

ASPECTE ALE METAFOREI ÎN TERMINOLOGIA VITICOLĂ ROMÂNEASCĂ

DE
ION NUTĂ

Studiul de față analizează majoritatea termenilor metaforici care denumesc soiuri de struguri, cunoscuți și întrebuințați în momentul de față pe întreg teritoriul dacoromân. Materialul prezentat provine din 2 788 de localități: 1296 localități anchetate de noi, direct și indirect, din toate regiunile țării, în perioada 1965—1980; 506, de către B. P. Hasden; 356, de Nic. Densușianu; 630, de anchetatorii și autorii NALR (Banat, 67; Crișana, 82; Transilvania, 58; Moldova și Bucovina, 172; Muntenia și Dobrogea, 178; Oltenia, 73). Aceștia i se adaugă datele obținute din înregistrări de texte dialectale cu subiect de viticultură din Moldova și Bucovina, cele manuscrise oferite de arhiva ALR, I și ALR, II, precum și informațiile extrase din dicționare, glosare, monografiile dialectale, culegeri și colecții de folclor, lucrări și articole de lingvistică, etnografie și beletristică, tratate și publicații de agricultură, viticultură, ampelografie și enologie.

Cuvintele (s-au dat și unele variante fonetice în situația în care termenul este atestat și în alte zone decât cele în care fenomenul fonetic respectiv este generalizat), grupate pe sfere semantice, sînt însoțite, în paranteză, de succinte definiții și de abrevierile localităților unde este răspîndit termenul de bază și variantele acestuia. În notele de la subsol au fost indicate, în ordine cronologică, izvoarele în care apar termenii analizați. Ele trimit, de obicei, la lucrări cuprinse în bibliografia DLR, dar și la tratate și articole de agricultură, viticultură și ampelografie apărute numai pînă la 1900. Cele publicate după această dată, fiind extrem de numeroase, nu au mai fost amintite. Pentru cei interesați, s-au făcut totuși trimiteri la o singură sursă bibliografică, *Soiuri de viță roditoare și de portaltoi din România. Repertoriu bibliografic*, București, 1972 (SVR), deoarece aici sînt menționate cele mai reprezentative cărți și studii care atestă termenii în discuție. S-au indicat însă și astfel de lucrări, dar numai atunci cînd aici se întîlnește prima atestare a cuvîntului.

În terminologia viticolă românească referitoare la varietățile de struguri metaforele pot fi clasificate, din punct de vedere genetic, în două tipuri reprezentative:

1 Metafore primitive (primare), care apar ca prime denumiri ale unor obiecte existente adesea „fără nume”, desemnate uneori printr-o propoziție sau, mai des, printr-o sintagmă. Ele pot fi considerate creații vechi, au fost impuse de cauze obiective, iar folosirea lor a devenit obligatorie și motivată. Astfel, *vulpe* a fost creat pentru a defini o varietate de struguri „cu boabele roșii înainte de coacere, înșelătoare la privire...”¹; *căpșună* a înlocuit propoziția „poamă [strugure] cu mirosul de căpșună”²; *tămănică* sau *tămăniță* s-a spus strugurilor „cu boabe albe, rotunde, întunecate, cu punctulețe negre, cu miros foarte frumos”³ etc. Tot astfel pentru *cruce* se află în circulație și sintagme precum: *poamă în cruce*, *poamă în cruci*, *poamă de cruce*, *strugure de cruce* etc.

2. Metafore de substituție (secundare), relativ recente, care înlocuiesc termeni deja folosiți.

2.1. Primele, și cele mai numeroase, sînt metaforele care înlocuiesc termeni prea generali. În locul cuvîntului *apos*, de exemplu, a apărut *vină* (de la *vin*), metaforă care s-a impus și a circulat în limbă fie ca sinonim al cuvîntului prim, fie singular, prin înlăturarea treptată a termenului inițial.

2.2. Metafore care substituie un cuvînt deja impus în sfera terminologică, procedeu determinat de necesități de ordin stilistic, în care denotația are un rol secundar. *Corb*, de exemplu, a luat locul lui *negru*, numele unei varietăți de struguri bine definite, nu numai din nevoia de a diferenția niște varietăți aparent asemănătoare, deosebite totuși între ele prin caracteristici puțin sesizabile (nuanțe, forme etc.), ci și din motive de pură expresivitate. Tot așa stau lucrurile și în cazul lui *cal*, -ă (pentru *mare*), *plumb*, -ă (pentru *tare*) etc. Aici, în majoritatea cazurilor, într-o fază incipientă, metafora coexistă cu termenul propriu și are un rol secundar datorită faptului că devine sinonimul acestuia (*negru* sau *corb*, *tare* sau *plumb* etc.), trece apoi pe planul întii și îndeplinește o funcție de bază în raport cu celălalt cuvînt (*corb* sau *negru*, *plumb* sau *tare* etc.) și, cu timpul, datorită întrebuițării frecvente, se fixează într-o sintagmă metaforică formată din substantivul generic (*strugure* sau *poamă*) + substantivul metaforă cu rol de adjectiv (*strugure corb*, *strugure plumb*, *poamă cal* etc.), circulă independent (*corb*, *plumb* etc.) sau trece la o altă clasă morfologică avînd funcția de substantiv (*cală*, *coarbă*, *plumbă* etc.) sau de adjectiv (*poamă cală*, *poamă coarbă*, *poamă plumbă* etc.). Treptat deci, caracterul metaforic se pierde și metafora devine termen tehnic, reținută astfel de lucrări de specialitate sau, mai rar, de dicționare, dar lăsînd uneori și termenului originar posibilitatea de a se manifesta independent (*mare*, *negru*, *tare* etc.) și chiar de a fi folosit ca determinant, pentru a numi o nouă varietate de struguri (*corb negru*, *plumb tare* etc.). Deci: termen propriu-zis → termen propriu-zis + termen metaforic → termen metaforic + termen propriu-zis → sintagmă metaforică → metaforă → termen tehnic.

2.3. Metafore care înlocuiesc termeni „pretențioși”, în special neologisme (numele unor hibrizi americani sau franco-americani, al unor varietăți de struguri altoiți etc.), dar nu din motive de ordin stilistic, ci datorită caracterului lor prea abstract și dificultăților de încadrare în sistemul lingvistic

¹ Formă înflinită în D/4552, 129' (Rădăuți-Prut—Botoșani).

² Cf. D/4554, 361' (Opațița—Deta—Timiș), unde, la sfîrșitul propoziției, din motive pur semantice, apare și termenul metaforic.

popular românesc. (S-a spus *căpșunică* hibridilor *noah* și *isabelle*; *fragă*, în loc de *Ferdinand de Lesseps* etc.)

Având în vedere păstrarea sau eliminarea termenului metaforizat, realizarea sintactică de bază a metaforei din terminologia viticolă a constituit-o tipul de *metaforă-implicație* (în *absentia*, *implicită* sau *absolută*), în care termenul propriu, **A**, a fost înlocuit cu cel figurat, **B**. Procedeele reprezintă, în esență, „marca de identitate cea mai categorică”³ sau, altfel spus, „cel mai sintetic dintre procedeele de motivare semantică”⁴. Identitatea semantică a termenului substituit (**A**) și a celui care substituie (**B**) apare numai în rare cazuri. De cele mai multe ori conținutul semantic al celor două elemente este doar parțial comun, termenului figurat fiindu-i necesară doar o singură trăsătură comună cu termenul substituit⁵.

Din punct de vedere morfologic, acest tip de metaforă poate fi numit **nominal**. Divizibil în mai multe categorii⁶, tipul substantival al metaforei **absolute** apare în terminologia viticolă sub forma unui **cifru pur**, cu alte cuvinte, asistăm la o simplă substituție, în care termenul **B=A**, dispărut sau subînțeles.

Transferul denumirii unui obiect asupra unei varietăți de struguri se referă în primul rând la **formă** (*ban*, *bășică*, *copac*, *cruce*, *ghem*, *mușuroi*, *lobă*, *flă* etc.), **culoare** (*cioară*, *corb* etc.) și **calitate** (*mustă*, *plumb*, *vină*, *vulpe* etc.). În ceea ce privește sfera de răspândire, aceste metafore aparțin limbii comune, fac parte din categoria celor expresive, vii, cu un pronunțat caracter de sugestie, deși, în cele din urmă, devin *metafore-denumiri*, care și-au redus prin circulație funcția metaforică sau și-au pierdut-o definitiv. La baza transferului semantic poate sta orice analogie, iar ele funcționează în limbă paralel cu sensul de bază al cuvântului.

Înlocuirea termenului de bază cu unul metaforic a contribuit la mărirea expresivității și la concretizarea noțiunii. Expresivitatea a fost dată de intensitatea contrastului dintre termenul determinat și determinantul metaforic. Astfel, când termenul propriu este înlocuit cu un cuvânt apropiat ca sens, expresivitatea este mai redusă. Așa stau lucrurile în cazul denumirilor de la nume de plante, fructe și soiuri de fructe, unde cuvântul, mai ales în ultimele două categorii, poate fi înțeles și în sintagme care cuprind genericul *strugure* sau *poamă*. Dacă termenul metaforic face parte dintr-un domeniu foarte diferit, contrastul dintre el și termenul de bază este mai puternic, se **intră astfel într-o opoziție totală (netă)**, iar expresivitatea prezintă un grad mai pronunțat (*capră*, *muscă*, *vulpe* etc.).

În terminologia viticolă metaforele pot fi, ca formă, „simple” și „com-puse”, iar din punct de vedere al conținutului, dat de transferul de sens dintr-o sferă în alta, se grupează în două tipuri productive: metafora „inanimat pentru inanimat” și „animat pentru inanimat”.

I. Metaforele simple sint concretizate în cuvinte de bază, derivate cu sufixe și termeni obținuți prin trecerea la o altă clasă morfologică. Acestea

³ Grupul *μ*, *Retorică generală*, București, „Univers”, 1974, p. 164.

⁴ Paul Miclău, *Semiotica lingvistică*, Timișoara, „Facla”, 1977, p. 200.

⁵ Cf. St. Ullmann, *Principles of Semantics*, Glasgow, 1951.

⁶ Vezi Mihaela Mancaș, *Metafora*, în *LL*, 11, 1978, p. 247–251; Lidia Știrlea, *Metafora în folclorul românesc. Încercare de descriere tipologică*, în *Studii de limbă literară și filologie*, III, București, 1974, p. 141–183.

au circulat inițial singure, pentru ca apoi cele mai importante dintre ele să se încadreze în sistemul limbii și să primească determinări (care precizează culoarea, calitatea, zona de cultură a varietății respective etc.), să-și creeze derivate proprii (care desemnează, în general, aceeași specie; în această categorie au fost incluse, pe de o parte derivatele de la metafore, de obicei diminutive și augmentative, precum și alte derivate primare și secundare care, deși pot fi de la numele obiectelor, desemnează aceeași specie, circulând adesea în aceeași zonă și intră în concurență cu denumirile metaforice propriu-zise) sau să formeze diverse compuse, în care al doilea element, de regulă tot numele unei varietăți de struguri, nu este metaforă. (Am considerat compus orice unitate stabilă formată, de obicei, din două cuvinte, care capătă un înțeles nou prin dezvoltarea sau contopirea sensurilor elementelor ce intră în noua formație. În stabilirea unor compuse din terminologia viticolă s-a luat în considerație și criteriul răspîndirii cuvintelor. Dacă în aceeași zonă apar doi sau mai mulți termeni simpli, *berbecel* și *auriu*, de exemplu, care denumesc, fiecare în parte, o varietate anume de struguri, dar se întilnește și combinația *berbecel-auriu*, am considerat pe *berbecel-auriu* compus. Într-un caz precum *berbecel alb*, numele are caracter de sintagmă, deoarece în zonă numai primul termen denumește o varietate de struguri.)

A. Metaforele inanimat pentru inanimat cuprind nume date prin asemănarea cu diferite plante, obiecte, lichide sau părți ale butucului viței de vie.

1. Numele unor varietăți de struguri date prin asemănarea viței de vie și a părților ei componente cu unele plante, fructe și soiuri de fructe, luându-se în considerație, în primul rînd, caracteristicile comune ale fructului (formă, culoare, calitate).

1.1. Cuvinte de bază, substantive și adjective, care redau exact numele plantei, al fructului sau al soiului de fructe.

1.1.1. De la nume de plante (unele cuvinte încadrate aici par să sugereze și alte posibilități de explicare; de exemplu, *bumb*, *burdujă*, *purcel* ș.a. se pot asocia și direct cu numele obiectelor respective. Am optat însă pentru includerea lor aici deoarece elementele caracteristice ale varietății de struguri coincid în mare măsură cu însușirile plantei și numai întîmplător ele evidențiază forma sau calitatea obiectului):

aglîce adj. (*poamă aglice* = cu boabele dese, mărunte, de culoare albă : Lungani—Iș); **anasón**⁷ s.m. (cu boabele mari, rotunde, de culoare albă-gălbuie : Dj); **armurăr** s.m. (struguri hibrizi, cu boabele alungite, de culoare gălbuie; vița are frunzele mari, lucioase : Balș—Tg. Frumos și Prisăcani—Iș, Gherghești—Vs); **aurică** s.f., adj. (cu boabele mărunte, rotunde, dese, de culoare albă-gălbuie : Ceplenița—Iș, Timburești—Dj, Turburea—Gj; *poamă aurică* : Comarna—Iș); **avrămeasă** adj. (*poamă avrămeasă* = cu boabele mărunte, bătute, dese, de culoare neagră : Corni—Bt, Mădirjac—Iș); **babănă**⁸ s.f. (cu boabele mari, rare, de culoare neagră : Odobești—Vn, Sarichioi—Tl); **bălăvân**⁹ s.m. (cf. *bolovan*; cu boabele mari, rare, de culoare neagră : Vl);

⁷ NALR. Olt, IV, 263.

⁸ GO. 95.

⁹ VG.

berbecel¹⁰, *berbeceli* s.m., adj. (cu boabele mărunte, dese, dulci, de culoare ruginică, albă sau verde-gălbuie : Olt., Mh, Ol, Tr, Cotnari—Iș, Huși—Vs, Săveni—Bt ; *berbeceli*¹¹ : Olt., Mh, Tr, Costuleni și Răducăneni—Iș, Huși—Vs ; *strugure berbecel* : Olt., Ol, Mh, Cotnari—Iș ; *poamă berbecel* : Comarna și Deleni—Iș ; *struguri berbeceli*¹² : Olt., Mh, Ol, Tr, Huși—Vs) ; **boz** adj. (*poamă boz* = cu boabele mărunte, rotunde, dese, de culoare neagră : Scinteia—Iș) ; **brebenel**¹³ s.m. (cu boabele mărunte, dese, de culoare albă-gălbuie : Vl) ; **bumb** s.m., adj. (vezi și *bumb* „nasture” ; cu boabele mărunte, bătute, de culoare albă sau neagră : Bz ; *poamă bumb* : Băcești—Vs) ; **burdăj** s.f., adj. (cf. și *burduj* „burduf” ; cu boabele mari, miezul moale, de culoare albă sau neagră : Focuri—Iș ; *poamă burdujă* : Curtești—Bt, Erbiceni—Iș) ; **buruiănă** adj. (*poamă buruiănă* = cu boabele mărunte, rare, de culoare verde-gălbuie : Belești—Iș) ; **busuioc**¹⁴, *-oacă*, *busuioci* s.m. și f., adj. (cu boabele rotunde, dese, de culoare galbenă-verzuie, albă sau neagră, aromate, cu miros de busuioc : Ab, Ar, Bc, Bt, Bv, Cj, Gl, Ol, Gj, SM, Tl, Vs, Iș ; *bosoioc* : Vs ; *bosuioc* : Gl, Iș ; *busioc*¹⁵ : Gj, Vs ; *busuiog* : Mș, Vs ; *busuiocă*¹⁶ : Ban., Criș., Dobr., Mold., Transilv. ; *bisuiocă*¹⁷ : Băcani—Vs, Jijila—Tl, Fîbănești—Iș ; *bosiiacă* : Lungani—Iș ; *bosiuică*¹⁸ : Belești și Coarnele Caprei—Iș ; *bosiuică* : Bc, Iș, Tm ; *bosoiacă*¹⁹ : Vs, Erbiceni—Iș ; *bosuiocă*²⁰ : Mold. ; *bosiuică*²¹ : Gl, Iș, Vs ; *busiuică* : Gîrceni și Laza—Vs ; *busuiocă*²² : Tanacu

¹⁰ JO, 53 ; H/V, 3°, 16°, 34°, 70°, 97°, 102°, 131°, 134°, 137°, 165°, 185°, 234°, 287°, 293°, 296°, 302°, 313°, 319°, 324°, 351°, 380°, 403°, 407°, 433°, 441°, 447°, 458°, 472°, 482° ; H/IX, 55° ; H/XI, 5°, 16° ; H/XII, 258°, 268° ; H/XIV, 17°, 21°, 64°, 71°, 84°, 103°, 150°, 159°, 173°, 199° ; HEM, I, 755 ; HEM, II, 2 104 ; D/4547, 4°, 5°, 8°, 12°, 25°, 41°, 73°, 77°, 94°, 101°, 108°, 114°, 141°, 173°, 255°, 294°, 308°, 405° ; D/4548, 200°, 232°, 245°, 263°, 291°, 291° ; D/4557, 198°, DV ; 11 ; I.D, 111 ; VIN, 157 ; NI, 59 ; DA ; GLB, 140 ; DU ; CADE ; FME, I, 428 ; LR, IX, 2, 19 ; BD, 182 ; NALR. Olt, IV, 262 ; SVR, 19.

¹¹ H/V, 208° ; H/IX, 17°, 114° ; NALR. Olt, IV, 263.

¹² H/IX, 17°.

¹³ NALR. Olt, IV, 262.

¹⁴ JO, 53 ; D/4549, 95° ; D/4551, 298°, 321° ; DA ; DM ; DL, 304.

¹⁵ D/4554, 62°.

¹⁶ BLB, 231 ; H/I, 83° ; H/II, 319° ; H/III, 37°, 47°, 101°, 116°, 151°, 166°, 193°, 260°, 279°, 286°, 305°, 324°, 385° ; H/IV, 175° ; H/VI, 15°, 74°, 93°, 124°, 132°, 171°, 206°, 214°, 277° ; H/VIII, 5°, 18°, 42°, 119°, 141°, 165°, 202°, 273°, 282°, 289°, 310°, 314°, 348° ; H/VIII, 52°, 66°, 73°, 97°, 108°, 117°, 133°, 165°, 192°, 199°, 204°, 213°, 218°, 234°, 240°, 250°, 276° ; H/X, 445° ; 445° ; H/XI, 516° ; H/XII, 19°, 475°, 513° ; H/XIII, 23°, 35°, 125°, 134°, 247°, 268°, 308°, 335°, 387°, 508° ; H/XIV, 358°, 435° ; H/XV, 9°, 15°, 60°, 66°, 88°, 231°, 306°, 328°, 359°, 399° ; H/XVI, 65°, 112°, 142°, 146°, 150°, 171°, 207°, 223°, 247°, 258°, 271°, 280°, 287°, 294°, 309°, 328°, 349°, 402°, 444° ; H/XVII, 61°, 90°, 305° ; H/XVIII, 3°, 70°, 241°, 301° ; V, 86 ; D/4545, 226° ; D/4549, 10°, 25°, 51°, 53°, 101°, 130°, 140°, 162°, 170°, 204°, 235°, 262°, 273° ; D/4550, 1°, 128°, 136°, 145°, 160°, 251° ; D/4551, 65°, 199°, 293°, 301°, 312°, 317°, 346°, 375°, 399°, 403°, 411°, 415°, 420°, 424°, 461°, 477°, 496°, 505°, 509°, 517°, 552° ; D/4552, 14°, 22°, 36°, 90°, 97°, 121°, 129°, 136°, 149°, 151°, 201°, 204°, 213°, 216°, 229°, 267°, 276°, 281°, 287°, 289°, 296°, 370°, 384°, 442°, 446°, 452°, 456°, 470°, 496°, 502°, 510°, 515° ; GN, 273 ; VV, 54 ; NI, 6 ; VIN, 169 ; PI, 217 ; DA ; GLB, 140 ; ILM, 199 ; DC, 711 ; PP, 339 ; SFL, 340 ; CADE ; FME, IV, 685 ; DL, I, 304 ; DM ; BD, 182 ; LTR, 17, 143 ; DEX ; SVR, 26.

¹⁷ D/4553, 78°.

¹⁸ H/VIII, 108°.

¹⁹ D/4551, 528°.

²⁰ H/III, 226° ; H/VI, 15°, 80° ; H/VIII, 114° ; H/XV, 335°, 390° ; H/XVI, 159° ; D/4549 44° ; D/4551, 357°, 500° ; D/4552, 431°.

²¹ H/III, 129°.

²² D/4551, 302°.

și Zorleni—Vs; *busioacă* : Bc, CS, Iș, Vs; *busioacă*²³ Iș; *busuoasă* : Sj; *busuioci*²⁴ : Bc, Bt, Iș, Nf, Sb, Vs; *bosuioci*²⁵ : Gl, Iș; *strugur busuioac*²⁶ : Iș, Vs; *strugure busuioac*²⁷ : Br, Iș, Tl; *strugure busiioac*²⁸ : Vs; *strugure busuioacă*²⁹ : Iș, Vs; *struguri busuioci*³⁰ : Ab, Bt, Iș, Vs; *struguri busiioac*³¹ : Vs; *struguri de bosuioacă*³² : Bt, Iș; *poamă busuioacă*³³ : Mold., Bz, Tl; *poamă busiacă*³⁴ : Bc; *poamă bosuioac*³⁵; Bălțați—Iași; *poamă bosuioacă*³⁶ : Mold.; *poamă bosuioacă*³⁷ : Iș, Vs; *poamă busuioacă* : Mold.; *poamă busuioac*³⁸ : Bt; *strugure de poamă busuioacă*³⁹ : Bc, Gl; *struguri cu poamă busuioacă*⁴⁰ : Bt, Iș, Vs; *struguri de poamă busuioacă*⁴¹ : Bc, Bt, Iș, Vs; *struguri de poamă busuioacă*⁴² : Hirău și Scobinți—Iș); *candeluță* s.f. (cu boabele mărunte, rare, de culoare albă-gălbuie : Corni și Răchiți—Bt); *căldăre* s.f. (cu boabele alungite, mărunte, de culoare albă-gălbuie : Lechința—BN); *căldărúșă*⁴³ s.f., adj. (cu ciorchinele lung, ramificat, cu boabele rare, rotunde, apoase, de culoare neagră sau albă-gălbuie : Dobr., Olt., Bt, Bz, Gl, Iș, Ph, Vs; *caldarușă*⁴⁴ : Bt, Tl; *caldărúșă*⁴⁵ : Bt, Gl; *poamă căldărúșă*⁴⁶ : Mold.; *poamă căldărúșă*⁴⁷ : Gl, Corni—Bt); *călúgăr* s.m. (cu boabele mărunte, rotunde, de culoare cenușie : Mș); *ehipăruș* s.m. (cu boabele alungite, mărunte, de culoare galbenă-verzuie : Duda—Epureni—Vs); *chitoască* adj. (de la *pitoască*; *poamă chitoască* = cu boabele mari, de culoare albă : Hadîmbu—Mogoșești—Iș, Solonț—Bc); *cîrnîz*⁴⁸ s.m. (cu boabele mărunte, de culoare roșie sau neagră : Lungani—Iș); *coadă* s.f., adj. (cu ciorchinele alungit, cu boabele mari, turțite, cu pielița tare,

²³ H/VIII₂, 89^v.

²⁴ D/4550, 303^v; D/4551, 295^v, 337^v; D/4552, 220^v.

²⁵ H/VI, 63^v.

²⁶ H/XV, 368^v.

²⁷ H/I, 234^v.

²⁸ DA.

²⁹ H/XV, 263^v.

³⁰ H/III, 462^v; H/XIII, 9^v, 206^v, 216^v; H/XV, 80^v, 514^v.

³¹ H/VI, 49^v.

³² H/I, 55^v.

³³ IP, 254; CHIAC; BLB, 231; H/I, 33^v; H/III, 139^v, 208^v; H/VI, 23^v, 44^v, 198^v; H/VIII₁, 18^v, 96^v, 213^v; H/VIII₂, 141^v, 296^v; H/XII, 215^v; H/XIII, 2^v, 35^v, 64^v, 216^v, 225^v, 228^v, 324^v, 371^v, 404^v, 445^v; H/XIV, 374^v; H/XV, 50^v, 142^v, 214^v, 263^v, 274^v, 342^v, 423^v; H/XVI, 280^v; D/4551, 104^v, 331^v, 471^v; D/4552, 74^v, 174^v, 208^v; DV, 10; DS; BARCIANU; TDRG; DA; CADE; BD, 182.

³⁴ H/X, 129^v.

³⁵ H/VIII₁, 236^v.

³⁶ H/III, 486^v; H/VIII₁, 296^v; D/4552, 403^v.

³⁷ H/VIII₂, 31^v.

³⁸ CN, 969.

³⁹ H/XIII, 468^v.

⁴⁰ H/XV.

⁴¹ H/I, 1.

⁴² H/VII.

de culoare albă sau neagră : Plugari și Șipote—Iș ; *strugure coadă* : Nicorești—Gl ; *poamă coadă* : Focuri—Iș, Huși—Vs, Odobesti—Vn) ; *coconită*⁴⁹ s.f., adj. (cu boabele mărunte, dese, de culoare albă : Olt., Ag, Db, Cucuteni—Iș ; *cuconită*⁵⁰ : Olt., Bosia și Ruginoasa—Iș ; *strugure coconită* : Dj, Călinești—Ag ; *poamă cuconită* : Blăgești—Pașcani—Iș) ; *copăc* adj. (*poamă copăc* = cu ciorchinele mare, conic, cu boabele mari, lunguiețe, de culoare albă sau neagră : Ciurea și Stolniceni—Prăjescu—Iș) ; *erăiiasă*⁵¹ s.f. (cu boabele mari, rotunde, de culoare albă : Ab, Stănilcești—Vs, Tomești—Iș, Viștea—Bv) ; *erăiță*⁵² s.f., adj. (cu boabele mărunte, dese, de culoare albă : Iș, Minărade—Blaj—Ab, Tudora—Bt ; *poamă erăiță* : Ceplenița și Cotnari—Iș) ; *eruciuță*⁵³ s.f., adj. (cu ciorchinele mare, lung, subțire și tare, cu boabele dese și lungi, de culoare albă sau neagră : Mold., Munt., Olt. ; *strugure eruciuță* : Dj, Ol ; *poamă eruciuță* : Mold.) ; *drăghină*⁵⁴ s.f. (de la *drăghină* ; cu boabele lunguiețe, de culoare gălbuie, albă-cenușie sau roz : Ph, Ciurbești—Miroslava—Iș) ; *drăgăică* s.f. (cu boabele mărunte, rare, apoase, de culoare gălbuie : Ph) ; *gălūșcă* s.f. (vezi și *gălūșcă* „sarma“ ; cu boabele mărunte, alungite, de culoare verzuie : Scorțeni—Bc ; *gălūșă* : Plugari—Iș, Scorțeni—Bc) ; *gherghină* s.f., adj. (cu boabele mari, rare, de culoare roz : Deleni—Iș, Leorda—Bt ; *gherghină*⁵⁵ : Corni—Bt ; *poamă gherghină* : Ceplenița—Iș) ; *hrib* adj. (*poamă hrib* = cu boabele mari, de culoare albă : Curtești—Bt, Strunga—Iș) ; *iepure*⁵⁶ s.m., adj. (cu ciorchinele alungit, cu boabele mărunte, dese, de culoare albă-cenușie : Ol, Tr, Cotnari—Iș, Jugurei—Ph ; *poama iepurelui* : Ștefănești—Bt) ; *impărâteasă* s.f. (cu boabele mari, de culoare albă : Andrieșeni—Iș, Ripiceni—Bt) ; *joiană*⁵⁷ s.f. (cu boabele mărunte, bătute, cu gust tămios, de culoare albă : Aroneanu și Victoria—Iș, Pietroasele—Bz) ; *lăcrămioară*⁵⁸ s.f. (cu boabele mărunte, bătute, de culoare albă : Tr, Cîrloșani—Ol, Deleni—Iș) ; *lămîiță*⁵⁹ s.f. (cu boabele mărunte, rare, de culoare albă-gălbuie : Il, Probota—Iș, Răchiți—Bt) ; *luminoasă*⁶⁰ s.f., adj. (cu boabele mărunte, lucioase, de culoare albă : Gl, Iș, Pietroasele—Bz, Podgoria—Tâtaru—Ph, Sanislău—SM ; *poamă luminoasă* : Iș, Nicorești—Gl, Odobesti—Vn) ; *măzărice* s.f. (cu ciorchinele ramificat, cu mulți cîrcei, cu boabele mărunte, de culoare neagră : Ct, Mileanca—Bt, Vlădeni—Iș ; *masariche*⁶¹ și *mazariche* : Ct) ; *mieșunică* s.f. (cu boabele mărunte, rare, de culoare verzuie, cu miros de mieșunea : Ag) ; *mielușel*, *mielușei* s.m., adj. (cu boabele mărunte, bătute pe ciorchine, de culoare albă-gălbuie : Ag, Mh ; *mielu-*

49 DAME

50 NI, 7.

51 H/XV

52 H/VI

*sei*⁶² : Mh, Sadova—Dj ; *strugure mielușel* : Leordeni—Ag ; *struguri mielușei* : Mh, Mănești și Runcu—Db) ; *miță*⁶³ s.f. (cu boabele rotunde, mărunte, bătute, de culoare cenușie : Gj) ; *motocél, motocei* s.m. (cu boabele mărunte, dese, de culoare gălbuie : Iș) ; *oiță*⁶⁴ s.f. (cu boabele mărunte, alungite, de culoare cenușie : Bt, Dumitra—BN) ; *parăgină* adj. (*poamă parăgină*⁶⁵ = cu strugurii rari, cu boabele mărunte, de culoare albă : Bt, Ceplenița—Iș) ; *pășătel*⁶⁶ s.m. (cu boabele mărunte, bătute, apoase, de culoare galbenă-verzuie : Br, Cl, Il) ; *pasafel*⁶⁷ : Cosîmbesti—Il ; *pisătel*⁶⁸ : Cl, Il, Cireșu—Br) ; *pătrunjel* s.m. (cu boabele mărunte, rare, turtite, de culoare verde-gălbuie : Tm) ; *pisicută*⁶⁹ s.f. (cu boabele mărunte, alungite, de culoare albă : Tr, Coșereni—Il, Potcoava și Scornicești—Ol) ; *pișișoară* s.f., adj. (cu boabele mari, rotunde, de culoare albă-gălbuie : Mh, Crușeț—Gj ; *poamă pișișoară* : Gorban—Iș) ; *plop*⁷⁰, *plopi* s.m., adj. (cu ciorchinele ramificat, cu boabele mari, rare, acre, uneori mici și dese, de culoare roșie, albă-verzuie sau albicioasă : Ol, Vl, Deleni—Iș ; *plopi* : Br ; *poamă plop* : Santa Mare—Bt) ; *pom*⁷¹ s.m. (cu ciorchinele ramificat, cu boabele mari, rare, rotunde, de culoare albă-verzuie sau neagră : Dj) ; *purecel*⁷², *purcei* s.m., adj. (cu boabele mari, dese, puțin alungite, de culoare albă : Ag, Gj ; *purcei*⁷³ : Gj, Mh ; *strugure purcel* : Mh ; *struguri purcei* : Mh) ; *răriță*⁷⁴ s.f. (cu boabele rare, lunguiețe, de culoare albă-gălbuie : Gj, Corcova—Mh ; *rerite*⁷⁵ : Gj) ; *roșiór, -oără, roșiori* s.m. și f., adj. (cu ciorchinele cilindric, cu boabele dese, alungite, de culoare roz-închis, cu nuanțe roșii la coacere : Dj, Ol ; *roșior*⁷⁶ : Dj, Ianca—Ol ; *roșișoară*⁷⁷ : Olt., Gr, Mh, Ol, Ph, Tr, Vl, Curtești—Bt, Urechești—Bc, Vinători—Iș ; *roșișoară*⁷⁸ : Olt., Ol, Tr ; *roșiori* : Dj, Ol, Tr, Seimeni—Ct ; *roșiori* : Dj, Ol, Tr ; *strugure roșior* : Dj, Ol ; *poamă roșișoară* : Bc, Bt ; *struguri roșiori* : Dj, Tr) ; *siminóg*⁷⁹ s.m. (cu boabele mărunte, bătute, de culoare albă-gălbuie sau neagră : Cl, Il, Tl) ; *stelhiță* s.f. (vezi și *stea* + suf. -uță ; cu boabele mărunte, lunguiețe, de culoare albă-verzuie : Cîrlig—Popricani și Dagița—Iș) ; *tămlică* s.f. (= *tămiiță* : Tm, Corni—Bt ; *tămăică* : Tm ; *tămănică*⁸⁰ : Tm) ; *tămîie* s.f. adj. (cu boabele rotunde, cărnoase, dese, de culoare verzuie, albă sau neagră,

⁶² H/IX, 135^v.

⁶³ D/4547, 224^v.

⁶⁴ GLB, 140 ; BD, 182.

⁶⁵ H/I, 33^v.

⁶⁶ DLR. (Se trimite greșit la H/VII, 130 unde este *pisătel*.)

⁶⁷ D/4546, 125^v.

⁶⁸ H/VII, 130^v ; BD, 182.

⁶⁹ H/XIV, 300^v ; D/4548, 222^v, 320^v, 367^v ; DLR.

⁷⁰ D/4547, 393^v ; D/4548, 207^v ; VIN, 140 ; NI, 85 ; NALR. Olt, IV, 263.

⁷¹ NALR. Olt, IV, 263.

⁷² D/4547, 236^v ; D/4548, 167^v.

⁷³ H/IX, 17^v, D/4547, 197^v.

⁷⁴ D/4547, 176^v, 177^v.

⁷⁵ D/4547, 236^v.

⁷⁶ NALR. Olt, IV, 263.

⁷⁷ JO, 53 ; H/V, 81^v, 121^v, 208^v ; H/XI, 177^v ; H/XIV, 64^v, 71^v, 199^v, 444^v ; IHEM, II,

2 104 ; D/4546, 247^v ; D/4547, 62^v, 255^v, 308^v ; D/4548, 232^v, 245^v, 263^v, 291^v, 381^v ; VV, 54 ; DDRF ; NI, 62 ; FME, I, 493 ; LTR, 3, 82 ; BD, 182 ; MDE, 819 ; DLR ; DEX ; DPBA, 328 ; NALR. Olt, IV, 262—263 ; SVR, 117.

⁷⁸ NALR. Olt, IV, 263.

⁷⁹ H/XIV, 395^v.

⁸⁰ D/4554, 361^v.

aromate, cu miros pătrunzător de tămâie : Ceptura, rească—Ph, Luncavița—Tl, Oțeleni și Scobinți—Iș lițel—Tl, Valea Călugărească—Ph ; *poamă tămâie* : și Tg. Frumos—Iș) ; *tămîioară*⁸¹ s.f., adj. (cu boabel tute, de culoare albă sau cenușie : Ban., Criș., Olt., Mogoșești și Miroslava—Iș, Pîhnești—Vs ; *tămăioar șetu*—Bz ; *tămăioară*⁸² : Ol, Tr, Ar, Topoloveni—Ag ; *tămăioară* : Iș) ; *tămăioasă* s.f., adj. (vezi și *tămăie -tămăioasă*⁸³ : Ban., Mold., Munt., Olt., Ar, SM și izo *ioasă*⁸⁴ : Gj ; *tămăioasă*⁸⁵ : Ol ; *tămăioasă* : cf. H/III, 22 Vn ; *tămăioasă*⁸⁶ : Mh, Ph ; *tămăioasă*⁸⁷ : Gj ; *tămăioasă* Dj, Tr, Vl ; *tămăioasă*⁸⁸ : Tr ; *tămăioasă*⁸⁹ : Dj, Gj ; *tămăioasă* Mh ; *tămăioasă* : Comarna—Iș ; *poamă tămăioasă*⁹⁰ : *tămăioasă*⁹¹ : Iș, Vs ; *poamă tămăioasă*⁹² : Mold. ; *poamă struguri tămăioasă*⁹³ : Munt., Gl, Vn) ; *tămăiță*⁹⁴ s.f., a

⁸¹ H/IX, 69^v, 114^r ; H/XIV, 71^v, 222^r ; H/XVIII, 40^r, 260^v VV, 54 ; LD, 111 ; DS, 34 ; BM, 360 ; NALR. Olt, IV, 262 ; DL

⁸² H/XIV, 415^v.

⁸³ H/XVIII, 291^v.

⁸⁴ D/4553, 91^v.

⁸⁵ BA, 351 ; POLIZU ; BLB, 94 ; EV, 35 ; AT, 132 ; BLB, 284^r, 342^v, 381^v, 401^v, 414^v ; H/II, 11^v, 57^v, 87^r, 116^r, 125^r, 165^r, H/III, 47^v, 101^v, 151^v, 166^v, 399^r, 448^r ; H/IV, 8^r, 26^r, 52^r, 83^r, 101^r, 16^r, 81^r, 88^r, 97^r, 137^r, 165^r, 185^r, 380^v, 433^v ; H/VI, 74^r, 80^r, 171^r, 67^r, 83^r, 119^v, 130^v, 147^r, 257^r, 313^v, 437^r ; H/VIII, 18^v ; II/IX, 426^r, 39^r, 46^r, 84^v, 95^v, 115^v, 130^r, 177^r, 191^v, 259^r, 267^v, 273^v, 311^v ; H/XII, 19^r, 92^r, 105^r, 114^r, 132^r, 136^r, 215^v, 258^v ; H/XIII, 125^v, 29^v, 84^r, 103^r, 105^v, 199^v, 358^v, 477^r ; H/XV, 306^r, 335^v ; H/XVI, 400 ; HEM, I, 463 ; HEM, II, 2 104 ; D/4545, 1^r, 28^r, 51^r, 101^r, 120^r, 223^r, 228^v, 236^v, 240^v, 248^v, 252^v ; D/4546, 21^v, 73^v, 99^v, 102^v, 105^v, 280^r, 340^v, 352^v ; D/4547, 4^v, 5^v, 8^v, 12^v, 108^v, 125^r, 137^r, 171^v, 172^v, 224^v, 244^r, 269^v, 316^r, 367^r, 388^r, 393^r, 400^v, 410^v, 422^v, 427^r, 431^v, 433^v, 145^r, 167^v, 175^v, 200^v, 245^r, 263^r, 291^r, 320^r, 350^r, 359^v ; D/4548, 1^r, 18^v, 40^r, 74^v, 81^v ; D/4551, 319^r, 331^r, 477^r ; D/4552, 90^r ; D/4553, 34^r, 44^r, 49^v, 396^r, 418^r, 425^r, 468^v ; D/4547, 38^v, 131^v, 19^v ; GN, 273 ; MB, 89 ; RCM, 483 ; NI, 6 ; VIN, 138 ; BARGIANU ; I 217 ; DA ; GLB, 140 ; DU ; DC, 711, 795 ; SFL, 340 ; PP ; CAL 635 ; DM ; CDER ; DL, IV, 398 ; GO, 95 ; LTR, 17, 143 ; DEX DLR ; SVR, 131.

⁸⁶ IP, 261 ; D/4547, 236^v.

⁸⁷ D/4548, 207^r.

⁸⁸ IM, 369, 439 ; IP, 263.

⁸⁹ COSTINESCU ; CN, 969 ; DDRF ; NALR. Olt, IV, 262.

⁹⁰ D/4547, 41^v.

⁹¹ H/I, 187^v.

⁹² H/XIV, 64^v.

⁹³ H/XIV, 186^r.

⁹⁴ LMs, *Glosar*, 395.

⁹⁵ *Ibidem* (*thymioasă*).

⁹⁶ DC, 711.

⁹⁷ BLB, 231 ; H/II, 208^r ; H/VI, 44^r ; H/XIII, 2^v, 324^r ; TDRG ; DV, 10 ; DS, 34 ; VIN, 144 ; BD, 182.

⁹⁸ COSTINESCU, 127.

⁹⁹ CN, 969 ; DDRF.

⁹⁹ POLIZU ; H/VII, 75^v, 504^r.

¹⁰⁰ H/II, 281^r ; H/XI, 326^r ; H/XIV, 444^r ; H/XVIII, 3^r ; 289^r ; BD, 182 ; DLR.

bătute, de culoare albă : Dobr., Munt., Ab, CS, Tm, Lespezi—Iș, Frunțișeni—Vs ; *tămăiță*¹⁰¹ : Ct, Năeni—Bz, Niculițel—Tl, Tătaru—Ph ; *tămăniță*¹⁰² : Tm ; *poamă tămăiță*¹⁰³ : Chilia Veche și Lunca Vița—Tl, Gorban și Valea Seacă—Iș, Periam—Tm, Răchiși—Bt) ; *tei*¹⁰⁴ s.m. (cu vitele groase, lemnoase, cu frunza lată, cu boabele mari, de culoare albă-verzuie : Ban., Dobr., Gl, Hd) ; *zărână* s.f., adj. (cu boabele mărunte, dulci-amărui, de culoare neagră : Frunțișeni—Vs ; *zărână* : Bt ; *poamă zărână* : Belcești și Popricani—Iș ; *poamă zărână* : Bt).

1.1.1.1. Metafore urmate de determinări : *berbecel* : *berbecel alb*¹⁰⁵ (Dj, Mh, Ol), *berbecel mare*¹⁰⁶ (Dj, Mh), *berbecel mărunț*¹⁰⁷ (Dj, Mh), *berbecel mic*¹⁰⁸ (Mh), *berbecel negru* (Il, Ol), *berbecel prăjit*¹⁰⁹ (Mh) ; *burdujă* : *burdujă neagră* (Focuri și Gropnița—Iș) ; *busuioc*, *-oacă* : *busuioc alb* (Iș, Tl), *bosoioac alb* (Iș, Vs), *busuioc de Bohotin*¹¹⁰ (Vs), *busuioc negru* (Bt, Iș), *busuioc negru de Bohotin*¹¹¹ (Iș, Vs), *bosoioac negru* (Vs), *bosoioac vînăt* (Iș), *bosuioc negru* (Iș), *busuiocă albă*¹¹² (Dobr., Mold., Tm), *bostioacă albă* (Bc), *bosuiocă albă* (Mold.), *busuiocă albă* (Bc, Iș, Vs), *busuiocă de Bohotin*¹¹³ (Vs), *busuiocă de iarnă*¹¹⁴ (Huși—Vs), *busuiocă de Moldova*¹¹⁵ (Dobr., Mold), *busuiocă de Muntenia*¹¹⁶ (Sb, Tm), *busuiocă de Valea Călugărească*¹¹⁷ (Bz, Ph), *busuiocă mare* (Ab, Bc, Bt), *busuiocă mică* (Ab, Bt), *busuiocă moldovenească* (Vs), *busuiocă neagră*¹¹⁸ (Dobr., Mold., Tm), *busuiocă roz* (Iș, Vs), *busuiocă roz de Bohotin*¹¹⁹ (Huși—Vs), *busuiocă roz de Moldova*¹²⁰ (Mold.), *busuiocă roză*¹²¹ (Mold.), *busuiocă roză de Bohotin*¹²² (Iș, Vs), *busuiocă roză de Moldova*¹²³ (Mold.), *poamă busuiocă albă*¹²⁴ (Iș), *poamă busuiocă neagră* (Bc, Iș), *struguri de poamă busuiocă albă*¹²⁵ (Vs) ; *căldărușă* : *căldărușă albă*¹²⁶ (Gl, Tl, Băcești—Vs), *căldărușă neagră*¹²⁷ (Gl, Tl), *căldărușă albă*¹²⁸ (Tl, Dersea—Bt), *căldărușă*

¹⁰¹ H/II, 289^r ; D/4553, 447^r.

¹⁰² D/4554, 361^r.

¹⁰³ II/XIV, 463^r.

¹⁰⁴ H/II, 243^r ; H/III, 385^r ; H/XVII, 305^v ; D/4549, 211^r ; BD, 182 ; DLR.

¹⁰⁵ H/V, 256^r, 272^r ; H/XIV, 186^r ; NI, 6 ; NALR. OIL, IV, 263.

¹⁰⁶ VIN, 132.

¹⁰⁷ H/V, 248^r.

¹⁰⁸ IMeh, 41.

¹⁰⁹ *Ibidem*.

¹¹⁰ Tl, 29.

¹¹¹ TR, 6.

¹¹² BBH, 148.

¹¹³ HO, 11 ; DER, IV, 616 ; BD, 182 ; MDE, 131 ; SVR, 26.

¹¹⁴ HUȘI, 85.

¹¹⁵ BT, 413 ; SVR, 27.

¹¹⁶ VVC, 24.

¹¹⁷ TV, 154.

¹¹⁸ CNS, 647.

¹¹⁹ CA, 374.

¹²⁰ An. ICVV, I, 56.

¹²¹ NVS, 304.

¹²² CNS, 647.

¹²³ *Ibidem*, 480.

¹²⁴ H/VIII₂, 15^r.

¹²⁵ H/XV, 49^r.

¹²⁶ H/XIV, 444^r.

¹²⁷ H/III, 226^r ; H/XIV, 444^r ; D/4549, 181^r, 255^r.

¹²⁸ D/4553, 78^r.

*neagră*¹²⁹ (Fl, Dersca și Ibănești—Bt), *poamă căldărușă albă* (Leord-Somova—Tl), *poamă căldărușă neagră*¹³⁰ (Gl, Odobești—Vn); *călugăr sur* (Ms); *eruciuliță* : *cruciuliță albă* (Olt., Deleni și Răducănen-cruciuliță neagră (Dj, Cotnari—Is); *siminog* : *siminog galben* (Borce-Niculitel—Tl), *siminog negru*¹³¹ (Luncavița și Niculitel—Tl); *tămie* : *albă* (Lungani—Is), *tămie de butuc* (Dersca—Bt, Goești—Lungani și Jac—Is), *tămie de Moldova* (Costești—Tg. Frumos, Ipatele și Popeșt-tămie de poamă (Belecești și Țibana—Is), *tămie neagră* (Niculitel—T-binți—Is, Stăniilești—Vs), *tămie roz* (Valea Călugărească—Ph); *tămioară albă* (Corcova—Mh, Topoloveni—Ag), *tămioară neagră* (I-veni—Ag), *tămioară roșie* (Sîmburești—Ol), *tămioară roșie*¹³² (Tr, Ianca-tămioasă : *tămioasă albă*¹³³ (Ag, Bz, Ct, Dj, Is, Ol, Ph, Vl), *tămioasă de Bohotin*¹³⁴ (Huși—Vs, Răducăneni—Is), *tămioasă albă de Drăgă* (Dj, Vl), *tămioasă altoită*¹³⁵ (Vl), *tămioasă bună*¹³⁶ (Ianca—Ol, 7-rești—Dj), *tămioasă cu struguri negri*¹³⁷ (Dumitra—BN), *tămioasă cu guri roșii*¹³⁸ (Dumitra—BN), *tămioasă de Alexandria*¹³⁹ (Gr), *tămio august*¹⁴¹ (Murfatlar—Ct, Șegarcea—Dj), *tămioasă de Bohotin*¹⁴² (Huși-tămioasă de Dealul Mare¹⁴³ (Bz, Ph), *tămioasă de Drăgășani*¹⁴⁴ (Dj, C-tămioasă de la Pietroasele¹⁴⁵ (Bz), *tămioasă de Moldova*¹⁴⁶ (Dobr., Transilv., Is, Huși—Vs, Odobești—Vn, Șendriceni—Bt), *tămioasă de tenia*¹⁴⁷ (Ab, Dj, Ph, Tl), *tămioasă de Odobești*¹⁴⁸ (Vn), *tămioasă de Pietr* (Ph), *tămioasă de Pietroasele* (Ag, Br, Bz, Ph), *tămioasă galbenă*¹⁴⁹ (I-tămioasă galbină¹⁵¹ (Ph), *tămioasă mare* (Ianca—Ol), *tămioasă mică*¹⁵² *tămioasă neagră*¹⁵³ (Munt., Olt., Ct, Is), *tămioasă roșie*¹⁵⁴ (Dj, Is, Ol-*ioasă roz*¹⁵⁵ (Vs, Romos—Hd), *tămioasă roz de Bohotin*¹⁵⁶ (Huși—V

¹²⁹ *Ibidem.*

¹³⁰ H/XI, 516^r.

¹³¹ H/XIV, 395^v.

¹³² H/XIV, 186^r.

¹³³ H/XII, 202^v; NI, 7; GO, 100; NALR. Olt, IV, 263; SVR, 131.

¹³⁴ CVS, 281.

¹³⁵ B, 592; LTR, 17, 143.

¹³⁶ NALR. Olt, IV, 262.

¹³⁷ DCp.

¹³⁸ RP, 1936, nr. 314, 6.

¹³⁹ *Ibidem.*

¹⁴⁰ Amp, V, 207.

¹⁴¹ AP, 40.

¹⁴² NVS, 304; DER, IV, 616; BD, 182; MDE, 928; SVR, 132.

¹⁴³ RVP, 1914, nr. 31—32, 387.

¹⁴⁴ AP, 22; SVR, 132.

¹⁴⁵ TV, 228.

¹⁴⁶ AP, 22; SVR, 132.

¹⁴⁷ HO, 1; LTR, 17, 143; SVR, 132.

¹⁴⁸ TR, 10.

¹⁴⁹ TV, 154.

¹⁵⁰ H/XII, 19^r; NI, 7; GO, 95.

¹⁵¹ H/V, 34^r.

¹⁵² VIN, 142.

¹⁵³ NI, 7; BD, 182; GO, 95; NALR. Olt, IV, 263.

¹⁵⁴ H/V, 34^v.

¹⁵⁵ CVS, 281.

¹⁵⁶ *Ibidem.*

*miiioasă roză*¹⁵⁷ (Iș, Greaca—Gr), *Leorda*—(Bt), *tămiiioasă roză de Moldova*¹⁵⁸ (Greaca—Gr, Odobesti—Vn), *tămiiioasă verde*¹⁵⁹ (Dj, VI), *tămiiioasă violetă*¹⁶⁰ (Greaca—Gr), *tămiiioasă vinată*¹⁶¹ (Vs), *tămiiioasă vinată de Bohotin*¹⁶² (Vs, Niculițel—Tl, Odobesti—Vn), *tămiiioasă galbenă*¹⁶³ (Vn), *tămiiioasă verde*¹⁶⁴ (Vn); *tămiiță* : *tămiiță albă*¹⁶⁵ (Tm, Alimanu și Lipnița—Ct).

1.1.1.2. Metafore în compuse : *berbecel* : *berbecel-auriu*¹⁶⁶ (cu boabele mari, de culoare gălbuie : Dj), *berbecel-bătut*¹⁶⁷ (cu boabele mărunte, dese, de culoare albă : Mh), *berbecel-ruginit*¹⁶⁸ (cu boabele dese, de culoare ruginie : Dj, Tr, VI), *berbecel-ruginos*¹⁶⁹ (= *berbecel-ruginit* : Dj), *berbecel-verde*¹⁷⁰ (cu boabele mari, de culoare verde-gălbuie : Dj), *berbecel-vinată*¹⁷¹ (cu boabele mărunte, de culoare vineție : Dj); *busuioacă* : *busuioacă-grasă* (cu boabele mari, de culoare gălbuie : Ceplenița și Răducăneni—Iș), *busuioacă-românească* (cu boabele mari, de culoare albă sau neagră : Mold.), *busuioacă-verde* (cu boabele mari, de culoare verzuie : Ciurea și Ruginoasa—Iș), *busuioacă-vinată* (cu boabele mărunte, de culoare vinată : Bt, Iș, Vs); *coadă* : *coadă-grasă*¹⁷² (cu boabele turtite, mari, cu pielea groasă, de culoare albă : Dobr., Horlești—Iș, Mileanca—Bt); *roșioară* : *roșioară-rară*¹⁷³ (cu boabele mari, rare, de culoare roșie : Dj, Corcova—Mh), *roșioară-roșie*¹⁷⁴ (cu boabele dese, de culoare roșie-închisă : Dăbuleni—Dj), *roșioară-roză*¹⁷⁵ (cu boabele mărunte, de culoare roșie deschisă : Sadova—Dj), *roșioară-verde*¹⁷⁶ (cu boabele mărunte, de culoare verde pînă la coacere : Dăbuleni—Dj), *roșioară-vinată*¹⁷⁷ (cu boabele mari, rare, de culoare roșie-vineție : Drăgășani—VI, Șegarcea—Dj); *tămiiioasă* : *tămiiioasă-bulgărească* (cu boabele mari, rare, de culoare albă, cu miros de tămîie : Bolotești—Vn), *tămiiioasă-delavară* (cu boabele mărunte, dese, cu miros de tămîie : Nț, Deleni—Iș), *tămiiioasă-luamburg*¹⁷⁸ (cu boabele mari, rare, ușor sferice, de culoare neagră, cu miros de tămîie : Adămuș—Mș, Comarna—Iș, Seini—Mm), *tămiiioasă oltenească* (cu boabele mari, rare, de culoare albă, cu miros de tămîie : Șegarcea—Dj), *tămiiioasă-otonel*¹⁷⁹ (cu boabele mărunte, dese, cu miros de tămîie : Ab, Dj, Iș și izolat în Dobr. și Munt.),

¹⁵⁷ Amp, III, 620.

¹⁵⁸ CA, 374; LTR, 17, 143.

¹⁵⁹ NI, 7; GO, 95.

¹⁶⁰ Amp, III, 615.

¹⁶¹ CVS, 281.

¹⁶² Amp, III, 615; LTR, 17, 143.

¹⁶³ IP, 263.

¹⁶⁴ IP, 264.

¹⁶⁵ H/XI

¹⁶⁶ Dv,

¹⁶⁷ IMeh

*tămîioasă-otonelă*¹⁸⁰ (= *tămîioasă-otonel* : Vl), *tămîioasă-românească*¹⁸¹ (cu boabele mari, dese, de culoare albă sau neagră, cu miros de tămîie : Mold., Munt., Olt., Transilv. și izolat în toată țara), *tămîioasă-transilvană* (cu boabele mărunte, dese, de culoare albă-verzuie, cu miros de tămîie : Sb), *tămîioasă-ungurească* (cu boabele mari, rare, de culoare albă-verzuie, cu miros de tămîie : Bolotești—Vn, Nicorești—Gl), *tămîioasă-hamburg* (= *tămîioasă-hamburg* : Bz, Ph), *tămîioasă-otonel* (= *tămîioasă-otonel* : Ph), *tămîioasă-paşalută* (cu boabele rotunde, mărunte, de culoare aurie, cu miros de tămîie : Fintinele și Valea Călugărească—Ph), *tămîioasă-românească* (= *tămîioasă-românească* : Ph).

1.1.1.2.1. Metafore în compuse urmate de determinări : *busuioacă* : *busuioacă-grasă albă* (Cotnari—Is), *busuioacă-vinătă de Bohotin*¹⁸² (Vs).

1.1.1.2.2. Metafore urmate de determinări în compuse : *berbecel* : *berbecel alb-mărunt*¹⁸³ (cu boabele mărunte, rare, de culoare albă : Dj), *berbecel mare-ruginit*¹⁸⁴ (cu boabele mari, rare, de culoare ruginie : Dj, Tr) ; *tămîioasă* : *tămîioasă albă-românească*¹⁸⁵ (= *tămîioasă-românească* : Ag, Ph, Vl), *tămîioasă neagră-turcească*¹⁸⁶ (cu boabele mari, cărnoase, de culoare neagră : Oltina—Ct, Somova—Td), *tămîioasă românească-grasă*¹⁸⁷ (= *tămîioasă-românească* : Cotnari—Is).

1.1.1.3. Derivate : *boz* : *bozoaică* (Bt), *bozoaie* (Flăminzi—Bt), *poamă bozoaică* (Focuri—Is), *poamă bozoaică* (Bt, Vlădeni—Is), *poamă bozoaie* (Plugari—Is), *poamă bozoaiță* (Gorbănești—Bt) ; *bumb* : *bumbișor* (Dumești și Osoi—Comarna—Is, Poenești—Vs), *bumbișoară* (Bt, Comarna—Is) ; *busuioac*, *-oacă* : *busuioacă* (Ab, Cireșu—Br, Dumești—Is), *busuioacă* (Ab, Br, Mș), *busuioacă*¹⁸⁸ (Ab, Brăești și Corni—Bt, Liteni—Sv), *busuioacă*¹⁸⁹ (Liești—Gl), *busuioacă* (Mădirjac—Is), *busuioacă* (Victoria—Is), *strugure busuioacă*¹⁹⁰ (Ab, Bz, Lețeani—Is), *strugure busuioacă*¹⁹¹ (Vs), *poamă busuioacă* (Dumești—Is), *struguri busuioacă*¹⁹² (Ab, Br, Bz, Mș, Comarna—Is, Huși—Vs) ; *copac* : *copăcel*¹⁹³ (Bc, Dj, Gj, Is, Vs, Broscăuți, Prăjeni și Trușești—Bt, Vișoara—Nț), *copăceană* (Bt, Crăești—Nț, Foltești—Gl, Gherghești—Vs, Ștefan cel Mare—Bc, Volovăț—Sv), *copăceană*¹⁹⁴ (Cf, Is, Ph, Corodești—Gherghești—Vs, Framușița—Gl, Păliniș—Bt), *poamă copăceană* (Bt), *poamă copăceană* (Is) ; *hrîb* : *poamă hrîbăciță* (Mogboști—Is), *poamă hrîbăciță* (Miroslava—Is), *poamă hrîbăciță* (Grajduri—Is) ; *iepure* :

¹⁸⁰ NALB OR IV 287

¹⁸¹ IV, 1

¹⁸² CA.

¹⁸³ NI, 7

*iepurească*¹⁹⁵ (Bz, Ph, Cireșeni—Cotnari—Iș), *iepuoăică*¹⁹⁶ (Br, Bz, Ph, Românești—Bt, Șcheia—Iș); *joiană*: *joenică*¹⁹⁷ (Huși și Vutcani—Vs, Nicorești—Gl), *joinică*¹⁹⁸ (Odobești—Vn, Valea Călugărească—Ph); *pătrușel*: *pătrinjică*¹⁹⁹ (CS), *pătrujărcă*²⁰⁰ (Tm), *pătrunjărcă* (CS); *plop*: *plopân* (Sutești—Vl), *plopână* (Bt, Matca—Gl, Tabăra—Bivolari și Tansa—Iș), *plopișoară* (Bt); *tâmlie*: *tâmliată*²⁰¹ (Dj, Mh, Tm), *strugure tâmliat* (Dj, Mh, Tm); *tei*: *leiș*²⁰² (Gl, Ol), *leișor*²⁰³ (Ag, Ol), *leiș*²⁰⁴ (Gl).

1.1.1.3.1. Derivate urmate de determinări: *copac*: *copăcel alb* (Bivolari—Iș), *copăceană albă* (Huși—Vs), *copăceană neagră* (Corodești—Vs), *poamă copăceană albă* (Bt), *copăceancă albă* (Iș), *copăceancă neagră* (Iș).

1.1.1.2. De la nume de fructe: *agrișă* adj. (*poamă agrișă*=cu boabele mărunte, de culoare verde-gălbuie: Bălțați și Lungani—Iș); *agudă* adj. (*poamă agudă*=cu boabele mărunte, alungite, de culoare albă sau neagră: Huși și Pungesti—Vs, Lespezi și Pașcani—Iș, Zănești—Nț); *alună* adj. (*poamă alună*=cu boabele rotunde, tari, de culoare cenușie: Huși—Vs, Lungani—Iș); *ananăs*²⁰⁵ s.m., adj. (cu boabele mari, rare, rotunde, de culoare neagră, albă sau gălbuie, cu miros și gust de ananas: Mold., Munt., Olt., Bv; *ananas*²⁰⁶: Olt., Bc; *anănaz*²⁰⁷: Gj; *anănos*: Bc; *strugure ananas*: Munt., Olt., Gl, Ștefan cel Mare—Bc; *poamă ananas*: Iș); *hostân*²⁰⁸ s.m. (cu boabele mari, rare, de culoare albă-gălbuie: Geaca—Cj, Tudora—Bt); *caisă* adj. (*poamă caisă*=cu boabele mari, rotunde, de culoare gălbuie, cu aromă de caise: Avrămeni și Vlădeni—Bt, Pașcani—Iș); *călină* adj. (*poamă călină*=cu boabele mărunte, dese, de culoare roșie: Mădirjac—Iș, Nicorești—Gl, Răchiți—Bt); *căpșună*²⁰⁹ s.f., adj. (cu boabele mari, de culoare neagră-rozie sau galbenă-roscată, cu miros și gust de căpșună: Mold., Munt., Olt.; *poamă căpșună*: Bc, Bt, Iș); *chêrsică* adj. (*poamă chêrsică*=cu boabele mari, de culoare cenușie, cu aromă de piersică: Băcești—Vs, Valea Racului—Cotnari—Iș); *chîmin*²¹⁰ s.m. (de la *chîmen*=*chimion*: Dichiseni—Cl); *chimiôn* adj. (*poamă chimion*=cu boabele mărunte, de culoare cenușie: Flăminzi—Bt); *cîreșă* s.f., adj. (cu boabele mari, rotunde, de culoare galbenă-verzuie sau roșie: Odobești—Vn; *cîreșă*: Tr; *poamă cîreșă*: Dobrovăț și Oțeleni—Iș, Ștefan cel Mare—Vs); *coacăză* adj. (*poamă coacăză*=cu boabele mărunte, dese, de culoare neagră: Lipova—Bc, Șendriceni—Bt, Tg. Frumos—Iș); *coárnă*²¹¹ s.f., adj. (cu boabele

¹⁹⁵ DAME, T₂: VIN, 138; NI, 68; DA.

¹⁹⁶ H/I, 381^v; D/4545, 12^v; NI, 6; DA; BD, 182.

¹⁹⁷ Amp

¹⁹⁸ CA,

¹⁹⁹ D/45

²⁰⁰ D/45

bele mari, lunguiețe, în forma fructelor cornului, cărnoase, cu piețița tare și simhuri mulți, de culoare albă, galbenă-verzuie, neagră sau neagră-roșcată : general ; *strugure coarnă*²¹² : Bz, Dj, Ph, Sj, Liești și Nicorești—Gl ; *strugure de poamă coarnă*²¹³ : Bt, Iș, Tl, Vn ; *strugure de viță coarnă*²¹⁴ : Iș ; *struguri coarnă*²¹⁵ : Vs ; *struguri de poamă coarnă*²¹⁶ : Mold., Tl ; *struguri coarnă*²¹⁷ : Munt., Olt., Transilv., Gl, Mh, Vn ; *poamă coarnă*²¹⁸ : Bucov., Mold., Tl) ; *curcudușă* adj. (*poamă curcudușă*=cu boabele mărunte, rotunde, de culoare galbenă-verzuie : Ciurea, Dumesti și Strunga—Iș, Poenesti—Vs) ; *frag*, -ă s.m. și f., adj. (cu boabele de mărime mijlocie, rotunde, cu piețița groasă, care se desprinde ușor de miez, de culoare albă-verzuie, verde-gălbuie, rozie sau neagră, cu gust de fragi ; *frag* : Mold., Bz, Ph ; *frac* : Corni—Bt, Sireteți—Iș ; *fragă*²¹⁹ : izolat în toată țara ; *strugure frag* : Bz, Ph, Ciurea și Dobrovăț—Iș ; *sirugure fragă*²²⁰ : Vl, Scînteia și Tomești—Iș ; *poamă frag* : Grajduri—Iș ; *poamă fragă*²²¹ : Mold. ; *poama fragului* : Comarna și Cotnari—Iș) ; *goldăna* adj. (*poamă goldăna*=cu boabele rotunde, mari, de culoare gălbuie : Ciurea—Iș, Flămînzii—Bt) ; *gutăie* adj. (*poamă gutăie*=cu boabele

176², 193², 207², 243², 251², 261², 270², 319² ; H/III, 37², 65², 95², 101², 116², 129², 166², 193², 260², 279², 305², 385², 399² ; H/IV, 8², 52², 83², 104², 152², 268² ; H/V, 3², 16², 70², 81², 88², 121², 137², 165², 185², 234², 272², 278², 287², 293², 296², 302², 313², 324², 351², 380², 415², 433², 441², 447², 458², 482² ; H/VI, 15², 74², 80², 93², 152², 171², 214², 233² ; H/VII, 26², 48², 83², 119², 130², 147², 222², 369², 437² ; H/VIII₁, 5², 141², 165², 202², 232², 273², 289², 296², 348² ; H/VIII₂, 52², 81², 89², 97², 117², 192², 199², 250², 258², 276² ; H/IX, 17², 40², 446², 471², 508² ; H/X, 445² ; H/XI, 26², 39², 73², 84², 115², 177², 191², 246², 269², 267², 311², 325², 400² ; H/XII, 114², 132², 202², 215², 258², 475², 513² ; H/XIII, 50², 125², 134², 247², 308², 335², 387², 468², 480², 489², 502², 508² ; H/XIV, 64², 84², 103², 173², 186², 222², 435² ; H/XV, 15², 49², 60², 231², 263², 359², 378², 472² ; H/XVI, 3², 30², 41², 65², 103², 112², 142², 207², 216², 247², 258², 280², 287², 294², 309², 328², 338², 349², 412² ; HEM, II, 2 104 ; HEM, III, 2 781 ; DDRF ; D/4545, 1², 28², 51², 101², 128², 140², 166², 178², 199², 208², 213², 219², 223², 226², 228², 236² ; D/4546, 21², 99², 105², 121², 125², 129², 132², 141², 188², 210², 228², 280² ; D/4547, 4², 8², 12², 41², 62², 73², 77², 94², 108², 114², 141², 171², 173², 176², 197², 212², 255², 269², 308², 316², 367², 381², 388², 393², 405², 410², 422², 427², 431², 442², 456², 468² ; D/4548, 123², 133², 145², 167², 175², 200², 207², 232², 245², 251², 263², 291², 320², 350², 381² ; D/4549, 10², 25², 44², 51², 53², 68², 101², 111², 118², 122², 140², 152², 170², 185², 192², 208², 215², 244², 262², 273², 277², 330², 390² ; D/4550, 1², 18², 37², 40², 128², 136², 251² ; D/4551, 65², 199², 289², 301², 319², 325², 331², 331², 333², 346², 357², 375², 399², 411², 415², 461², 471², 477², 496², 500², 513², 517², 534², 552² ; D/4552, 22², 28², 36², 90², 97², 121², 149², 151², 184², 204², 208², 276², 289², 296², 345², 365², 375², 384², 391², 414², 442², 446², 452², 456², 496², 510², 519² ; D/4553, 44², 49², 82², 102², 377², 411², 418², 444², 468² ; D/4557, 38², 131² ; MB, 89 ; CN, 969 ; DAME, T₂ ; NI, 64 ; VIN, 134 ; TDRG ; MI, 73 ; PI, 217 ; DA ; CADE ; GLB, 140 ; DU ; SFI, 340 ;

mari, alungite, de culoare galbenă-verzuie : Iepureni—Movileni, Slobozia—Ciurea și Vinători—Iș, Rebricea—Vs); **harbúz** adj. (*strugure harbuz* = cu boabele mari, rare, de culoare verde : Cristești—Bt; *poamă harbuz* : Tiba-na—Iș); **lămție** adj. (*poamă lămție* = cu boabele alungite, de culoare galbenă-verzuie : Bahnari—Vs, Grajduri—Iș; *poamă alămție* : Ungheni—Bosia—Iș); **mandarină** s.f., adj. (cu boabele mărunte, dese, cu miezul dulce, de culoare gălbuie : Mădirjac—Iș; *mandalină* : Bivolari—Iș, Bolotești—Vn; *poamă mandarină* : Luncavița—Tl, Popești—Iș; *poamă mandalină* : Lungani—Iș); **mălină** s.f., adj. (cu boabele mărunte, dulci-amărui, de culoare neagră : Bt, Iș, Vs; *malină* : Bt, Iș; *poamă malină* : Bt, Iș; *poamă mălină* : Bt, Iș); **măslină** adj. (*poamă măslină* = cu boabele alungite, mărunte, de culoare neagră : Delești—Vs, Scînteia—Iș; *poamă maslină* : Bivolari—Iș, Santa Mare—Bt); **merișor** s.m. (cu boabele rotunde, mărunte, rare, de culoare roșiatică sau galbenă : Băiceni—Cucuteni—Iș); **mură** adj. (*poamă mură* = cu boabele mărunte, dese, de culoare neagră : Bivolari și Ipatele—Iș, Girceni—Vs); **nucă** adj. (*poamă nucă* = cu boabele mari, dese, de culoare neagră-cenușie Drăgușeni și Răuseni—Bt); **nucșoară** s.f. (cu boabele mărunte, dese, de culoare neagră sau albă : Tr); **olivă** adj. (*poamă olivă* = cu boabele alungite mărunte, rare, de culoare galbenă-verzuie sau neagră : Bucium și Rediu—Iș); **paradâisă**²²³ s.f. (cu boabele mari, rare, rotunde, de culoare roșie : CS, Dagîța—Iș); **pără** adj. (*poamă pară* = cu boabele mari, alungite, de culoare galbenă-verzuie : Belcești, Dorobanț—Aroneanu și Pocreaca—Iș); **părjă** adj. (*poamă perjă* = cu boabele mărunte, alungite, de culoare neagră-violacee : Dingeni—Bt, Negrești și Pungești—Vs); **pomușoară**²²³ s.f. (cu boabele mărunte, bătute, de culoare roșie-gălbuie, cu gust acru : Vs, Albești—Bt, Grajduri și Mogoșești—Iș); **portocălă** adj. (*poamă portocală* = cu boabele mari, rotunde, de culoare galbenă : Lupăria—Cotnari și Rediu—Iș); **scorúșă** adj. (*poamă scorușă* = cu boabele mărunte, bătute, de culoare roșie sau galbenă : Ciurehi și Prisăcani—Iș, Leorda—Bt); **smochină** adj. (*poamă smochină* = cu boabele mari, turtite, de culoare neagră : Moțca și Zmeu—Lungani—Iș); **țigvă**²²⁴ s.f., adj. (cu boabele dulci, mari, sub forma unei sticle, de culoare albă, neagră sau galbenă-verzuie : Mold., Olt.; *țicoă* : Gl, Vn; *țidvă*²²⁵ : Gl, Iș, Vn, Vs; *țilvă*²²⁶ : Tl, Odobești—Vn, Prisăcani—Iș; *țiuğă*²²⁷ : Dobr., Comarna și Răducăneni—Iș; *țivdă*²²⁸ : Mold.; *țiuğă*²²⁹ : Dobr., Mold., Munt.; *țividă*²³⁰ : Pietroasele—Bz, Tufești—Br; *strugure țigvă* : Ostroveni și Timburești—Dj; *strugure țigă* : Murfatlar—Ct; *struguri de țiuğă*²³¹ : Dobr.;

²²² BM, 360; BD, 182; DLR.

²²³ H/VI, 15^v; BD, 182.

²²⁴ TVR,

²²⁵ IP, 2

²²⁶ NI. 4

*poamă tivvă*²³² : Iș, Odobești—Vn ; *poamă tivvă*²³³ : Mold., Tl ; *poamă tivdă*²³⁴ : Mold. ; *poamă tivgă*²³⁵ : Mold., Vădeni—Br) ; *vișină* adj. (*poamă vișină*=cu boabele mărunte, dese, acre, de culoare roșie : Buhalnița—Ceplenita și Ciurea—Iș) ; *zărzără* adj. (*poamă zărzără*=cu boabele mari, de culoare verde-gălbui : Lețcani și Românești—Iș, Trușești—Bt) ; *zmeură* adj. (*poamă zmeură*²³⁶=cu boabele rotunde, bătute, de culoare roz : Grozești și Mădrijești—Bălțați—Iș).

1.1.2.1. Metafore urmate de determinări : *ananas* : *ananas alb*²³⁷ (Munt., Olt., Iș, Frumușica—Bt, Negrești—Vs), *ananas negru*²³⁸ (Munt., Olt., Bt, Iș, Nt, Vs), *ananas roșu* (Ol), *anănas negru*²³⁹ (Olt., Bc) ; *căpșună* : *căpșună neagră* (Munt., Iș), *căpșună roză* (Frumușica—Bt, Plugari—Iș) ; *coarnă* : *coarnă albă*²⁴⁰ (Mold., Munt., Olt. și izolat în toată țara), *coarnă aromată*²⁴¹ (Olt.), *coarnă de Cotnari* (Deleni—Iș), *coarnă de Dăbuleni*²⁴² (Dj), *coarnă de Huși* (Răducăneni—Iș), *coarnă de masă* (Iș), *coarnă lungăreală*²⁴³ (Bz, Ph, Vs), *coarnă măruntă*²⁴⁴ (Dj, Ph), *coarnă neagră*²⁴⁵ (Mold., Munt., Olt., Ar și izolat în toată țara), *coarnă roșă* (Bolotești—Vn, Comarna—Iș), *coarnă roșie*²⁴⁶ (Mold., Munt., Olt.), *coarnă rotundă* (Vs), *coarnă roză* (Comarna—Iș, Pungești—Vs), *struguri coarnă albă* (Iș, Tl, Tm, Vs), *struguri coarnă albi*²⁴⁷ (Bz,

²³² DLR.

²³³ VIN, 159.

²³⁴ H/III, 208^r ; DV, 10 ; DS, 33 ; DLR.

²³⁵ D/4545, 193^r.

²³⁶ NI, 55.

²³⁷ NALR. Olt, IV, 262.

²³⁸ *Ibidem*.

²³⁹ *Ibidem*.

²⁴⁰ IM, 369 ; IP, 264, 378 ; Blb, 94 ; H/I, 119^r, 284^r ; H/II, 11^r, 57^r, 115^r, 125^r, 141^r, 165^r, 219^r ; H/III, 47^r, 95^r, 226^r ; H/IV, 8^r, 26^r, 152^r, 245^r ; H/V, 9^r, 97^r, 134^r, 287^r ; H/VI, 132^r ; H/VIII, 18^r, 108^r, 119^r, 232^r ; H/VIII, 11^r, 66^r, 73^r, 108^r, 114^r, 165^r, 204^r, 213^r, 234^r ; H/IX, 40^r, 230^r ; H/XI, 5^r, 16^r, 46^r, 95^r, 273^r, 335^r, 349^r ; H/XII, 19^r, 91^r, 105^r, 136^r, 169^r, 215^r, 225^r, 237^r, 268^r ; H/XIII, 23^r, 206^r, 247^r, 423^r ; H/XIV, 71^r, 415^r ; H/XV, 15^r, 88^r, 142^r, 306^r, 328^r, 335^r, 342^r, 390^r ; H/XVI, 95^r, 146^r, 223^r, 271^r, 395^r, 444^r ; ILEM, II, 2104 ; D/4545, 12^r, 240^r, 248^r, 262^r, 267^r ; D/4546, 102^r, 147^r, 294^r, 340^r, 362^r ; D/4547, 25^r ; D/4549, 95^r, 255^r ; D/4550, 56^r, 74^r, 81^r ; D/4551, 403^r, 420^r, 424^r, 486^r, 490^r, 509^r, 528^r ; D/4552, 129^r, 136^r, 287^r, 370^r, 391^r, 431^r, 515^r ; D/4553, 34^r, 41^r, 78^r, 91^r ; MO, 12 ; RCM, 483 ; VIN ; NI, 6 ; DA ; FME, II, 117 ; DIER, I, 676 ; BD, 182 ; GO, 95 ; MDE, 202 ; NALR. Olt, IV, 263 ; SVR, 37.

²⁴¹ RHV, 1972, 4, 33.

²⁴² DV, 228.

²⁴³ H/XI, 273^r.

²⁴⁴ NI, 66.

²⁴⁵ IM, 369 ; Blb, 94 ; EV, 35 ; H/I, 119^r, 284^r ; H/II, 11^r, 57^r, 115^r, 125^r, 165^r, 218^r ; H/III, 47^r, 65^r, 226^r ; H/IV, 8^r, 26^r, 152^r, 245^r ; H/V, 9^r, 97^r, 134^r, 287^r ; H/VI, 132^r ; H/VIII, 18^r, 108^r, 119^r, 232^r ; H/VIII, 11^r, 66^r, 73^r, 108^r, 114^r, 165^r, 204^r, 213^r, 234^r ; H/IX, 40^r, 230^r ; H/XI, 5^r, 16^r, 46^r, 95^r, 273^r, 335^r, 349^r ; H/XII, 19^r, 91^r, 105^r, 136^r, 169^r, 215^r, 225^r, 237^r, 268^r ; H/XIII, 23^r, 206^r, 247^r, 423^r ; H/XIV, 71^r, 415^r ; H/XV, 15^r, 88^r, 142^r, 306^r, 328^r, 335^r, 342^r, 390^r ; H/XVI, 95^r, 146^r, 223^r, 271^r, 395^r, 444^r ; ILEM, II, 2104 ; D/4545, 12^r, 240^r, 248^r, 262^r, 267^r ; D/4546, 102^r, 147^r, 294^r, 340^r, 362^r ; D/4547, 25^r ; D/4549, 95^r, 255^r ; D/4550, 56^r, 74^r, 81^r ; D/4551, 403^r, 420^r, 424^r, 486^r, 490^r, 509^r, 528^r ; D/4552, 129^r, 136^r, 287^r, 370^r, 391^r, 431^r, 515^r ; D/4553, 34^r, 41^r, 78^r, 91^r ; MO, 12 ; RCM, 483 ; VIN ; NI, 6 ; DA ; FME, II, 117 ; DIER, I, 676 ; BD, 182 ; GO, 95 ; MDE, 202 ; NALR. Olt, IV, 263 ; SVR, 37.

Vs), *struguri coarnă neagră* (Iș, Tm), *struguri coarnă negri*²⁴⁸ (Bz, Vs), *struguri de poamă coarnă albă*²⁴⁹ (Gl, Iș, Vs), *struguri de poamă coarnă albi*²⁵⁰ (Bc, Negrești—Vs), *struguri de poamă coarnă neagră*²⁵¹ (Iș, Vs), *struguri de poamă coarnă negri*²⁵² (Vs, Solonț—Bc), *poamă coarnă albă*²⁵³ (Mold., Recas—Tm, Sarichioi—Tl), *poamă coarnă neagră*²⁵⁴ (Mold.); *frag*, -ă : *frag alb* (Bt, Iș), *frag negru* (Bt, Bz, Iș), *fragă albă*²⁵⁵ (Mold., Munt.), *fragă galbenă* (Bt, Iș, Dolhești—Sv), *fragă neagră*²⁵⁶ (Mold., Olt.), *fragă roșie*²⁵⁷ (Bt, Iș, Vl), *fragă roz* (Bt), *fragă verde* (Iș, Sv), *poamă fragă albă* (Mold.), *poamă fragă neagră* (Mold.); *nucșoară* : *nucșoară albă* (Tr); *țigvă* : *țidvă albă* (Gl, Iș), *țidvă neagră* (Gl, Vn), *țidvă albă* (Mold.), *țidvă neagră* (Mold.).

1.1.2.2. Metafore în compuse : *coarnă* : *coarnă-altoilă*²⁵⁸ (cu boabele mari, alungite, tari, de culoare albă sau neagră : Mold., Vl), *coarnă-galbenă*²⁵⁹ (cu boabele mari, puțin alungite, de culoare gălbuie : Cotnari—Iș, Huși—Vs), *coarnă-grasă* (cu boabele mari, alungite, cu piețița subțire, de culoare albă-verzuie : Cotnari—Iș, Niculițel—Tl), *coarnă-românească*²⁶⁰ (cu boabele mari, lunguiețe, de culoare albă sau neagră : Ban., Transilv., Dj, Iș, Vl, Brodoc—Vs, Sulița—Bt), *coarnă-ruginoasă*²⁶¹ (cu boabele mărunte, lunguiețe, de culoare ruginie : Foeni—Tm, Sagna—Nț), *coarnă-sălbatică*²⁶² (cu boabele mărunte, lunguiețe, de culoare neagră : Cotnari și Deleni—Iș, Odobesti—Vn, Vama—Sv), *coarnă-slabă*²⁶³ (cu boabele mărunte, alungite, apoase, de culoare albă : Ol, Tr), *coarnă-tare*²⁶⁴ (cu boabele mărunte, alungite, cu piețița tare, de culoare albă : Ol, Tr), *coarnă-tomnatică*²⁶⁵ (cu boabele mărunte, puțin alungite, de culoare albă sau neagră, care se coace târziu : Bz, Iș, Ph), *coarnă-turcească*²⁶⁶ (cu boabele mari, cărnose, lunguiețe, de culoare neagră-roșcată (Dobr., Mold., Munt., Dj, Ol), *coarnă-văralică*²⁶⁷ (cu boabele mărunte, puțin alungite, de culoare albă sau neagră, care se coace devreme : Bz, Iș), *coarnă-verde*²⁶⁸ (cu boabele mărunte, lunguiețe, dese, de culoare verde-gălbuie : Iș, Vs).

²⁴⁸ *Ibidem.*

²⁴⁹ H/III, 423^v; H/VI, 187^v.

²⁵⁰ H/XIII, 360^v.

²⁵¹ H/III, 423^v; H/VI, 187^v; H/XV, 142^v.

²⁵² H/XIII, 360^v.

²⁵³ H/III, 207^v, 359^v; H/VI, 23^v; H/VIII₁, 42^v, 213^v; H/VIII₂, 31^v, 133^v; H/XIII, 228^v, 324^v, 445^v, 486^v; H/XIV, 142^v; H/XV, 3^v; D/4552, 281^v, 402^v; VIN, 154; DS, 40.

²⁵⁴ H/III, 207^v, 359^v; H/VI, 23^v, 132^v; H/VIII₁, 42^v, 213^v; H/VIII₂, 31^v, 133^v; H/XIII, 228^v, 324^v, 445^v, 486^v; H/XIV, 142^v; H/XV, 3^v, 423^v; D/4552, 281^v, 402^v; DV, 11; DS, 49; VIN, 134.

²⁵⁵ GH, 8.

²⁵⁶ GH, 8; NALR. Olt, IV, 262.

²⁵⁷ NALR. Olt, IV, 262.

²⁵⁸ *Ibidem.*

²⁵⁹ DA; se trimite gresit la H/III, 47 și H/XVI, 95.

²⁶⁰ NALR. Olt, IV, 262.

²⁶¹ BD, 182.

²⁶² DA.

²⁶³ H/XIV, 150^v; D/4548, 291^v; D/4557, 198^v.

²⁶⁴ *Ibidem.*

²⁶⁵ H/XI

²⁶⁶

Băneasa și Liești—Gl, Odoboești—Vn), *coarnă-vînată*²⁶⁹ (cu boabele mărunte, lunguiețe, rare, de culoare neagră-vineție : Dj, Iș, Ph) ; *frag, -ă* : *frag-nohân* (= *fragă-nohână* : Coropceeni—Iș), *fragă-nohână* (cu boabele mari, de culoare albă-verzuie, cu gust de fragi : Iș, Huși—Vs), *fragă-plesniloare* (cu boabele mari, care plesnesc la ploaie, de culoare verzuie, cu gust de fragi : Căplenița și Deleni—Iș), *fragă-producătoare*²⁷⁰ (cu boabele mărunte, de culoare albă sau neagră, cu miros de fragi : Bt, Bz, Vl, Vs), *fragă-scurturătoare* (cu boabele mărunte, rare, de culoare gălbuie, cu miros de fragi : Iș), *fragă-timpurie* (cu boabele mărunte, de culoare verde-gălbuie, cu miros de busuioc : Iș, Sv).

1.1.2.2.1. Metafore în compuse urmate de determinări : *coarnă* : *coarnă-grasă albă*²⁷¹ (Islaz—Tr, Babadag—Tl), *coarnă-grasă albă* (Cotnari—Iș), *coarnă-slabă albă*²⁷² (Babadag—Tl), *coarnă-slabă albă* (Cîrlogani—Ol), *coarnă-turcească neagră* (Vs).

1.1.2.2.2. Metafore urmate de determinări în compuse : *coarnă* : *coarnă albă-aromată*²⁷³ (cu boabele alungite, de culoare albă, cu aromă pătrunzătoare : Dj, Gr, Ph), *coarnă neagră-aromată*²⁷⁴ (cu boabele alungite, de culoare neagră, cu aromă pătrunzătoare : Cl, Dj, Gr, Ph), *coarnă neagră-românească*²⁷⁵ (= *coarnă-românească* : Transilv., Iș, Vs), *coarnă neagră-selecționată*²⁷⁶ (cu boabele mari, rare, alungite, de culoare neagră : Niculițel—Tl), *coarnă roșu*—*negru*²⁷⁷ (Vl).

1.1.2.3. Derivate : *alună* : *alunică* (Vl : cf. GVL, 1957, 1, 46), *poamă alunică* (Mircești—Iș) ; *căpșună* : *căpșunică*²⁷⁸ (nume dat, în special, hibridilor *noah* și *isabelle* : Mold., Munt., Bh, Cl, Dj, Mș), *căpșuncăncă* (Il), *căpșunodie* (Popești—Iș), *poamă căpșunică* (Bt, Iș) ; *cireșă* : *poamă cireșică* (Movileni—Iș), *poamă cireșoi* (Albești—Bt, Covasna—Costuleni—Iș), *poamă cireșoăie* (Flămînzii—Bt) ; *coarnă* : *cornatică*²⁷⁹ (Pietroasele—Bz), *cornătică*²⁸⁰ (Bc, Gl), *cornățică* (Iș), *cornie* (Bc, Bt, Ciurea—Iș), *cornie* (Coșofăvești—Bc), *cornișcă* (Andrieșeni—Iș, Pogorăști-Răuseni—Bt), *cornișoară*²⁸¹ (Bc, Gr, Iș, Vl), *corniță*²⁸² (cu boabele negre, roșiatică, asemănătoare *coarnei-sălbatică*; cf. DA : Dobr., Mold., Munt., Dj, Vl și izolat în toată țara), *cornoasă*²⁸³ (Iș, Vs), *cornorată*²⁸⁴ (Bt, Bz, Cl, Iș, Ph, Tl), *cornurată*²⁸⁵ (Cristești—Bt, Lungani—Iș), *cornuță* (Iș, Păltiniș și Unțeni—Bt), *poamă cornățică*²⁸⁶ (Iș, Niculițel—Tl), *poamă cornie* (Bc, Bt), *poamă cor-*

²⁶⁹ CA, 405.

²⁷⁰ NALR. OH, IV, 262.

²⁷¹ H/XIV, 186 v.

²⁷² *Ibidem*.

²⁷³ Amp, VII, 573.

²⁷⁴ Amp, V, 574 ; SVR, 38.

²⁷⁵ IV, 60.

²⁷⁶ Amp, V, 537 ; SVR, 38.

²⁷⁷ NALR. OH, IV, 262.

²⁷⁸ CH, 19 ; UGI ; SCL, 1975, 3, 260.

²⁷⁹ TeS, 1050.

²⁸⁰ H/XIII, 125 v, 134 v.

²⁸¹ H/XI

²⁸² BLb

nie (Bc), *poamă cornișoară* (Bc, Iș), *poamă corniță* (Bt, Iș, Vs), *poamă cornorată*²⁸⁷ (Bucov—Ph, Mileanca—Bt, Odobesti—Vn, Sîrca—Iș), *poamă cornurală* (Iș), *poamă cornuță* (Ciurea și Comarna—Iș); *frag*, -ă: *frăghie* (Mogoșesti—Iș) *frăghie* (Bogdana—Bc, Santa Mare—Bt), *frăgăică* (Iș), *frăgălie* (Dănești—Vs), *frăgăliță* (Hîrlău și Plugari—Iș), *frăgurie* (Lungani și Moțea—Iș), *frăgurilă* (Popești și Tansa—Iș), *frăgurulă* (Ab, Bh, Iș, Vs), *frăgușoară* (Iș), *frăgută*²⁸⁸ (Olt., Bt, Ph, Vs); *harbuz*: *poamă harbuzoasă* (Hănești—Bt), *poamă harbuzoică* (Costuleni—Iș); *perjă*: *poamă perjoaică* (Dănești—Vs, Mironeasa—Iș), *poamă perjoaică* (Dîngeni—Bt, Probota și Trifești—Iș), *poamă perjulică* (Bălțați—Iș, Pungești—Vs); *țigvă*: *țicvoasă*²⁸⁹ (Bz, Db, Ph, Vn), *țidvoasă* (Iș), *țigveană*²⁹⁰ (Iș, Tl), *țigveasă*²⁹¹ (Tl, Vn), *țigvoănă*²⁹² (Sarichioi—Tl, Sirețel—Iș), *țigvoasă*²⁹³ (Bt, Cl, Db, Gr, Iș, Ph), *țigvoasă*²⁹⁴ (Vn), *țiuțgească*²⁹⁵ (Il, Tr), *țivdească*²⁹⁶ (Gl, Răducăneni—Iș), *țivgească*²⁹⁷ (Dobr., Ph, Vn), *țivgoasă*²⁹⁸ (Bt, Il, Iș, Ph, Tl), *țivvoasă* (Ph), *țivgească*²⁹⁹ (Bz, Gr, Tr), *poamă țivgoasă* (Iș), *poamă țivgolescă*³⁰⁰ (Dumești—Iș, Nicorești—Gl), *poamă țivgească*³⁰¹ (Tl, Odobesti—Vn), *struguri țivgoasă*³⁰² (Dj, Il, Ol); *vișină*: *poamă vișinică* (Blăgești—Pașcani—Iș); *zarzără*: *poamă zărzărică* (Belcești, Focuri și Golăești—Iș); *zmeură*: *poamă zmeurică* (Glodeni—Negrești—Vs).

1.1.2.3.1. Derivate urmate de determinări: *căpșună*: *căpșunică neagră* (Valea Orlei—Ph), *căpșunică roză*³⁰³ (Mercei—Bz); *coarnă*: *cornișoară albă* (Grajduri și Sîrca—Iș), *corniță albă*³⁰⁴ (Dobr., Mold., Ab, Cl, Gr), *corniță de toamnă* (Belcești—Iș), *corniță de vară* (Bălușești—Nț, Strunga—Iș), *corniță neagră*³⁰⁵ (Ab, Ag, Iș, Tl, Vs), *corniță roșie*³⁰⁶ (Odobesti—Vn, Sirețel—Iș, Ungureni—Bt), *cornorată albă*³⁰⁷ (Bz, Ph, Tl, Butea și Gropnița—Iș), *cornorată neagră*³⁰⁸ (Ph, Tl, Grozești și Mirosłava—Iș, Mileanca—Bt), *țigvă*: *țicvoasă albă*³⁰⁹ (Bz, Ph, Vn), *țicvoasă galbenă* (Bz), *țicvoasă gălbuiă*³¹⁰ (Bz, Ph), *țivgoasă*

²⁸⁷ H/XIV, 352^v, 358^v; BD, 182.

²⁸⁸ NALR, Olt, IV, 262.

²⁸⁹ H/II, 57^v; H/XI, 349^v, 362^v; H/XVI, 395^v; DLR.

²⁹⁰ DDBF; DLR.

²⁹¹ *Ibidem*.

²⁹² JO, 54; DU; SCL, 1975, 370; DLR.

²⁹³ BA, 351; JO, 54; H/II, 207^v, 219^v; H/VII, 147^v; D/4545, 235^v, 240^v; D/4546, 247^v, 280^v, 294^v, 340^v; NI, 88; DU; BD, 182; SVR, 134; DLR.

²⁹⁴ NI, 7.

²⁹⁵ H/VII, 130^v; DLR.

²⁹⁶ H/III, 305^v; D/4549, 170^v.

²⁹⁷ H/XIV, 352^v.

²⁹⁸ H/II, 125^v; D/4545, 248^v; D/4546, 121^v.

²⁹⁹ H/VII, 67^v; DLR.

³⁰⁰ BD, 182.

³⁰¹ H/XIV, 395^v.

³⁰² H/VII, 504^v.

³⁰³ GH, 9.

³⁰⁴ JO, 53; NI, 6.

³⁰⁵ JO, 53.

³⁰⁶ NI, 6; FME, I, 493.

³⁰⁷ H/XIV, 395^v.

³⁰⁸ *Ibidem*.

³⁰⁹ H/XI, 349^v.

³¹⁰ *Ibidem*.

albă (Bz), *ligvoasă neagră* (Bz), *tugească neagră*³¹¹ (Bz), *tugească rotundă*³¹² (Bz), *poamă ligvoasă albă* (Iș), *poamă tugească albă*³¹³ (Tl, Odobești—Vn), *poamă tugească neagră*³¹⁴ (Tl, Odobești și Panciu—Vn).

1.1.3. De la soiuri de fructe : *ariuș* adj. (de la *mere ariuse* „văratică, nu prea mari”, HGI; *strugure ariuș* = cu boabele mari, apoase, de culoare galbenă-verzuie : Lechința—BN); *avramă* adj. (de la *prună avramă*; *poamă avramă* = cu boabele lunguiele, rare, de culoare neagră-violetă : Bahlui—Cotnari, Ipatele și Lunca—Pașcani—Iș); *bardăcă* adj. (de la *prună bardăcă*; *poamă bardăcă* = cu boabele mari, alungite, de culoare galbenă-verzuie : Munteni—Belcești—Iș, Pungești—Vs); *bardășă* adj. (de la *prună bardășă* „prună mare”, LEXIC. REG., II, 119; *poamă bardășă* = cu boabele mari, rotunde, de culoare albă-verzuie : Moțca—Iș, Negrești—Vs); *ciurubei* adj. (de la *ciurubei* „cireșe verzi”, SMT, 183; *strugure ciurubei* = cu boabele alungite, mărunte, de culoare galbenă-verzuie : Gârbova—Ab); *coădeșă* adj. (de la *pară, prună coădeșă*; *poamă coădeșă* = cu boabele mari, rare, alungite, de culoare galbenă-verzuie : Cotnari și Popricani—Iș); *erivinașă* s.f. (de la *prune erivinașe* „care se coc în iunie”, CFP; cu boabele mărunte, de culoare galbenă, timpurie : Drăgășani—Vi, Topoloveni—Ag); *domneșe, -eășeă* adj. s.f.; (de la *măr domneșe, pară domnească*; *strugure domneșe* = cu boabele mari, rare, de culoare albă-verzuie : Cotnari—Iș, Odobești—Vu; *poamă domnească* : Cotnari—Iș, Odobești—Vn; *domnească* : Comarna, Costuleni și Cotnari—Iș, Huși—Vs); *drăgănică* adj. (de la *cireșă drăgănică*; *poamă drăgănică* = cu boabele mărunte, acre, de culoare roz : Cotnari și Zmeu—Lungani—Iș); *gamotă* adj. (de la *pară gamolă*; *poamă gamolă* = cu boabele mărunte, dese, de culoare verde : Murgeni—Vs, Strunga și Vinători—Iș); *ghileșală* s.f. (de la *cireșe ghileșale*, CV, II, 4, 36; cu boabele rotunde, punctate, de culoare albă : Ceplența—Iș, Pietroasele—Bz); *moăeră* adj. (de la *cireșă moacră*; *poamă moacră* = cu boabele mărunte, dese, tari, de culoare neagră : Dağița și Ipatele—Iș); *motrún* adj. (de la *măr molrún, pară molrúnă*; *strugure molrún* = cu boabele rare, mari, de culoare neagră : Godeni—Ag); *păreș* adj. (de la *măr pariș, pareș*; *strugure pareș* = cu boabele mari, dese, tari, de culoare gălbuie : Dumitra—BN); *pergamută* adj. (de la *pară pergamută*; *poamă pergamută* = cu boabele mărunte, zemoase, de culoare albă-verzuie : Fedeleșeni—Strunga și Vlădiceni—Tomesti—Iș, Mileanca—Bt); *șpăncă* adj. (de la *șpancă* „un soi de vișine mari, mustoase”, LLM, 1967, I, 52; *poamă șpancă* = cu boabele mari, dese, apoase, de culoare roz : Corni și Mitoc—Bt); *untós, -oásă* adj. (de la *măr untos, pară untoasă*; *poamă untoasă* = cu boabele mărunte, rotunde, netede, de culoare albă-gălbuie : Bucium și Rediu—Iș, Corlăteni—Bt, Delești—Vs; *strugure untos* : Huși—Vs); *urzése, -eășeă* adj. (de la *măr urzesc, pară urzească*; *strugure urzesc* = cu boabele mari, rare, de culoare galbenă-verzuie : Ph, Pietroasele—Bz; *poamă urzească* : Comarna și Proboata—Iș, Stăniliești—Vs); *viășeă* adj. (de la *măr viesc, pară viască*; *poamă viască* = cu boabele mărunte, acre, de culoare verzuie : Focuri și Strunga—Iș).

³¹¹ BD, 182.

³¹² *Ibidem*.

³¹³ H/XIV, 395^v.

³¹⁴ *Ibidem*.

1.2. Derivate cu sufixe, prin care se evită omonimia :

1.2.1. De la nume de plante : arâmcăsă s.f. (*aramă*+suf. *-easă*; cu boabele rotunde, mărunte, de culoare roșiatică : Belecești—Iș, Cuzlău—Păltiniș—Bt); *butâșică* s.f. (*butaș*+suf. *-ică*; cu boabele mărunte, de culoare albă : Gorban, Prisăcani și Tomești—Iș, Scorteni—Be, Stăniilești—Vs); *butâșită* s.f. (*butaș*+suf. *-ită*=*butâșică*: Cozmești și Holboca—Iș); *buturoasă* s.f. (*bătură*+suf. *-oasă*; cu boabele mari, rare, de culoare neagră : Cucuteni—Lețcani și Dobrovăț—Iș, Slobozia—Urechești—Be); *cășărească*³¹⁵ s.f. (*caș*+suf. *-ărească*; cu boabele mari, rotunde, rare, de culoare albă : BN, Pictroasele—Bz); *ceonie* (pron. : *ce-o*) adj. (*ciuin*+suf. *-ie*; = *cioinac*; *poamă ceonie*: Gl; *struguri ceonie*³¹⁶: Cosimbești—II); *ceergână* s.f. (*ceergă*+suf. *-ană*; cu boabele mari, rotunde, rare, de culoare albă sau neagră : Cl, II); *ciocirtieă* s.f. (*ciocirt*+suf. *-ică*; cu boabele mărunte, lunguiețe, bătute, de culoare neagră : Mirosiovești, Moșca și Oțeleni—Iș); *cioinăc* (*-ăg*), *-ăcă* (*-ăgă*) s.m. și f., adj. (*ciuin*+suf. *-ac*, *-ag*; cu boabele dese, apoase, mari, puțin ovale, cu pielița tare, cu multe semințe, de culoare albă-gălbui, galbenă-verzuie sau neagră; *cioinac*³¹⁷: Dobr., sudul Mold., Cotnari—Iș, Frumușica—Bt; *ceoenac*³¹⁸: Ct; *cionac*³¹⁹: Gl; *cioniac*³²⁰: Babadag—Tl, Gîrlăciu—Ct; *coinaç*³²¹: Topalu—Ct; *cioinag*³²²: Dobr., Bz, Gl, Cotnari și Deleni—Iș; *cionag*³²³: Gl; *ciuinag*³²⁴: Gl, Tl; *cuinag*³²⁵: Gl; *cioinagi*³²⁶: Dobr., Gl; *cioinacă*: Dobr., sudul Mold.; *cioinagă*³²⁷: Dobr., sudul Mold., Vs; *ceoinagă*³²⁸: Gl; *cionagă*: Gl; *ciuinagă*: Gl; *strugure cioinaç*: Tl, Odo-bești—Vn; *strugure cionag*: Cotești—Vn, Cotnari—Iș, Huși—Vs; *poamă cioinaç*: sudul Mold., Luncavița—Tl; *poamă cionagă*³²⁹: sudul Mold.; *poamă cionagă*³³⁰: Epureni—Vs, Nicorești—Gl; *struguri de poamă cioinaç*: Gl; *struguri de poamă cionagă*³³¹: Gl, Vs); *cioineăc* (*-ăg*), *-ăcă* (*-ăgă*) s.m. și f., adj. (*ciuin*+suf. *-eac*, *-eag*; = *cioinac*; *cioineac* și *ceoineac*³³²: Dobr., sudul Mold.; *cioineag*³³³ și *ceoineag*³³⁴: Bz, Gl, Tl; *ceaineag*³³⁵: Gl; *cioineag*: Gl;

315 BD, 182.

316 H/VII, 369^r.317 H/III, 305^r - H/IV, 352^r - DDBE - TDRG - DA - CADE - Rn, 182; GO, 96.

318 H/II,

BDD-A1406 © 1983-1984 Editura Academiei

319 D/454

Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.98 (2026-04-27 08:13:19 UTC)

320 * ...

*ciomeag*³³⁶ : Cotești—Vn, Stîlpu—Bz ; *cioneag*³³⁷ : Gl ; *ciuineag*³³⁸ : Gl, Tl ; *cioineacă* : Dobr., sudul Mold. ; *cioineagă*³³⁹ și *ceoceneagă*³⁴⁰ : Gl, Tl, Vs ; *cioineagă*³⁴¹ : Umbrărești—Gl ; *cioineagă*³⁴² : Gl ; *cioineagră*³⁴³ : Gl ; *ciomeagă*³⁴⁴ : Liești—Gl, Odobesti—Vn ; *cioneagă*³⁴⁵ : Gl ; *ciuineagă* : Gl ; Tl, Odobesti—Vn ; *ciuineagă*³⁴⁶ : Isaccea—Tl ; *siomeagă*³⁴⁷ : Somova—Tl ; *soimeagă*³⁴⁸ : Somova—Tl ; *strugure cioineac* : Dobr., sudul Mold., Bz ; *strugure cioineag* : Dobr., sudul Mold., Br ; *struguri de cioneag*³⁴⁹ : Gl ; *poamă cioineacă* : sudul Mold. ; *poamă cioineagă*³⁵⁰ : sudul Mold., Luncavița—Tl ; *poamă ciuineagă* și *poamă ciuineagă*³⁵¹ : Luncavița—Tl, Nicorești—Gl) ; *cioinoe* (-ég), -eă (-égă) s.m. și f., adj. (*ciuin*+suf. -ec, -eg ; =*cioinac* ; *cioinec* : Gl ; *cioineg* : Nicorești—Gl ; *cioneg*³⁵² : Cotești—Vn ; *cioinecă* : Gl ; *cioinegă* : Gl ; *strugure cioinec* : Gl, Tl ; *poamă cioinecă* : Gl ; *poamă cioinegă* : Gl) ; *cioinel* (pron. *o-i*) s.m. (*ciuin*+suf. -el ; =*cioinac* : Tl ; *ciainel*³⁵³ : Luncavița—Tl ; prin etimologie populară) ; *cioinic* (-ig), -ieă (-igă) s.m. și f., adj. (*ciuin*+suf. -ic, -ig =*cioinac* ; *cioinic*³⁵⁴ : Mold., Bz, Ph, Tl ; *ceonic*³⁵⁵ : Bz ; *ciointic* și *ciocnic*³⁵⁶ : Bz, Vn, Cotnari—Iș ; *cionic*³⁵⁷ : Bz, Bucov—Ph, Dumesti—Iș ; *șoinic*³⁵⁸ : Pietroasele—Bz ; *ciointig* : sudul Mold. ; *cioinică*³⁵⁹ : Dobr., Mold., Br, Bz, Il ; *ciointică* : Vn, Nicorești și Oancea—Gl ; *cionică*³⁶⁰ : Bz, Belecești și Victoria—Iș ; *gionică*³⁶¹ : Pietroasele—Bz ; *ciointigă* : Vn ; *ciointigă*³⁶² : Bc, Gl, Vn ; *strugure cioinic* : Gl ; *strugure cionic* : Bz, Ph, Nicorești—Gl ; *strugure ciointig* : Gl ; *strugure cionig* : Gl ; *poamă cioinică*³⁶³ : Mold., Somova—Tl ; *poamă ciointigă* : Bc, Gl) ; *cioinoe* (-ég), -oăcă (-oăgă) s.m. și f., adj. (*ciuin*+suf. -oc, -og ; =*cioinac* ; *cioinoc* : Liești—Gl ; *cioinog* : Gl, Cătina—Bz ; *cioinoacă* : Largu—Bz,

³³⁶ NI, 63 ; BD, 182.

³³⁷ DA.

³³⁸ GO, 96.

³³⁹ H/III, 385^r ; H/VI, 93^r ; H/XIII, 387^r, 423^r, 492^r ; H/XIV, 358^r ; D/4549, 101^r, 140^r ; D/4551, 351^r ; DA ; GLB, 140.

³⁴⁰ H/XIII, 508^r.

³⁴¹ H/III, 399^r.

³⁴² NI, 6

³⁴³ H/III

³⁴⁴ NI, 6

Liești—Gl; *ciolinoagă*: Gl; *șoiminoagă*³⁶⁴: Merei—Bz; *strugure cioinoc*: Liești—Gl, Odobești—Vn; *poamă cioinoacă*: Gl; *poamă cioinoagă*: Gl, Odobești—Vn); *erăleșe, -iăseă, crăiești* adj., s.f. (*crai*+suf. *esc*; cu boabele mari, rotunde, de culoare galbenă-aurie; *strugure crăieșe*: Ab, Sb, Cotnari și Cucuteni—Is; *poamă crăiască*³⁶⁵: Ripiceni—Bt, Tomești și Țibana—Is, Șuletea—Vs; *struguri crăiești*³⁶⁶: Transilv., Gîrbeni—Țibana—Is; *crăiască*³⁶⁷: Is, Ștefănești—Bt, Șuletea—Vs); *gărgăunăriță*³⁶⁸ s.f. (*gărgăun*+suf. *-ăriță*; cu boabele mari, dulci, de culoare albă: Cotnari și Strunga—Is, Huși—Vs, Merei—Bz); *gărgăunăriță*³⁶⁹ s.f. (*gărgăun*+suf. *-ăriță*; = *gărgăunăriță*: Sagna—Nt, Stănești—Vs); *ingliceancă*³⁷⁰ s.f. (*iglice*+suf. *-ancă*; cu boabele mărunte, de culoare albă: Tl; *engliceancă*³⁷¹: Tl); *mintós, mintóși* s.m. (*mintă*+suf. *-os*; cu boabele alungite, de culoare galbenă-verzuie: SM, Cucuteni și Ruginoasa—Is); *pitoásă*³⁷² s.f. (*pită*+suf. *-oasă*; cu boabele mari, rotunde și puțin turtite, de culoare albă: Plenița, Sadova și Șegarcea—Dj); *porcár*³⁷³ s.m. (*porc*+suf. *-ar*; cu boabele mari, rare, de culoare albă: Bala—Mh); *porcói*³⁷⁴ s.m. (*porc*+suf. *-oi*; cu boabele mari, dese, de culoare albă: Mh, Tismana—Gj); *rușinoásă*³⁷⁵ s.f. (*rușine*+suf. *-oasă*; cu boabele mărunte, de culoare albă: Romos—Hd, Țușora—Is); *scăiăncă*³⁷⁶ s.f. (*scăi*+suf. *-ancă*; struguri timpurii, cu boabele de mărime mijlocie, de culoare galbenă-verzuie: Bz, Ph); *stejărcăncă*³⁷⁷ s.f. (*stejar*+suf. *-eancă*; cu boabele de mărime mijlocie, de culoare albă-verzuie: Dj); *turbărică* s.f. (*turb*+suf. *-ărică*; cu boabele mărunte, rare, de culoare neagră: Tr).

1.2.1.1. Metafore urmate de determinări: *cioinac*: *cioinac galben*³⁷⁸ (Dobr., Gl), *cioinac galbenă*³⁷⁹ (Gl), *cioinac negru*³⁸⁰ (Gl), *cioinac verde*³⁸¹ (Dobr., Gl), *cioinag galben*³⁸² (Dobr., Gl), *cioinag negru* (Gl), *cioinag verde*³⁸³ (Dobr., Gl); *cioineg*: *poamă cioinegă verde*³⁸⁴ (Umbrărești—Gl); *cioinic*: *cioinic alb*³⁸⁵ (Br, Bz, Gl), *cioinic roșu*³⁸⁶ (Bz, Gl), *cioinică albă* (Br, Gl).

³⁶⁴ GN, 273.

³⁶⁵ BD, 182.

³⁶⁶ PS, 74; BD, 182 (*crăiești*).

³⁶⁷ H/VIII₁, 42^r; H/VIII₂, 152^r.

³⁶⁸ BT, 414; BD, 182.

³⁶⁹ NI, 54.

³⁷⁰ H/XIV, 352^v.

³⁷¹ D/4553, 75^v.

³⁷² H/V, 374^r; BD, 182 (*pitoși*); DLR.

³⁷³ BD, 182.

³⁷⁴ H/IX, 4^r; DLR.

³⁷⁵ BD, 182.

³⁷⁶ H/II, 165^c.

³⁷⁷ H/V, 97^v, 287^v.

³⁷⁸ TS, 15.

³⁷⁹ D/4549, 255^c.

³⁸⁰ D/4549, 170^c.

³⁸¹ D/4549, 255^r.

³⁸² H/XIV, 435^v; GO, 96.

³⁸³ *Ibidem*.

³⁸⁴ H/XIII, 486^r.

³⁸⁵ D/4545, 240^v.

³⁸⁶ *Ibidem*.

1.3. Termeni obținuți prin trecerea la o altă clasă morfologică :

1.3.1. De la nume de plante : **aslână** adj. (de la *aslan* ; *poamă aslană* = cu boabele mărunte, turtite, de culoare roz : Belcești—Iș); **boază** s.f., adj. (de la *boz* : Bt, Vlădeni—Iș ; *poamă boază* : Probota—Iș); **bumbă** s.f., adj. (de la *bumb* : Bz, Ph, Călărași—Bt ; *poamă bumbă* : Tansa—Iș); **cercelúșă** s.f. (de la *cercelúș* ; cu ciorchinele alungit, cu boabele mărunte, rare, de culoare albă-gălbuie : Măstăcani—Gl, Mogoșești—Iș, Sîrbi—Podu Turcului—Bc); **copăcă** s.f., adj. (de la *copac* : Deleni—Iș, Pogorăști—Răuseni—Bt ; *poamă copacă* : Andrieșeni și Strunga—Iș, Călărași—Bt); **gogoneăță** s.f. (de la *gogoneț* ; cu boabele mărunte, alungite, de culoare roșie : Drăgușeni—Șcheia și Poeni—Schitu Duca—Iș); **hrîbă** adj. (de la *hrîb* ; *poamă hrîbă* : Soloneț—Bivolari—Iș); **oușoără**³⁸⁷ s.f. (de la *oușor* ; cu boabele mărunte, alungite, de culoare albă : Glogova—Gj); **pînișor**, **pînișori** s.m., adj. (de la *pînișoară* ; *pînișor* : Mh, Ol ; *pînișori*³⁸⁸ : Gj, Mn ; *strugure pînișor* : Mh, Spineni—Ol ; *struguri pînișori* : Hinova—Mh, Stoina—Gj); **ploápă**³⁸⁹ s.f., adj. (de la *plop* : Ar, Bt, Br, Gj, Hd, Iș, Mh, Vl ; *pleoapă*³⁹⁰ : Gj, Hd, Tm, Mișca—Ar ; *poamă ploapă* (Tabăra—Bivolari—Iș); **tămîi**³⁹¹ s.m., adj. (de la *tămîie* : Gj, Comarna și Răducăneni—Iș, Huși—Vs, Odobești—Vn ; *tămai*³⁹² : Gj ; *tămăi* : Gj, Nicorești—Gl ; *strugure tămăi* : Gj, Odobești—Vn); **tămîiôr**, **tămîiôri** s.m., adj. (de la *tămîioară* ; *tămîiôr*³⁹³ : Gj, Comarna și Cotnari—Iș ; *tămîiôr* : Gj ; *tămîiôri*³⁹⁴ : Gj ; *tămăiôri*³⁹⁵ : Gj ; *strugure tămîiôr* : Gj); **tămîiôs**, **tămîiôși** s.m., adj. (de la *tămîioasă* ; v. și *tămîie* +suf. -os ; *tămîios*³⁹⁶ : Mold., Munt., Bh, BN, Ct, Gj, Mș, Ol ; *tămaiôs* : Bc ; *tămăiôs*³⁹⁷ : Gj ; *tămaiôs*³⁹⁸ *tămîiôși*³⁹⁹ : Mold., Munt., Olt., Bh, Tm, Sj, Sv ; *tămaiôși*⁴⁰⁰ : Bc, Gl ; *strugure tămîiôs*⁴⁰¹ : Dobr., Munt., Olt. ; *strugure tămăiôs*⁴⁰² : Gj, Ol ; *struguri tămîiôși*⁴⁰³ : Dobr., Munt., Olt. și izolat în toată țara); **vălătucă** adj. (de la *vălătuc* ; *poamă vălătucă* = cu boabele conice, mărunte, tari, de culoare neagră : Șipote și Tansa—Iș).

1.3.1.1. Metafore urmate de determinări : **tămîi** : *tămîi alb* (Cîrlogani—Ol, Șegarcea—Dj), *tămîi negru* (Crețeni—Vl, Drănic—Dj); **tămîiôr** : *tămîiôr alb* (Gj) ; **tămîiôs** : *tămîiôs alb* (Bz, Dj, Ph), *tămîiôs negru* (Dj).

1.3.2. De la nume de fructe : **ananásă** s.f., adj. (de la *ananas* : Bc, Nț, Cucuteni—Iș ; *anănăie* : Ab ; *anănasă* : Bc ; *anănoasă* : Bc, Nț ; *aranasă* :

³⁸⁷ Dv, 228.

³⁸⁸ BD, 182.

³⁸⁹ JO, 54 ; H/V, 102^r ; H/IX, 50^r ; H/XVII, 60^r ; D/4547, 193^r, 197^r, 212^r, 323^r ; VV, 54 ; NI, 55 ; DH, 117, 329.

³⁹⁰ H/XVIII, 301^r ; D/4547, 192^r ; DDRF (*pleopd*) ; BD, 182 ; DLR.

³⁹¹ NALR, Olt, IV, 262.

³⁹² D/4547, 143^r.

³⁹³ H/VI, 233^r.

³⁹⁴ D/4547, 231^r.

³⁹⁵ D/4547, 216^r.

³⁹⁶ JO, 53 ; H/II, 98^r ; H/IX, 40^r.

³⁹⁷ COSTINESCU.

³⁹⁸ D/4547, 212^r.

³⁹⁹ H/I, 267^r ; H/IX, 17^r, 35^r, 50^r ; H/XII, 169^r ; D/4547, 148^r, 157^r, 177^r, 208^r.

⁴⁰⁰ D/4551, 333^r, 337^r.

⁴⁰¹ PONTBRIANT, D. ; H/V, 386^r ; TDRG ; SCRIBAN, D.

⁴⁰² COSTINESCU, 567.

⁴⁰³ H/XII, 237^r.

Virtoape—Tr; *poamă ananasă*: Mold.); *căpșun* s.m., adj. (de la *căpșună*: Crivești—Vinători și Deleni—Iș; *strugure căpșun*: Bz, Ruginoasa—Iș); *corn*, *corni* s.m., adj. (de la *coarnă*; *corn*: Tr, Bucov—Ph, Dumesti și Seobița—Iș, Gorgan—Ag, Nicșeni—Bt, Silagiu—Tm; *corni*⁴⁰⁴: Bc, Bt, Gl, Nț; *strugure corn*⁴⁰⁵: Munt., Olt., Odobești—Vn; *struguri corni*⁴⁰⁶: Bz, Gl, Ph, Vs, Cotnari—Iș); *harbuză* adj. (de la *harbuz*; *poamă harbuză*: Comarna—Iș); *mără* adj. (de la *măr*; *poamă mară*=cu boabele rotunde, de culoare galbenă-verzuie: Coțușca și Vișoara—Bt, Salcea—Sy); *mălin* s.m. (de la *mălină*: Hănești—Bt); *merișoară* s.f., adj. (de la *merisor*: Mădirjac și Popești—Iș, Tudora—Bt; *poamă merișoară*: Corni și Leorda—Bt, Lespezi—Iș).

1.3.2.1. Metafore urmate de determinări: *ananasă*: *ananasă neagră* (Bc); *corn*: *corn alb* (Cotnari și Horlești—Iș, Drănic—Dj, Huși—Vs, Pietroasele—Bz), *corn negru* (Huși—Vs, Nicșeni—Bt), *corni negri* (Bt, Gl), *strugur corn alb*⁴⁰⁷ (VI, Vs), *strugur corn negru*⁴⁰⁸ (VI, Vs), *strugure corn alb* (Huși și Stăniliești—Vs, Pietroasele—Bz), *strugure corn negru* (Dj, Ol, VI), *struguri corni albi*⁴⁰⁹ (Bz, Ph, Odobești—Vn), *struguri corni negri*⁴¹⁰ (Bz, Ph, Cotnari—Iș, Miniș—Ar, Odobești—Vn).

1.3.2.2. Metafore în compuse: *corn*: *corn-gras* (= *coarnă-grasă*: Ceplenița—Iș, Stăniliești—Vs), *corn-tomnatic* (= *coarnă-tomnatică*: Cotnari—Iș), *corn-turcesc* (= *coarnă-turcească*: Bălțați—Iș), *corn-vărațic* (= *coarnă vărațică*: Iș, Urlați—Ph).

1.3.2.3. Derivate: *corn*: *cornét*⁴¹¹ (Dersca—Bt, Dumitra—BN), *corniș*⁴¹² (Gl), *cornișon*⁴¹³ (Gl, Odobești—Vn), *cornișór*⁴¹⁴ (Br, Gl, Iș, Tl, Odobești—Vn, Sagna—Nț), *cornurel* (Nț), *cornuț* (Vs), *cornari*⁴¹⁵ (Hinova—Mh), *strugure cornar* (Drănic—Dj), *poamă cornar* (Andrieșeni și Dobrovăț—Iș), *strugure cornișor* (Cehal—SM, Pojejena—Mh), *strugure cornorat* (Corcova—Mh), *poamă cornișon*⁴¹⁶ (Gl), *poamă cornișor*⁴¹⁷ (Gl, Vs, Luncavița—Tl).

2. Denumiri date prin asemănarea cu diverse obiecte, părți ale acestora sau ale unor plante, cu alimente, metale etc., substantive și adjective care reflectă forma comună a celor două realități comparate și, mai rar, culoarea sau calitatea lor.

2.1. Cuvinte de bază: *băltă* adj. (*poamă băltă*=cu boabele acre, mărunte, apoase, cu piețița tare, de culoare albă: Vs; *poamă de băltă*⁴¹⁸: Gl, Vs; *poamă bălții*: Iș); *ban* adj. (*poamă ban*=cu boabele mari, rotunde, rare,

⁴⁰⁴ D/4550, 303^v; D/4551, 337^r; D/4552, 220^r.

⁴⁰⁵ SCRIBAN, D.

⁴⁰⁶ H/III, 462^r; H/XIII, 9^r; H/XV, 496^v.

⁴⁰⁷ H/XV, 368^v.

⁴⁰⁸ *Ibidem*.

⁴⁰⁹ H/XIII, 9^r.

⁴¹⁰ *Ibidem*.

⁴¹¹ VVA, IV, 224.

⁴¹² D/4549, 152^r.

⁴¹³ H/III, 207^r.

⁴¹⁴ H/III, 305^v, 359^v, 385^v; D/4549, 111^r, 170^r, 211^r, 244^r; D/4553, 75^v.

⁴¹⁵ NALR. Olt, IV, 262.

⁴¹⁶ H/III, 207^r.

⁴¹⁷ H/III, 207^r; H/XIV, 463^r; BD, 182.

⁴¹⁸ H/III, 226^r; H/XV, 514^r.

de culoare albă : Podu-Iloaiei—Is) ; *boabă*⁴¹⁹ s.f. (cu boabele mari, rare, rotunde, de culoare albă sau neagră : Gj) ; *bóltă*⁴²⁰ s.f. (cu ciorchinele ramificate, alungit, cu boabele mărunte, rare, de culoare albă, cu vițe lungi, care se leagă sub forma unui arc : Dj) ; *budăcă* adj. (*poamă budacă*—cu boabele de mărime mijlocie, rotunde, de culoare albă : Cotnari și Sculeni—Victoria—Is ; *poamă budarcă* : Vlădeni—Bt) ; *castrón* adj. (*poamă castron*—cu boabele mari, rare, de culoare albă-gălbuie : Avrămeni și Flămânzi—Bt, Balcani—Be) ; *ciorchină* s.f. (cu boabele mari, rare, de culoare cenușie : Ol) ; *condăc* adj. (*poamă condac*—cu boabele mărunte, lunguiețe, de culoare gălbuie : Ciurea și Mogoșești—Is) ; *covățeă* s.f. (cu boabele mărunte, alungite, de culoare albă-gălbuie : Deleni—Is, Zorleni—Vs) ; *crăseă*⁴²¹ s.f. (cu boabele mărunte, lunguiețe, de culoare albă : Is, Ghermănești—Vs) ; *erăcăină*⁴²² s.f., adj. (cu ciorchinele lung, rămuroși și ramificat, cu boabele mari, rare, rotunde, de culoare albă sau neagră : Mold., Br, Bz, Tl, Tm ; *crăcăină*⁴²³ : Mold. ; *crăcăină*⁴²⁴ : Bt ; *poamă crăcăină*⁴²⁵ : Mold., Vădeni—Br ; *poamă crăcăină*⁴²⁶ : Mold.) ; *erăcă*⁴²⁷ s.f., adj. (cu ciorchinele bătut sub formă de cruce, cu boabele dese, dulci, de culoare albă, mai rar neagră : Munt., Bt, Is, Vn, Vs ; *strugure cruce* : Munt. ; *strugure de cruce* : Podu Iloaiei și Tg. Frumos—Is ; *poamă cruce*⁴²⁸ : Mold. ; *poamă de cruce* : Hîrlău, Rădăuți și Sirețel—Is ; *poamă în cruce*⁴²⁹ : Mold., Merei—Bz ; *poamă în cruci* : Is ; *struguri cruce*⁴³⁰ : Munt., Vn) ; *făină*⁴³¹ s.f., adj. (cu boabele mărunte, dese, de culoare albă-gălbuie : Corcova—Mh ; *poamă făină* : Dobrovăț—Is, Mileanca—Bt) ; *flăură* s.f. (cu ciorchinele ramificate, cu boabele mărunte, turtite, de culoare neagră : Bt, Erbiceni—Is, Ghermănești—Vs) ; *frânză* adj. (*poamă franză*—cu ciorchinele alungit, cu boabele mari, ovale, de culoare albă-verzuie sau neagră : Șipote—Is) ; *ghem* s.m. (cu boabele rotunde, mari, de culoare albă sau neagră : Ct) ; *gurgui* adj. (*strugure gurgui*—cu boabele mărunte, alungite, de culoare albă : Ph ; *poamă gurgui* : Frumușita—Gl) ; *mușurói* s.m. (cu ciorchinele mare, cu boabele mărunte, rotunde, bătute, de culoare neagră : Ar) ; *pîrnău*, -ăie, *pîrnăi* s.m. și l., adj. (cu boabele alungite, cu git, de culoare neagră : *pîrnău* : Munt. ; *pîrnăie*⁴³² : Munt. ; *strugure pîrnău* : Munt. ; *poamă pîrnăie* : Schitu Duca—Is ; *struguri pîrnăi*⁴³³ : Munt.) ; *plumb* s.m., adj. (cu boabele mari, foarte tari,

⁴¹⁹ D/4547, 41° ; 171°.

⁴²⁰ NALR. Olt, IV, 262.

⁴²¹ BD, 182.

⁴²² JO, 53 ; H/I, 314°, 381°, 414° ; H/III, 65° ; H/XII, 114° ; H/XIII, 268°, 489°, 492° ; HEM, III, 2782 ; D/4545, 128°, 140°, 199° ; D/4549, 192°, 215°, 244°, 262° ; D/4553, 91° ; DDRF ; RCM, 483 ; DAME, T₂, 23 ; VIN, 169 ; NI, 58 ; TDRG ; BĂRCIANU ; DA ; DU ; CADE ; FME, I, 369, 493 ; DM ; CDER ; LTR, 3, 82 ; BD, 182 ; GO, 100 ; DEX ; SVR, 41.

⁴²³ IP, 264 ; H/III, 101° ; D/4549, 111°, 208° ; D/4551, 351°.

⁴²⁴ VIN, 153.

⁴²⁵ H/III, 207° ; H/XIII, 486° ; HEM, III, 2782 ; D/4545, 193° ; DV, 11 ; DS, 47 ; DA ; SCRIBAN, D.

⁴²⁶ H/III, 95°, 359°.

⁴²⁷ H/XIII, 502° ; NI, 68 ; BD, 182 ; SVR, 42.

⁴²⁸ H/XIII, 228° ; DV, 10 ; DS, 45.

⁴²⁹ H/XII, 105° ; DA.

⁴³⁰ H/XIII, 9°.

⁴³¹ GLB, 140 ; BD, 182.

⁴³² JO, 53 ; DDRF ; DU ; CADE ; DE, 459 ; DLR.

⁴³³ SCRIBAN, D.

de culoare neagră : Duda—Epureni—Vs, Costuleni—Iș; *poamă plumb* : Ciurea și Mogoșești—Iș); *stafidă* s.f. (cu ciorchinele și boabele mici, fără semințe, de culoare albă : Ighiu—Ab, Șiria—Ar; *strahină*⁴³⁴ : Gl; *strafidă* : Pădureni—Jebel—Tm); *sticlă* adj. (*poamă sticlă*—cu boabele de mărime mijlocie, alungite, rare, tari, de culoare albă-gălbuie : Ciurea—Iș, Păltiniș—Bt; *poamă de sticlă*⁴³⁵ : Grajduri—Iș); *tóbă*⁴³⁶ s.f. (cu boabele mari, rare, de culoare cenușie : Gj); *țurture*⁴³⁷ s.m., adj. (cu ciorchinele și boabele lungi, rare, de culoare albă : Bălțați și Ruginoasa—Iș; *poamă țurture*⁴³⁸ : Butea și Lungani—Iș, Frumușica—Bt); *ulcică* adj. (*poamă ulcică*—cu boabele mărunte rotunde, de culoare albă : Andrieșeni—Iș, Șendriceni—Bt).

2.1.1. Metafore urmate de determinări : *erăcană* : *cracănă albă* (Iș), *cracănă neagră* (Iș), *crăcană albă*⁴³⁹ (Gl, Iș, Vn), *crăcană de Nicorești*⁴⁴⁰ (Gl, Vn), *crăcană de Odobești* (Gl, Vn), *crăcană neagră*⁴⁴¹ (Gl, Iș, Vn, Vs), *poamă crăcană albă* (Iș), *poamă crăcană neagră* (Iș, Vs); *eruce* : *eruce albă* (Flămânzi—Bt), *eruce întoarsă* (Deleni—Iș), *eruce neagră* (Cotnari—Iș), *eruce sfântă* (Poiana Mărului—Ceplenița—Iș); *fleură* : *fleură neagră* (Bt); *plumb* : *plumb negru* (Coropcenii—Iș).

2.1.2. Derivate : *erăcană* : *cracănătă*⁴⁴² (Mold., Ol), *crăcănătă*⁴⁴³ („varietate de struguri negri sau cenușii, dulci, ciorchina mare și cu crai mari, astfel că boabele sînt foarte rare”, DA : Mold., Munt.), *crăcănăoasă*⁴⁴⁴ (Bt, Iș, Vs), *poamă cracănătă* (Mold.), *poamă crăcănătă* (Mold.); *eruce* : *crucișoară*, (Ciurea, Popești și Ruginoasa—Iș), *cruciță* (Țibana—Iș, Unțeni—Bt); *frunză* : *frunzătură* (Drăgușeni—Șcheia și Hălțeni—Șipote—Iș), *frunzulică* (Cordun—Flămânzi—Bt, Gîrbești—Țibana—Iș); *gurgui* : *strugure gurguiat* (Ag, Ph), *poamă gurguiată* (Comarna și Deleni—Iș), *gurguiată*⁴⁴⁵ (Ag, Bc, Bz, Ph), *gurguietă*⁴⁴⁶ (Topoloveni—Ag), *gurguiță*⁴⁴⁷ (Vernești—Bz); *țurture* : *poamă țurțurată* (Crucea—Lungani—Iș).

2.2. Derivate cu sufixe : *bobăn*, -ă adj. (*bob*+suf. -ar = *boabă*; *poamă boban* : Valea Adîncă—Miroslava—Iș; *poamă bobană* : Vaduri—Viișoara—Nț); *bobár* adj. (*bob*+suf. -ar = *boabă*; *poamă bobar* : Runcu—Țibana—Iș); *bobîțár* adj. (*bobîțá*+suf. -ar; *poamă bobîțar*—cu boabele mărunte, de culoare albă : Mireneasa și Moșna—Iș, Păltiniș—Bt); *circioasă*⁴⁴⁸ s.f. (*circi*+suf. -oasă; cu ciorchinele mare, cu boabele de mărime mijlocie, rare, de culoare albă : Dj, Vl) și *crangáná* s.f., adj. (*crangă* „creangă”+suf. -aná; cu ciorchinele ramificat, cu boabele mărunte, de culoare albă : Vn, Ciobanu—Ct, Ni-

⁴³⁴ H/III, 305^r; D/4549, 170^r; BD, 182.

⁴³⁵ BD, 182.

⁴³⁶ D/4547, 208^r.

⁴³⁷ H/VIII₂, 199^r.

⁴³⁸ H/VIII₁, 236^r.

⁴³⁹ NI, 8.

⁴⁴⁰ TI, 29.

⁴⁴¹ MO, 12; NI, 8; VIN, 136.

⁴⁴² H/XIV, 222^r; GLB, 140.

⁴⁴³ JO, 53; H/XI, 5^r, 16^r, 177^r; H/XIII, 423^r; H/XIV, 64^r, 84^r, 103^r, 185^r; HEM, II, 2104; D/4548, 232^r, 251^r, 320^r; D/4557, 198^r; NI, 58; DA; BD, 182; SVR, 41.

⁴⁴⁴ PO, 7.

⁴⁴⁵ H/XI, 335^r; DA.

⁴⁴⁶ H/IX, 230^r.

⁴⁴⁷ BD, 182.

⁴⁴⁸ L. șt. ICHV, I, 404.

corești și Străoane—Gl; *crăngană*: Cornățel—Urechești—Gl; *crengană*: Runc—Buhuși—Bc; *poamă crangană*: Liești—Gl; *crîngănă*⁴⁴⁹ s.f. (*crîng* + suf. -*ănă* = *crăcană*: Db, Ph, Tr); *drughiță* s.f. (*drugă* „cocean“ + suf. -*iță*; cu boabe lungi, mari, tari, rare, de culoare neagră: Dj, Gj); *gărdurăriță*⁴⁵⁰ s.f. (*garduri* + suf. -*ăriță*; cu boabele mărunte, dese, de culoare albă sau neagră; plantată pe lângă garduri, vița se agață de acestea: Cricău—Ab, Romos—Hd); *gozorească* s.f. (*gozuri* + suf. -*escă*; cu boabele mărunte, bătute, de culoare neagră: Slobozia—Ciurea—Iș, Șuletea—Vs); *ociogiăneă* s.f. (*ociogi* + suf. -*ancă*; cu boabele mărunte, rare, de culoare galbenă-verzuie: Ol).

2.2.1. Metafore urmate de determinări: *drughiță*: *drughiță neagră*⁴⁵¹ (Gj), *drughiță tare* (Crușeț—Gj).

2.3. Treceri de la o altă clasă morfologică: *bână* adj. (de la *ban*; *poamă bană*: Deleni—Iș); *ciolpână*⁴⁵² s.f. (de la *ciolpan*; cu boabele mari, rare, lunguiețe, de culoare neagră; corzile butucului sint scurte și cioturoase: Comarna, Tomești și Victoria—Iș; *ciorpană*⁴⁵³: Comarna, Mogoșești și Prisăcani—Iș, Dumesti—Vs, Flămânzi—Bt); *condăeă* adj. (de la *condac*; *poamă condacă*: Ciurea—Iș); *dulăpă* adj. (de la *dulap*; *poamă dulapă* = cu boabele mari, rare, de culoare cenușie: Mădîrac și Popești—Iș); *gurgăie* s.f., adj. (de la *gurgui*: Deleni și Plugari—Iș, Godeni—Ag; *poamă gurgăie*: Iș); *gurgînă*⁴⁵⁴ s.f. (de la *gurgui*; cu boabele mari, lunguiețe, de culoare albă: Bt, Cotnari—Iș); *iezeră* s.f. (de la *iezer*; cu boabele mărunte, rare, de culoare neagră: Vs); *plumbă* s.f., adj. (de la *plumb*: Holboca—Iș, Stăniilești—Vs; *poamă plumbă*: Holboca—Iș); *stafidă*⁴⁵⁵ s.m. (de la *stafidă*: Ighiu—Ab, Șiria—Ar); *țurțură* s.f. (de la *țurture*: Iș).

3. De la cuvinte care denumesc substanțe lichide:

3.1. Cuvinte de bază: *brăgă*⁴⁵⁶ s.f., adj. (cu boabele mari, rare, brumate, cu miezul foarte succulent, de culoare albă-gălbuie, roșie sau neagră: Gj, Ceplenița și Cotnari—Iș; *brahă*: Glogova—Gj; *strugure brăgă*: Crușeț—Gj, Nedeia—Dj; *poamă brăgă*: Iș); *must* adj. (*poamă must* = cu boabele apoase, rotunde, de culoare verde-gălbuie: Scobinți—Iș); *sifon*, *sifoni* s.m., adj. (cu boabele mărunte, rare, alungite, apoase, cu gust înțepător, de culoare neagră: Gl, Vs, Babadag—Tl; *sifon*: Vs; *fișon*: Gl, Vs; *strugure sifon*: Babadag—Tl; *poamă sifon*: Vutcani—Vs; *struguri sifoni*: Lunca-șița—Tl); *trăscălaiu* s.m. (cu boabele mari, tari, de culoare neagră, care produce un vin alcoolic: Ghermănești—Vs, Miroslava—Iș); *fișpoagă* s.f., adj. (cu boabele mărunte, dese, de culoare albă sau neagră, care produce un vin slab: Belcești și Plugari—Iș; *poamă fișpoagă*: Flămânzi—Bt).

3.1.1. Metafore urmate de determinări: *brăgă*: *brăgă neagră* (Gj, Nedeia—Dj), *brăgă roșie* (Crușeț—Gj); *sifon*: *sifon negru* (Vutcani—Vs).

⁴⁴⁹ SCRIBAN, D.

⁴⁵⁰ GV, 43.

⁴⁵¹ NALR. Olt, IV, 262.

⁴⁵² D/4552, 287^v.

⁴⁵³ H/VIII₁, 205^r.

⁴⁵⁴ VIN, 169; NI, 67.

⁴⁵⁵ BA, 352.

⁴⁵⁶ H/VI, 233^r; D/4547, 143^r, 171^r, 189^r, 205^v, 220^r; DA.

3.1.2. Derivate : *bragă* : *brăghină*⁴⁵⁷ (Munt., Olt., Mh și izolat în Ban. Dobr., Mold., Transilv.), *barăghină*⁴⁵⁸ (Ag, Ph, Vn), *brăchină* (VI), *brăghilă*⁴⁵⁹ (Munt., Dj), *brăgină*⁴⁶⁰ (Olt.), *brăighină*⁴⁶¹ (Dj, Greaca — Gr), *brăghinoără* (Dj, Golăești și Lespezi — Iș), *brăghioără* (Dj, Vl, Andrieșeni — Iș, Lipova — Bc, Pungești — Vs), *brăghită* (Hirlău și Miroslava — Iș, Hlipiceni — Bt, Șegareca — Dj), *struguri brăghină*⁴⁶² (Olt.), *poamă brăghină*⁴⁶³ (Bc, Iș, Vs).

3.1.2.1. Derivate urmate de determinări : *bragă* : *braghină albă*⁴⁶⁴ (Munt., Olt., Iș, Murfatlar — Ct), *braghină altoită*⁴⁶⁵ (VI), *braghină cu boaba mare*⁴⁶⁶ (Mh), *braghină cu bobul mare*⁴⁶⁷ (Dj, Mb, Vl, Erbiceni — Iș, Frumușița — Gl), *braghină cu bobul mic*⁴⁶⁸ (Dj, Mh, Vl, Lespezi — Iș, Păltiniș — Bt, Pietroasele — Bz), *braghină deasă*⁴⁶⁹ (Olt., Iș), *braghină de Drăgășani*⁴⁷⁰ (Olt., Bc, Gl, Mh și izolat în toată țara), *braghină de Mehedinți*⁴⁷¹ (Olt., Mh), *braghină mare*⁴⁷² (Olt., Bz, Albești — Bt, Comarna — Iș), *braghină mică*⁴⁷³ (VI), *braghină neagră*⁴⁷⁴ (Olt., Iș, Vs și izolat în toată țara), *braghină roșie*⁴⁷⁵ (Olt.), *braghină roz*⁴⁷⁶ (Ol), *braghină turtită* (Iș).

3.1.2.2. Derivate în compuse : *bragă* : *braghină-bătută*⁴⁷⁷ (cu boabele mari, dese, hătute, de culoare albă-gălbuie : Olt., Iș, Vs), *braghină-rară*⁴⁷⁸ (cu boabele mari, rare, de culoare albă-gălbuie : Olt., Bc, Iș, Vs).

3.1.2.2.1. Derivate urmate de determinări în compuse : *bragă* : *braghină deasă-bătută*⁴⁷⁹ (Olt., Mh), *braghină roșie-rară*⁴⁸⁰ (Dj).

⁴⁵⁷ BA, 352; IM, 369, 439; BLb, 94; AT, 132; JO, 53; BLB, 44; H/II, 125⁵; H/IV, 83⁵; H/V, 3⁵, 9⁵, 16⁵, 34⁵, 70⁵, 88⁵, 97⁵, 102⁵, 131⁵, 134⁵, 137⁵, 185⁵, 208⁵, 234⁵, 248⁵, 256⁵, 272⁵, 287⁵, 296⁵, 313⁵, 324⁵, 351⁵, 367⁵, 374⁵, 386⁵, 393⁵, 407⁵, 415⁵, 433⁵, 441⁵, 447⁵, 458⁵, 482⁵; H/IX, 17⁵, 24⁵, 35⁵, 40⁵, 50⁵, 55⁵, 69⁵, 114⁵, 135⁵, 230⁵, 246⁵, 471⁵; H/XI, 5⁵, 16⁵, 26⁵, 46⁵, 95⁵, 130⁵, 165⁵, 246⁵; H/XIV, 93⁵, 150⁵, 199⁵; H/XVI, 3⁵, 30⁵, 41⁵, 380⁵; H/XVIII, 260⁵; HEM, II, 2 104; D/4545, 1⁵, 236⁵; D/4546, 73⁵, 82⁵, 99⁵, 105⁵; D/4547, 4⁵, 5⁵, 8⁵, 12⁵, 21⁵, 25⁵, 73⁵, 94⁵, 101⁵, 108⁵, 114⁵, 117⁵, 134⁵, 137⁵, 141⁵, 148⁵, 157⁵, 171⁵, 173⁵, 176⁵, 177⁵, 192⁵, 193⁵, 197⁵, 212⁵, 224⁵, 244⁵, 255⁵, 269⁵, 294⁵, 308⁵, 316⁵, 323⁵, 381⁵, 393⁵, 405⁵, 410⁵, 422⁵, 442⁵, 456⁵, 468⁵; D/4548, 123⁵, 145⁵, 167⁵, 175⁵, 200⁵, 291⁵; D/4553, 444⁵; D/4557, 38⁵, 131⁵; DV, 11; NL; BARGIANU; DDRF; DVar, 234; MB, 89; LD, 111; NI, 61; VIN, 146; TDRG; DA; GLB, 141; BM, 360; SEZ, 1 925, 1—2, 13; DU; DC, 711; PP, 339; PFI, 340; CADE; FME, I, 493; FME, IV, 686; SCRIBAN, D.; DL, I, 270; DM; LTR, 3, 82; BD, 182; MDE, 120; DEX; NALR. Olt. IV, 262—263; SVR, 25.

⁴⁵⁸ H/IX, 230⁵; H/XII, 132⁵; D/4550, 74⁵.

⁴⁵⁹ H/II, 207⁵; DA.

⁴⁶⁰ H/VI, 235⁵; D/4547, 41⁵.

⁴⁶¹ H/V, 165⁵, 403⁵.

⁴⁶² H/V, 158⁵.

⁴⁶³ SCRIBAN, D.

⁴⁶⁴ CA, 403; NALR. Olt. IV, 263.

⁴⁶⁵ NALR. Olt. IV, 262.

⁴⁶⁶ Cf. IM, 439.

⁴⁶⁷ BT, 415.

⁴⁶⁸ *Ibidem*.

⁴⁶⁹ CA, 293.

⁴⁷⁰ NI, 61; SVR, 25.

⁴⁷¹ CC, 90.

⁴⁷² BBH, 163.

⁴⁷³ *Ibidem*.

⁴⁷⁴ H/V, 4⁵, 185⁵; VIN, 158; NI, 6.

⁴⁷⁵ H/V,

⁴⁷⁶ NALI

⁴⁷⁷ CA, 2

3.2. Derivate cu sufixe : *borșâr* s.m. (*borș*+*suf. -ar*; cu boabele mărunte, acre, de culoare albă-verzuie : Runcu—Țibana și Vlădiceni—Tomesti—Is); *găzoaie* s.f. (*gaz*+*suf. -oaie*; cu boabele mari, lucioase, de culoare albă-gălbuie : Corod—Gl, Frumușica—Bt).

3.3. Treckeri la o altă clasă morfologică : *brag*⁴⁸¹ s.m. (de la *bragă* : Gj); *mústă* adj. (de la *must*; *poamă mustă* : Belcești și Scobinți—Is, Flămînzi—Bt); *ravăcă* s.f. (de la *ravac*; cu boabele alungite, de culoare galbenă-aurie, care produce un vin limpede, gălbui : Cotnari—Is); *sifoană* s.f., adj. (de la *sifon* : Vs, Podu Iloaiei—Is; *șifoană* : Vs; *poamă sifoană* : Lețcani—Is); *sifoăncă* s.f., adj. (de la *sifon* : Vs, Coțușca—Bt, Lungani și Prisăcani—Is; *poamă sifoană* : Lungani—Is); *vină* s.f., adj. (de la *vin*; cu boabele rotunde, dese, zemoase, cu pielea subțire, de culoare albă-gălbuie sau verde, pătate cu puncte negre : Cotnari—Is; *poamă vină* : Cotnari și Cucuteni—Is).

3.3.1. Metafore urmate de determinări : *sifoană* : *șifoană bălută* (Vs), *șifoană rară* (Vs).

3.3.2. Derivate : *brag* : *brăghin*⁴⁸² (Ph, Cotnari și Răducăneni—Is), *brăghinâr* (Vișoara—Bt), *brăghinôr* (Aroneanu—Is, Bucov—Ph, Flămînzi—Bt), *brăghiôr* (Ph, Sinești—Is), *strugure brăghin* (Cotnari—Is), *struguri brăghini*⁴⁸³ (Olt., Mh, Ph, Cotnari—Is, Huși—Vs).

B. Metaforele animat pentru inanimat cuprind numele varietăților de struguri care s-au dat prin asemănarea strugurilor cu părți ale corpului omenesc, cu animale, păsări, insecte etc.

1. De la numele părților corpului omenesc, ale animalelor sau păsărilor (pentru includerea părților corpului în categoria respectivă, vezi I. Coțeanu, A. Bidu—Vrânceanu, *Limba română contemporană, II, Vocabularul*, București, 1975, p. 53):

1.1. Cuvinte de bază : *ciolan*⁴⁸⁴ s.m. (cu boabele mărunte, virtoase, rare, acre, de culoare albă sau roșie : Bz, Ph, Băcești—Vs, Bosia și Mircești—Is, Corni și Curtești—Bt); *glimă* s.f. (cu boabele mari, umflate, apoase, de culoare albă : Flămînzi—Bt); *ochi* s.m., adj. (vezi și *ochi* din unele compuse care numesc diferite plante; cu boabele mari, rotunde, brumate, de culoare albă sau neagră : Nicorești—Gl, Odobești—Vn, Pietroasle—Bz; *strugure ochi* : Sadova—Dj; *poamă ochi* : Deleni—Is, Frumușica—Bt); *șlă*⁴⁸⁵ s.f., adj. (vezi și *șlă* din unele compuse care numesc diferite plante; cu boabele alungite, de obicei mari, cu pielea subțire, brumată, de culoare albă, neagră sau roșie : Ag, Cs, Gj, Is, Mh; *șlă*⁴⁸⁶ : Gj; *șlă*⁴⁸⁷ : Gj; *strugure șlă* : Ag, Mh; *poamă șlă* : Is, Flămînzi—Bt, Huși—Vs).

⁴⁸¹ D/4547, 1257.

⁴⁸² DA (

⁴⁸³ SCR

⁴⁸⁴ II/X

1.1.1. Metafore urmate de determinări: **ciolan**: *ciolan alb* (Bz, Ph), *ciolan roșu*⁴⁸⁸ (Ph); **fiță**: *fiță albă*⁴⁸⁹ (Gl, Mh), *fiță neagră*⁴⁹⁰ (Hd, Mh), *fiță roșie*⁴⁹¹ (Gj), *fiță mare*⁴⁹² (Gj), *fiță mică*⁴⁹³ (Gj).

1.1.2. Derivate de la metafore: **ochi**: *ochiobi*⁴⁹⁴ (Căscioarele—Cl, Jurgureni—Ph, Pietroasele—Bz); **fiță**: *fițche*⁴⁹⁵ (Pir—SM, Strunga—Iș, Vlădeni—Bt), *fițoăie*⁴⁹⁶ (Gl, Răducăneni—Iș), *fițoasă*⁴⁹⁷ (Vs, Hudești—Bt), *fițucă* (Trușești—Bt), *fițulică* (Bălțați—Iș, Stăniliești—Vs), *fițușcă* (Bosia—Iș), *fițar* (Cășeu—Cj), *fițariu*⁴⁹⁸ (Cășeu—Cj, Sinești—Iș), *fițăr* (Oțeleni—Iș), *fițăniu*⁴⁹⁹ (Popești și Țibana—Iș), *fițăr* (Rediu—Iș), *fițariu* (Flăminzi—Bt), *poamă fițoăie*⁵⁰⁰ (Deleni—Iș, Nicorești—Gl), *poamă fițoasă* (Epurenii—Vs).

1.1.3. Metafore în compuse: **fiță**: *fiță-grasă*⁵⁰¹ (cu boabele mari, puțin alungite, cu pielea tare, de culoare albă-verzuie: Iș, Tl, Biertan—Sb, Ghioc—Ar).

1.2. Derivate cu sufixe: **umerăș** s.m. (cu boabele mărunte, rare, conice, de culoare albă: Drănic și Sadova—Dj).

2. De la nume de animale, păsări și insecte:

2.1. Cuvinte de bază: **cal** adj. (*poamă cal*=cu boabele mari, rare, de culoare neagră: Săveni—Bt, Stăniliești—Vs; *poama calului*⁵⁰²: Iș, Vs; *poamă de cal*: Huși—Vs); **căpră** s.f., adj. (cu boabele mari, alungite, de culoare albă-gălbuie: Tomești și Țuțora—Iș; *poamă capră*: Răducăneni—Iș; *poama caprei*: Bohotin—Răducăneni—Iș, Epurenii—Vs); **căstor** adj. (*strugure castor*=cu boabele mărunte, de culoare neagră, cu ciorchinele în forma palmei, fără degetul mare: Bucium și Strunga—Iș); **cioară** s.f., adj. (cu boabele mărunte, dese, dulci, de culoare neagră: Ciurea și Grajduri—Iș, Negrești—Vs; *strugure cioară*: Hirlău—Iș; *poamă cioară*: Bt, Șipote—Iș); **cioroi**⁵⁰³ s.m. (cu boabele mărunte, de culoare neagră sau neagră-cenușie: Deleni—Iș, Frumușica—Bt); **cocór** adj. (*poama cocorului*⁵⁰⁴=cu boabele alungite, mari, de culoare neagră-roșcată: Tl); **eorb**⁵⁰⁵, **corbi** s.m., adj. (cu boabele mari,

⁴⁸⁸ Arhivele Statului București, dos. 863, f. 67; GO, 94, nota 5.

⁴⁸⁹ IM, 369; D/4547, 208^v.

⁴⁹⁰ H/XVII, 90^v.

⁴⁹¹ D/4547, 208^v.

⁴⁹² D/454.

⁴⁹³ *Ibidei*.

⁴⁹⁴ LJ, 177.

dese, tari, cu gust dulce-acrișor, de culoare neagră : Munt., Olt. și izolat în Dobr. și Mold. ; *corbi*⁵⁰⁶ : Dj, Mh ; *strugure corb* : Dj, Gj, Ph ; *struguri corb* : Căpreni—Gj ; *struguri corbi*⁵⁰⁷ : Mh, Ph ; *poama corbului*⁵⁰⁸ : Iș, Greci și Lunca-vața-Tl ; *poamă corb*⁵⁰⁹ : Tl, Comarna și Mădârjac—Iș) ; *garván*⁵¹⁰ s.m. (cu boabele mărunte, dese, de culoare neagră : Ghigera și Sadova—Dj) ; *găr-găriță*⁵¹¹ s.f. (cu boabele mărunte, dese, de culoare albă : Bz, Berești—Gl, Probotă, Rediu și Tomești—Iș) ; *múscă*⁵¹² s.f., adj. (cu boabele mărunte, puțin alungite, dulci, apoase, cu pielea subțire, de culoare neagră : Tm, Cuvin—Ar, Huși—Vs ; *poamă muscă* : Huși—Vs ; *poama muștii*⁵¹³ : Iș, Vs) ; *pițigói* adj. (*poamă pițigoi*⁵¹⁴—cu boabele mărunte, dese, apoase, dulci, de culoare neagră : Vădeni—Br) ; *rîndunîcă* s.f., adj. (cu boabele bătute, puțin alungite, de culoare neagră-roșiatică : Probotă și Răducăneni—Iș ; *rîndunîcă*⁵¹⁵ : Comarna și Trifești—Iș ; *poamă rîndunîcă*⁵¹⁶ : Iș) ; *vulpe*⁵¹⁷, *vulpi* s.f., adj. (cu ciorchinele bifurcat, mare, cu boabele dese, rotunde, mărunte, dulci, de culoare roșiatică, albă sau neagră : Mold., Munt., Olt., Mh, Blaj—Ab și izolat în Dobr. ; *hulpe*⁵¹⁸ : Mold., Bz, Tl ; *vulpi*⁵¹⁹ : Bc ; *strugure vulpe* : Odo-bești—Vn ; *poamă hulpe*⁵²⁰ : Mold., Tl ; *poamă vulpe*⁵²¹ : Mold., Tl ; *poama vulpii*⁵²² : Mold. ; *struguri vulpe*⁵²³ : Bc, Iș ; *struguri vulpi*⁵²⁴ : Bc, Vn, Pietroasele—Bz) ; *vulpói*⁵²⁵ s.m. (= *vulpe* : Iș, Tudora—Bt ; *hulpoi* : Iș).

2.1.1. Metafore urmate de determinări : *corb* : *corb de Mehedinți* (Mh), *corb de Muscel* (Ag), *corb de Oltenia* (Dj), *corb de Șagarcea* (Drănic—Dj), *corb*

⁵⁰⁶ H/V, 131^v, 207^v ; H/IX, 17^v, 24^v, 121^v ; H/XIV, 380^r.

⁵⁰⁷ H/IX, 17^v.

⁵⁰⁸ D/4553, 75^v.

⁵⁰⁹ H/XIV, 463^r.

⁵¹⁰ TCS ; SVR, 55.

⁵¹¹ D/4545, 236^v.

⁵¹² H/XVIII, 70^r, 70^v.

⁵¹³ H/VIII₁, 5^r ; NI, 79 ; FME, II, 594 ; SVR, 105.

⁵¹⁴ D/4545, 193^v.

⁵¹⁵ D/455

⁵¹⁶ D/455

⁵¹⁷ DT 1.

*moale*⁵²⁶ (Ol, Tr), *corb tare*⁵²⁷ (Ag); *vulpe* : *vulpe albă*⁵²⁸ (Lungani—Iș, Odo-bești—Vn), *vulpe neagră*⁵²⁹ (Andrieșeni și Cotnari—Iș, Odo-bești—Vn, Vlădeni—Bt), *vulpe roșie*⁵³⁰ (Mold., Bz, Ph).

2.1.2 Metafore în compuse : *cioroi* : *cioroi-cenușiu* (cu boabele mărunte, dese, de culoare cenușie : Deleni—Iș), *cioroi-vînat* (cu boabele mărunte, dese, de culoare neagră : Lespezi—Iș); *corb* : *corb-alb*⁵³¹ (cu boabele mari, rare, de culoare albă-ruginie : Olt., Ag, Db), *corb-negru*⁵³² (cu boabele tari, de culoare neagră : Dj, Mh, Tr), *corb-scurător*⁵³³ (cu „boabele rare și mărunte, care se aseamănă cu stafidele negre și mărunte, DA : Dj); *vulpe* : *vulpe-bătută*⁵³⁴ (cu boabele mărunte, bătute, de culoare roșiatică : Iș, Mh, Ivănești—Vs), *vulpe-seină*⁵³⁵ (cu boabele mărunte, dese, de culoare neagră : Largu-Bz, Huși-Vs, Odobești—Vn).

2.1.2.1. Metafore în compuse urmate de determinări : *corb* : *corb-alb mare*⁵³⁶ (Valea Mare—Db), *corb-negru bătut*⁵³⁷ (Burila Mare—Mh).

2.1.2.2. Metafore urmate de determinări în compuse : *vulpe* : *vulpe neagră-bătută* (Corcova—Mh), *vulpe roșie-bătută*⁵³⁸ (Pietroasele—Bz, Todireni—Bt, Valea Seacă—Iș).

2.1.3. Derivate : *cal* : *poamă călită* (Huși—Vs), *poamă călăfă* (Epu-reni—Vs); *capră* : *căprească* (Dumbrava—Ciurea și Grajduri—Iș), *poamă căprîfă* (Pungești—Vs); *cioară* : *cioruscă*⁵³⁹ (Br, Bz, Iș, Ct, Ph, Sulița—Bt), *ciorufă* (Dumești și Rediu—Iș), *strugure ciorâsc* (Ceptura—Ph), *poamă ciorâscă* (Iș); *cioroi* : *cioroiăș*⁵⁴⁰ (Cl, Ph, Tudora—Bt, Sirețel—Iș); *corb* : *corbân*⁵⁴¹ (Br, Gl), *corbișor* (Flămînzii—Bt), *corbușor* (Deleni—Iș, Goicea—Dj), *strugure corbușor* (Zăvoaia—Bz); *vulpe* : *hulpășită*⁵⁴² (Gl, Iș), *hulpoaică* (Mold., Tl), *hulpoaie* (Bt), *hulpoană* (Bt), *hulpojiță*⁵⁴³ (Mogoșești—Iș), *ulchească*⁵⁴⁴ (Tl, Birnova—Iș), *ulpească*⁵⁴⁵ (Tl), *vulpășită*⁵⁴⁶ (Gl, Iș, Huși—Vs), *vulpeancă*⁵⁴⁷ (Vl), *vulpească*⁵⁴⁸ (Gl, Tl, Vs), *vulpișoară*⁵⁴⁹ (Proboata—Iș, Odo-

⁵²⁶ H/XIV, 199^v.

⁵²⁷ H/XI, 165^v; II/IV, 199^v; D/4518, 232^v; DA.

⁵²⁸ GO, 9^v.

⁵²⁹ IP, 2.

⁵³⁰ H/XI

⁵³¹

besti—Vn), *vulpoaică*⁵⁵⁰ (Bt, Bz, Il, Iș, Ph), *vulpoaică* (Nicoești—Gl, Ruginoasa—Iș), *vulpoaică*⁵⁵¹ (Mh, Sadova—Dj), *vulpoșilă* (Gl, Iș), *poamă vulpească*⁵⁵² (Tl, Comarna—Iș, Nicoești—Gl), *poamă vulpeșoară* (Probota—Iș), *poamă ulpească*⁵⁵³ (Tl), *struguri de poamă vulpească*⁵⁵⁴ (Vs).

2.1.3.1. Derivate urmate de determinări: *cioară*: *ciorușcă neagră*⁵⁵⁵ (Ph); *vulpe*: *vulpoaică roșie*⁵⁵⁶ (Tâtaru—Ph, Vernești—Bz).

2.2. Derivate cu sufixe: *caragațească*⁵⁵⁷ s.f. (*caragață*+suf. *-ească*; cu boabele alungite, de culoare albă-cenușie: Tl); *viespească*⁵⁵⁸ s.f. (*viespe*+suf. *-ească*; cu boabele mărunte, dese, dulci, de culoare albă-gălbuie, pe care o mănincă viespile: Tl); *vrăbiească* adj. (*vrăbie*+suf. *-ească*; *poamă vrăbiească*⁵⁵⁹—cu boabele mărunte, dese, pielița subțire, de culoare neagră, pe care o mănincă vrăbiile: Bosia—Iș, Hănești—Bt, Luncavița—Tl).

2.3. Treckeri la o altă clasă morfologică: *cală* adj. (de la *cal*; *poamă cală*: Costuleni—Iș); *cângură* s.f. (de la *cângur*; cu boabele mari, de culoare albă sau neagră: Andrieșeni, Aroneanu, Coarnele Caprei și Miroslava—Iș); *căstoră* s.f. (de la *castor*: Movileni—Heleșteni—Iș); *coărbă*⁵⁶⁰ s.f., adj. (de la *corb*: Gj, Gl, Mh; *poamă coărbă*⁵⁶¹: Gl, Vs; *struguri de poamă coărbă*⁵⁶²: Gl).

2.3.1. Metafore în compuse: *coărbă*: *coărbă-bătută* (cu boabele dese, bătute pe ciorchine, de culoare neagră: Mh), *coărbă-neagră*⁵⁶³ (cu boabele mari, tari, care se coace tirziu: Mh).

2.3.2. Derivate: *coărbă*: *coărbă*⁵⁶⁴ (cu „boabele rotunde, așezate foarte des pe ciorchini, cu coaja groasă și de culoare brună închisă”, DA: Gl, Somova—Tl), *coărbăncă*⁵⁶⁵ (Br, Gl, Sarichioi—Tl), *coărbăscă*⁵⁶⁶ („rară, neagră și dulce”, H/III, 226^r: Gl), *coărbăne* (Probota și Trifești—Iș), *coărbăscă*⁵⁶⁷ (Gl, Iș, Vernești—Bz), *coărbăiească*⁵⁶⁸ (Iș, Tl), *coărbăne*⁵⁶⁹ (Gl), *poamă coărbăne*⁵⁷⁰ („rotundă la bobite, mare și neagră”, H/III, 207^v: Gl), *poamă coărbăne*⁵⁷¹ (Gl), *poamă coărbăiească* (Gl, Iș), *struguri de poamă coărbăiească*⁵⁷² (Gl).

⁵⁵⁰ H/XI, 326^r; D/4545, 236^v. D/4546, 125^v; NI, 54; FME, I, 493.

⁵⁵¹ H/IX

⁵⁵² D/45

⁵⁵³ H/X

2.3.2.1. Derivate urmate de determinări : **coarbă** : *corbească neagră*⁵⁷³ (Gl).

3. De la nume de ființe umane :

3.1. Cuvinte de bază : **armăș**⁵⁷⁴ s.m., adj. (cu boabele mari, dese, de culoare albă-verzuie, care plesnesc la ploaie : Trușești și Ștefănești—Bt, Cotnari—Iș ; *strugure armaș* : Cotnari—Iș, Trușești—Bt), **boiér** adj. (*strugure boier* = cu boabele mari, dese, de culoare albă sau neagră : Huși—Vs, Odobești—Vn), **fătă** s.f., adj. (cu boabele bătute, mărunte, apoase, de culoare albă-verzuie sau neagră = *fetească* ; formă recentă, refăcută de la baza derivatului *fetesc*, -ească < n. top. *Felești*, sat în comuna Scobinți, jud. Iași, situat între Cotnari și Hirlău, cu podgorii menționate încă din secolul al XVII-lea : Cotnari și Deleni—Iș, Drăgășani—Vl, Huși—Vs, Miniș—Ghioroc—Ar, Niculițel—Tl ; *strugure de fată* : Corcova—Mh, Glăvile—Vl ; *strugure fată* : Drăgășani—Vl ; *strugurele fetei* : Corcova—Mh, Leordeni—Ag, Șegarcea—Dj ; *poamă de fată* : Luncavița—Tl, Prébota și Sculeni—Iș ; *poamă fată* : Cotnari—Iș, Niculițel—Tl ; *poama fetei*⁵⁷⁵ : Gl, Iș, Tl, Vs), **regină**⁵⁷⁶ s.f., adj. (cu boabele mari, rotunde, dese, de culoare albă-gălbuie, mai rar neagră : Mold., Munt., Ar, Cl ; *poamă regină* : Ciurea și Dumești—Iș).

3.1.1. Metafore urmate de determinări : **armaș** : *armașul viei Roznovan*⁵⁷⁷ (Cotnari—Iș) ; **fată** : *fată albă* (Cotnari—Iș, Miniș—Ghioroc—Ar), *fată de Drăgășani* (Drăgășani—Vl), *fată neagră* (Huși—Vs, Miniș—Ghioroc—Ar), *strugurele fetei alb* (Bucov—Ph), *poama fetei albă*⁵⁷⁸ (Iș, Tl, Vs, Corni—Bt, Odobești—Vn), *poama fetei albă de Moldova* (Bucium și Cotnari—Iș), *poama fetei neagră*⁵⁷⁹ (Iș, Vs, Tl), *poama fetei neagră de Moldova*⁵⁸⁰ (Huși—Vs), *poama fetei roșie*⁵⁸¹ (Tl) ; **regină** : *regină albă* (Iș), *regină neagră* (Iș).

3.1.2. Derivate : **armaș** : *armăște* (Cotnari—Iș) ; **boier** : *strugure boiereșc* (Huși—Vs, Nicorești—Gl, Odobești—Vn), *poamă boierească*⁵⁸² (Gl, Vs), *strugure de poamă boierească*⁵⁸³ (Gl, Epureni—Vs), *boiereșc*⁵⁸⁴ (Huși—Vs), *boierească*⁵⁸⁵ (Gl, Iș, Vn, Vs, Cristești și Hudești—Bt, Luncavița—Tl) ; **fată** : *fetică*⁵⁸⁶ (Bt, Iș), *fetișcă*⁵⁸⁷ (Ciurea și Strunga—Iș, Șendriceni—Bt), *fetișoară*⁵⁸⁸ (Transilv., Bt, CS, Iș, Vs), *fetiță*⁵⁸⁹ (Transilv., Ab, Bt, Iș, Mh), *poamă fetică*⁵⁸⁹ (Bt, Iș) ; **regină** : *reginói* (Babadag—Tl).

⁵⁷³ D/4549, 181^r.

⁵⁷⁴ NI, 6 ; FME, II, 764 ; SVR, 13.

⁵⁷⁵ H/III, 207^r ; H/XIV, 348^r, 358^v, 415^v, 463^r ; H/XVI, 320^r ; D/4549, 170^r ; D/4551, 513^v ; D/4552, 370^r ; D/4553, 41^r, 75^v, 91^v ; GN, 273 ; NI, 55 ; FME, II, 541 ; LTR, 7, 555 ; BD, 182 ; SVR, 104.

⁵⁷⁶ Amp, II, 22.

⁵⁷⁷ VIN, 134.

⁵⁷⁸ H/XVI, 395^v ; NI, 55.

⁵⁷⁹ VVA, IV, 132 ; FME, II, 542 ; SVR, 104.

⁵⁸⁰ CA, 356.

⁵⁸¹ H/XIV, 444^r.

⁵⁸² H/XIII, 324^r ; DV, 10 ; DS, 40 ; VIN, 144 ; DA ; BD, 182.

⁵⁸³ H/XIII, 468^v.

⁵⁸⁴ JO, 54.

⁵⁸⁵ H/XIII, 50^r, 508^r ; D/4549, 223^v ; VIN, 144 ; NI, 6 ; PI, 217 ; GLB, 146 ; FME, I, 463 ; BD, 182.

⁵⁸⁶ H/VIII₂, 108^v.

⁵⁸⁷ GV, 40 ; LTR, 7, 555 ; BD, 182 ; SVR, 49.

⁵⁸⁸ IM, 369.

⁵⁸⁹ H/VIII₂, 97^r.

3.1.2.1. Derivate urmate de determinări: **boier**: *boierească albă* (Gl, Huși—Vs), *boierească mare* (Odobești—Vn), *boierească neagră* (Gl, Comarna—Iș); **fată**: *fetică albă* (Prăjeni—Bt), *fetiță aurie* (Todireni—Bt), *fetiță neagră* (Jidvei—Ab).

3.1.2.2. Derivate în compuse: **fată**: *fetică-mustoasă* (cu boabele mărunte, dese, apoase, de culoare albă-gălbuie: Deleni—Iș, Ștefănești—Bt).

3.2. Treckeri la altă clasă morfologică: **armășă** s.f., adj. (de la *armăș*: Cotnari și Bivolari—Iș, Călărași și Ștefănești—Bt; *poamă armășă*: Ceplenița și Cotnari—Iș, Ștefănești și Trușești—Bt); **bărbătă** adj. (de la *bărbat*; *poamă bărbătă*=cu boabele tari, mari, rare, de culoare albă-gălbuie: Cotari și Sirețel—Iș, Tudora—Bt).

II. Metaforele compuse se întâlnesc mult mai rar, circulă mai ales în graiuri, dar sînt atestate, sporadic, și în lucrări de specialitate sau în dicționare. Ele sînt formate din doi termeni metaforici: primul, cuvînt de bază, substantiv în cazul N—A, reprezintă totdeauna numele unei varietăți de struguri; cel de al doilea, cuvînt de bază sau derivat de la acesta, substantiv în cazul N—A sau G—D, redă nu numai numele unei varietăți de struguri, ci denumește, uneori, și plante, animale, păsări, diverse obiecte etc. În general, aceste metafore sînt create în cadrul terminologiei viticole din reunirea a două metafore simple, dar unele dintre ele sînt preluate și din alte domenii ca atare (de la plante) sau reprezintă sintagme devenite compuse în terminologia viticola (*beșica-peștelui*, de exemplu).

1. Compuse formate din substantiv+substantiv, ambele în N—A: **coarnă-busuiocă** (cu boabele mari, alungite, de culoare albă-verzuie, cu miros de busuioc: Bt, Iș); **coarnă-capră** (cu boabele mari, alungite, rare, de culoare albă: Aroneanu și Comarna—Iș); **coarnă-copac** (cu boabele mari, alungite, rare, de culoare albă-verzuie, cu butucul înalt și ramificat: Aroneanu și Băiceni—Cucuteni—Iș, Perieni—Vs; *coarnă-copacă*: Moșha și Roșcani—Trifești—Iș, Ivesti—Vs, Pingărați—Nț; *coarnă-copăceană*: Bz, Ph); **coarnă-tămioasă** (cu boabele mari, dese, alungite, de culoare albă-verzuie, cu gust tămios: Iș, Vs); **coarnă-vulpe** (cu boabele mărunte, de culoare roșiatică: Dj, Mh; *coarnă-vulpășită*⁵⁹⁰: Șegarcea—Dj); **corb-ciorăse**⁵⁹¹ (cu boabele mărunte, dese, de culoare neagră: Ol, Costești—Ag, Ceptura—Ph); **frag-busuioc** (= *fragă-busuiocă*: Cotnari—Iș, Merei—Bz); **fragă-busuiocă** (cu boabele mari, de culoare gălbuie, cu miros de busuioc: Cotnari și Deleni—Iș); **fragă-căpșună** (cu boabele mari, de culoare rozie: Frumușica și Trușești—Bt, Mogoșești—Iș); **tămioasă-clinească**⁵⁹² (cu boabele mărunte, rare, de culoare neagră, cu miros de tămie: Scorțaru Nou—Br, Vernești—Bz).

1.1. Primul termen al compusului este urmat de determinări: *coarnă albă-busuiocă* (Bt, Iș), *coarnă albă-copăceană*⁵⁹³ (Bz, Ph, Manoleasa—Bt, Focuri—Iș), *coarnă albă-tămioasă*⁵⁹⁴ (Munt., Cotnari—Iș, Huși—Vs), *coarnă neagră-tămioasă*⁵⁹⁵ (Ph, Vl).

⁵⁹⁰ BD, 182.

⁵⁹¹ H/XI, 165^v; DA.

⁵⁹² DCp.

⁵⁹³ NI, 64.

⁵⁹⁴ Amp, VII, 573.

⁵⁹⁵ Amp, V, 557; SVR, 38.

ormate din substantiv în N—A + substantiv în G—D :
 u boabele mari, alungite, cu piețița subțire, de culoare
 ri—Is); *coada-mielului*⁶⁰⁷ (vezi și *coada-mielului* „nume de
 le mari, lunguiețe, de culoare neagră : Dj, Ciurea—Is,
 la-oii⁶⁰⁸ (vezi și *coada-oii* „nume de plantă“ ; cu boabele
 ire albă : Ban., Olt., Transilv., Ar, Is, Ol, Ti) ; *coada-rin-*
coada-rînduncii „nume de plantă“ ; cu ciorchinele mic,
 e rotunde, de culoare neagră : Is, Vs ; *coada-rîndunelii* :
*da-rîndunicăi*⁶⁰⁹ : Odobesti—Vn, Voinești—Is) ; *coada-*
vacii „nume de plantă“ ; cu boabele mari, lunguiețe, de
 : Is, Vs) ; *coada-viei*⁶⁰¹ (cu boabele mărunte, bătute,
 Focuri—Is, Sagna—Nț) ; *coada-vulpilor*⁶⁰² (vezi și *coada-*
untă“ ; cu ciorchinele lung, cu boabele dese, mărunte, de
 șcată : Dobr., Ag, Br, Bz, Is, Ph) ; *coamoara-Oltenei*⁶⁰³
 nguiețe, rare, cărnoase, de culoare albă : Dj și izolat în
 -caprei (= *coarnă-capră* : Bt, Lunca—Vinători—Nț, Să-
 și Vicovu de Jos—Sv ; *carnele-caprei* : Șendreni—
 -dudului (cu boabele alungite, crestate, de culoare albă
 ; *foaia-teiului* (cu boabele mari, în formă de inimă, de
 : Gr, If) ; *frunza-teiului*⁶⁰⁴ (cu boabele rotunde, de cu-
 lh, Nț, Ghermănești—Vs) ; *haina-neamțului*⁶⁰⁴ (cu cior-
 sat, cu boabele albe, lucioase : Bz, Ph, Topoioveni—Ag) ;
 aicii Domnului⁶⁰⁶ (cu boabele mărunte, dese, lucioase,
 mie : Horlești și Rediu—Is) ; *ochiul-boului*⁶⁰⁷ (vezi și
 de plantă“ ; cu boabele rotunde, mari, brumate, de cu-
 Mold.

de culoare galbenă-verzuie : Greaca—Gr) ; **regina-podgoriilor**⁶¹¹ (cu boabele mari, rotunde, dese, de culoare gălbuie : Drăgășani—V) ; **regina-viei** (= *regina-podgoriilor* : Mold., Bh, CS, Tl, Tm și izolat în toată țara ; **regina-viilor**⁶¹² : izolat în toată țara) ; **șifa-caprei**⁶¹³ (vezi și *șifa-caprei* „nume de plantă“ ; cu boabele lungi, mari, de culoare albă sau neagră : Ban., Mold., Dobr., Transilv., Gj și izolat în toată țara ; *șifa-căpriei*⁶¹⁴ : Mold. ; *șifa caprei*⁶¹⁵ : Bc, Gl, Comarna—Is, Negrești—Vs) ; **șifa-fetei**⁶¹⁶ (cu boabele mărunte, alungite, de culoare albă : CS, Mh) ; **șifa-icpurei**⁶¹⁷ (cu boabele lungi, de mărime mijlocie, de culoare neagră : Dj, Mh ; *șifa-icpurului*⁶¹⁸ : Dj) ; **șifa-oii**⁶¹⁹ (vezi și *șifa-oii* „nume de plantă“ ; cu boabele mari, lungi, de culoare neagră : Ban., Dobr., Mold., Munt., Olt., Transilv. și izolat în toată țara) ; **șifa-pisicii**⁶²⁰ (cu boabele mărunte, lungi, brumate, cu piețița subțire, de culoare neagră : Ol, Tl, Tr, Belcești și Ciurea—Is, Mihai Eminescu și Santa Mare—Bt, Huruiesti—Bc, Zănești—Nț) ; **șifa-vacii**⁶²¹ (vezi și *șifa-vacii* „nume de plantă“ ; cu boabele mari, lunguiețe, cărnoase, de culoare roșie-deschisă, albă sau neagră : Dobr., Mold., Munt., Olt., Mh și izolat în Transilv. și în restul țării ; *șifa-vacii*⁶²² : Vs) ; **șifa-viei**⁶²³ (cu boabele mărunte, alungite, de culoare albă-verzuie : Dobrin—Sj, Dumitra—BN, Seini—Mm) ; **vina-șiganului** (cu boabele mari, de culoare neagră : Pălăniș—Bt).

⁶¹¹ BIV, 268.

⁶¹² RV, 4, 1940, 162.

⁶¹³ BLb, 94 ; JO, 54 ; BLB, 393 ; H/I, 55^r ; H/II, 261^r, 270^r, 281^r, 297^r ; H/III, 101^r, 151^r, 193^r, 305^r, 324^r, 385^r ; H/IV, 175^r ; H/V, 70^r ; H/VI, 23^r, 80^r, 171^r, 198^r, 214^r ; H/VIII₁, 15^r, 108^r, 250^r ; H/XV, 423^r ; H 70^r, 102^r, 241^r ; H/III, 101^r, 151^r, 193^r, 305^r ; H/IV, 175^r ; H/V, 70^r ; H/VI, 23^r, 80^r, 171^r, 198^r, 214^r ; H/VIII₁, 15^r, 108^r, 250^r ; H/XV, 423^r ; H 70^r, 102^r, 241^r ; H/III, 3^r, 40^r, 70^r, 81^r, 285^r ;

2.1. Al doilea element al compusului este urmat de determinări : *ochiul-boului alb de Ștefănești* (Trusești și Ștefănești—Bt), *ochiul-boului negru* (Leordeni—Ag).

3. Compuse formate din substantiv în N—A + prepoziție + substantiv în N—A : *apă-de-zăpadă*⁶²⁴ (cu boabele mărunte, apoase, de culoare albă : Bh) ; *coadă-de-vulpe*⁶²⁵ (= *coada-vulpilor* : Iș) ; *frunză-de-tei*⁶²⁶ (= *frunza-teiului* : Ban., Bh, SM) ; *gheară-de-vultur*⁶²⁷ (cu boabele alungite, de culoare neagră-cenușie : Jidvei—Ab, Romos—Hd) ; *moseă-de-busuioc* (= *busuiocă* : Huși—Vs) ; *ploaie-de-aur*⁶²⁸ (cu boabele mărunte, dese, de culoare albă : Mănărade—Blaj—Ab, Tîrnava—Sb) ; *tămîioasă-de-fragi* (cu boabele mărunte, de culoare rozie, cu miros de tămîie : Ph).

Întrebuințarea frecventă a metaforei a dus la o uzură inevitabilă a acesteia. În cazurile în care ea nu a putut fi atrasă de limbajul tehnic, pentru a-și căpăta astfel o stabilitate relativă sau chiar absolută, a fost „salvată“ de la dispariție și astfel menținută, printr-o „dezvoltare“⁶²⁹. În acest sens s-a apelat, mai ales atunci cînd transferul denumirii unui obiect putea fi extins și asupra altora (*vină* sau *vulpe*, de exemplu, pot denumi și alte fructe, nu numai strugurii), la un sinonim metaforă (*fișpoagă* pentru *vină*, *șireală* pentru *vulpe*) sau a fost creat un derivat metaforic.

III. **Sinonimele metaforice** apar mai ales în cadrul unei zone limitate, în primul rînd datorită faptului că metafora inițială s-a învechit iar vorbitorii au simțit-o ca insuficientă pentru a reda realitatea. S-a recurs, în această situație, la o altă metaforă (simplă, urmată de determinări sau compusă), îndeobște cunoscută din alte părți sau creată ad-hoc, care acoperă total sau numai parțial sensul primului termen. Înlocuirea este doar aparentă căci, de cele mai multe ori, termenul vechi coexistă, de fapt, cu cel nou, creat sau împrumutat. Întrebuințate frecvent, ambele metafore s-au impus uzului, și-au lărgit aria de întrebuințare și, majoritatea dintre ele, au devenit, în cele din urmă, termeni tehnici, acceptați ca atare și de unele lucrări de specialitate. Cele mai frecvente sinonime metaforice sînt înregistrate însă la nivelul graiurilor populare și unele apar atestate încă de la sfîrșitul secolului al XIX-lea: *bracacică* alături de *căldărușă*⁶³⁰ (Ti), *bragă*—*braghină*⁶³¹ (Gj), *braghină*—*baraghină*⁶³² (Ag), *braghină*—*vulpe*⁶³³ (Db), *braghină roșie*—*vulpe*⁶³⁴ (Tr), *busuiocă*—*tămîioasă*⁶³⁵ (Mold.), *poamă busuiocă*—*tămîioasă*⁶³⁶ (Mold.), *busuioc*—

⁶²⁴ TR, 15.

⁶²⁵ D/4546, 247^r.

⁶²⁶ TS, 12 ; BD, 182 ; SVR, 51.

⁶²⁷ CNS, 521.

⁶²⁸ Amp, II, 281.

⁶²⁹ Cf. Boris Tomașevski, *Teoria literaturii. Poetica*, traducere, prefață și comentarii de Leonida Teodorescu, București, 1973, p. 70.

⁶³⁰ H/XIV, 358^r.

⁶³¹ D/4547, 171^r.

⁶³² H/IX, 230^r.

⁶³³ H/IV, 83^r.

⁶³⁴ H/XIV, 186^r.

⁶³⁵ H/I, 83^r ; H/III, 226^r : *busuiocă-tămioasă* ; H/XV, 306^r ; D/4552, 370^r ; GLB, 140 ; DC, 711 ; *tămioasă*.

⁶³⁶ D/4552, 403^r.

*tămlioasă*⁶³⁷ (Gl, Iș), *coarnă—copăceană* (Bt), *coarnă—fiță*⁶³⁸ (Gj), *coarnă—fhoasă*⁶³⁹ (Vs), *coarnă—fița-caprei*⁶⁴⁰ (Mold.), *poamă coarnă—fița-caprei*⁶⁴¹ (Mold.), *coarnă—fița-vacii*⁶⁴² (Db, Dj, Gj, Iș), *poamă coarnă—fița-vacii*⁶⁴³ (Gl), *coarnă albă—fița-caprei*⁶⁴⁴ (Tl, Vs), *coarnă albă—fița-vacii*⁶⁴⁵ (Vs), *coarnă-grasă alb—coarnă turcească*⁶⁴⁶ (Lunca—Tr), *coarnă neagră—fița-caprei*⁶⁴⁷ (Iș), *poamă coarnă neagră—fița-caprei*⁶⁴⁸ (Bc), *struguri de poamă coarnă—fița-caprei*⁶⁴⁹ (Bt), *coconiță—berbecel* (Olt.), *poamă corbană—coarbă*⁶⁵⁰ (Gl), *crăcană—căldărușă*⁶⁵¹ (Gl), *poama feței—tămăioară*⁶⁵² (Peceneaga—Tl), *ploapă—braghină*⁶⁵³ (Gj), *fiță—coarnă*⁶⁵⁴ (Gj), *fiță—coarnă* (Gj, Iș), *fița-caprei—coarnă*⁶⁵⁵ (Mold.), *fița-caprei—fița-vacii*⁶⁵⁶ (Gj), *fița-oaiei(oii)—fița-vacii*⁶⁵⁷ (Vs), *fița-vacii—coarnă* (Mold.), *fița-vacii—poamă coarnă*⁶⁵⁸ (Vn), *fița-vacii—poamă coarnă* (Iș, Vs), *fiște—fița-caprei*⁶⁵⁹ (Iș), *vină—fișpoagă* (Cotnari—Iș), *vulpe—șireată* (Huși—Vs), *vulpe neagră—cracană*⁶⁶⁰ (Vn) etc.

IV. Metafore derivate. Caracterul de sistem al metaforelor reiese din faptul că din ele s-au putut dezvolta, mai cu seamă în ultima vreme, o serie de alte metafore *derivate*⁶⁶¹, procedeu denumit adesea, cam impropriu, și *derivare sinonimică*⁶⁶², de către specialiștii care pun pe prim plan valoarea semantică a cuvintelor și nu rolul lor metaforic.

După ce s-a stabilit identitatea dintre termenul **A** și **B**, ultimului i se asociază alte substantive sau adjective, care formează o serie de derivate metaforice. Ele au ca model seriile sinonimice propriu-zise bine conturate, dar apar și cazuri când aceste serii sînt concepute într-un sens foarte larg. Pentru exemplificare, iată cele mai reprezentative metafore derivate:

apoașă = vină → *vinoasă*, *mustă*, *sifon*, *sifoană*, *sifoancă*, *fișpoagă*, *apă*, *baltă*; **lungă(lunguiață)** = *fiță* → *fițoasă*, *coarnă*, *cornorată*, *copac*, *copacă*, *copăceană*, *copăceancă*, *sticlă*; **mare** = *tigvă* → *tigvoasă*, *poama calului*, *cală*;

⁶³⁷ D/4549, 95°.

⁶³⁸ H/IX, 40°.

⁶³⁹ H/XV, 263°.

⁶⁴⁰ H/VI, 80°; H/VIII₂, 250°, 258°; H/XVI, 65°; D/4551, 513°; *fița*.

⁶⁴¹ H/X, 129°.

⁶⁴² H/IV, 152°; H/V, 234°, 380°, 415°, 447°.

⁶⁴³ H/III, 359°.

⁶⁴⁴ H/XVI, 146°; D/4553, 91°.

⁶⁴⁵ H/VI, 132°.

⁶⁴⁶ H/XIV, 186°.

⁶⁴⁷ D/4552, 370°.

⁶⁴⁸ H/XV, 423°.

⁶⁴⁹ H/I, 55°.

⁶⁵⁰ H/III, 207°.

⁶⁵¹ H/III, 65°.

⁶⁵² H/XIV, 415°.

⁶⁵³ D/4547, 197°.

⁶⁵⁴ D/4547, 171°.

⁶⁵⁵ D/4552, 496°.

⁶⁵⁶ D/4547, 192°.

⁶⁵⁷ DC, 711.

⁶⁵⁸ IP, 264.

⁶⁵⁹ BM, 360.

⁶⁶⁰ *Ibidem*.

⁶⁶¹ Vezi I. Coteanu, A. Bida-Vrânceanu, *Limba română contemporană*, II, *Vocabularul*, București, 1975, p. 50.

⁶⁶² Vezi Iorgu Iordan, în *BL*, VIII, 1940, p. 95—141; IORDAN, S., 315 ș.u.

negru = corb → *coarbă, corbană, corbească, cioară, cioroi, țigană, țigancă, păcurit*; **roșie** = vulpe → *vulpească, vulpășiță, vulpoi, mincinoasă, șireată, vicleană*; **rotundă** = bășică → *bășicoasă, bumb, ban, inelată, bană*; **eruce** → (poamă) *sfântă, sfântă bălută, sfânta cruce, evanghelică, poama sfintei Marii* etc.

Concluzii

1. În terminologia viticolă românească metaforele au apărut din cele mai vechi timpuri, inițial din necesitatea de ordin practic de a diferenția prin nume varietățile unui obiect desemnat printr-un termen generic. Ele au substituit la început aproximațiile printr-o propoziție sau o sintagmă, apoi un nume devenit comun și altor obiecte și numai mai târziu s-au impus în locul unui alt termen, din motive *de ordin stilistic*.

2. Cu timpul, aceste metafore, foarte numeroase la un moment dat, devin, prin demetamorfozare, termeni tehnici, proprii unui anumit limbaj, cel viticol, datorită răspîndirii și întrebuițării frecvente, în special în grăiurile populare, și fixării lor, după o anumită perioadă de timp, în tratate de strictă specialitate.

3. Metaforele din terminologia viticolă aparțin fondului lexical românesc, sint creații pe terenul limbii române, termeni populari în cele mai multe cazuri, și, mai rar, regionali, ce s-au impus treptat în limbajul științific, care, la început, nu avea la îndemână termeni din alte limbi sau, dacă îi avea, aceștia nu satisfăceau întru totul exigențele de exprimare ale unei noțiuni. De aceea, poate, metaforele, creații românești, au luat locul, în ultimul timp, și unor cuvinte noi, chiar dacă acestea, în limba de origine, erau metafore.

4. Unele metafore, pe care le putem numi *principale* (creații vechi, care denumesc varietăți de struguri autohtone), în momentul în care au devenit termeni tehnici și au pătruns în tratate românești de viticultură, au fost preluate de aici și de alte limbi și fixate într-un fond terminologic internațional, acceptat fără nici o rezervă de toți specialiștii. Astfel, de exemplu, în lucrarea lui P. Viala și V. Vermorel, *Traité général de viticulture. Ampélographie*, I—VII, Paris, 1901—1910, în volumele III și IV, unde sînt descrise 19 varietăți de struguri românești, apar și 5 metafore: *braghină* (IV, 146), *coadarrîndunii* (IV, 132), *corb* (III, 138), *poama feței albe* (IV, 129) și *poama feței neagră* (IV, 132).

5. Celelalte metafore, să le spunem *secundare*, s-au păstrat numai la nivelul limbii române, multe dintre ele, în special cele create în ultimul timp, fiind folosite doar în grăiurile populare.

6. Deși unele metafore, la o analiză sumară, par a avea o stabilitate relativă, datorată, în multe cazuri, împrejurărilor ocazionale și adesea spontane în care au fost elaborate, ele s-au impus totuși în limbă chiar și în aceste situații, circulînd, în momentul de față, pe un vast teritoriu românesc și încadrîndu-se organic în sistemul terminologic viticol.

7. Procesul formării metaforelor în terminologia viticolă este și astăzi în plină desfășurare, ceea ce evidențiază, o dată în plus, varietatea și latura expresivă a limbii populare, capacitatea creatoare, înclinațiile, talentul și fantezia vorbitorilor ei.

BIBLIOGRAFIE

- ALEXI, W. = Theochar Alexi, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, ², Braşov, 1906
 Amp, I—VIII = Gh. Constantinescu şi colab., *Ampelografia Republicii Socialiste România*, I—VIII, Bucureşti, 1959—1967.
- An. ICVV, I—II = „*Analele Institutului de Cercetări pentru Viticultură şi Vinificaţie*”, Bucureşti, I, 1968 ; II, 1970.
- AP = A. Ambrosi, *Podgoreanul priceput*, Craiova, 1913.
- APP = Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, adunate şi întocmite de ..., Bucureşti, 1886.
- AT = P.S. Aurelianu, *Terra nostra. Schiţe economice asupra României*, Bucureşti, 1875.
- B = V. Brezeanu, *Tratat de viticultură*, Bucureşti, 1912.
- BA = Ioan Brezolanu, *Curs elementar de agricultură şi de economie rurală*, tradus de ..., III. *Arbori şi arbusti* ; V. *Economia rurală*, Bucureşti, 1850.
- BARCIANU = Sab. Pop-Barcianu, *Dicţionar român-german şi german-român*. Partea I : *Română-germană*, ediţia a treia, revidat şi complectat de dr. P. Barcianu, Sibiu, 1900.
- BBH = D. Bernaz, C. Hogas, A. Billeau, *Tratat de viticultură*, I, Huşi, 1937.
- BD = Al. Borza, *Dicţionar etnobotanic*, Bucureşti, 1968.
- BL = „Bulletin linguistique”, publié par A. Rosetti (Paris—Bucureşti), I (1933) ş.u.
- BLb = George Baronzi, *Opere complete. I. Limba română şi tradiţiunile ei*, Galaţi, 1872.
- BLB = Dr. D. Brandza, *Limba botanică a ţăranului român*, în „Columna lui Traian”, noua serie, III (1882), nr. 1 (p. 43—48), nr. 2 (p. 73—77), nr. 3 (p. 155—158), nr. 4—5 (p. 227—232), nr. 7—9 (p. 385—396).
- Bl. V = A. Bulencea, *Viticultura*, Bucureşti, 1955.
- BM = Al. Borza, *Material pentru vocabularul botanic al limbii române. Grădini fărânciştii din Banat*, în DR, I (1921), p. 359—360.
- BF = V.S. Brezeanu, *Tratat de viticultură*, Bucureşti, 1906.
- CA = Gherasim Constantinescu, *Ampelografia*, Bucureşti, 1958.
- GADE = *Dicţionarul enciclopedic ilustrat „Carlea românească”, Partea I. Dicţionarul limbii române din trecut şi de astăzi*, de I.-A. Candrea, Bucureşti, 1931.
- CC = Gh. Ungureanu, Gh. Anghel, Const. Botez, *Cronica Cătnarilor*, Bucureşti, 1971.
- CDDE = I.-A. Candrea, Ov. Densusianu, *Dicţionarul etimologic al limbii române. Elemente latine*, Bucureşti, 1914.
- CDER = Alejandro Cioranescu, *Diccionario etimológico rumano*, I—VI, Biblioteca filológica, Universidad de la Laguna, 1958—1961.
- CFP = C.F. Ciuşanu, G. Fira şi C.M. Popescu, *Culegere de folclore din judeţul Vilcea şi împrejurimi*, cu glosar, Bucureşti, 1928.
- CH = Nicolae Constantinov, *Problema hibrizilor producători direcţi în România*, Bucureşti, 1932.
- CIHAC, I—II = A. de Cihac, *Dictionnaire d'étymologie daco-romane*, I—II, Bucureşti, 1870—1879.
- CN = G. Crăniceanu, *Nomenclatura româno-latină din istoria naturală*, II, *Nomenclatura botanică*, în „Convorbiri literare”, XXIII (1889—1890), nr. 4, 6, 7, 10, 11, 12.
- CNS = Gherasim Constantinescu şi Elena Negreanu, *Studiul însuşirilor tehnologice ale soiurilor de viţă roditoare (vitis vinifera sativa)*, Bucureşti, 1957.
- GOSTINESCU = Ion Costinescu, *Vocabular româno-francesc*, Bucureşti, 1870.
- CV = „Cum vorbim” (Bucureşti), I (1949) ş.u.
- CVS = Gherasim Constantinescu, *Viticultură specială*, Bucureşti, 1971.
- D = Nicolae Densusianu, *Răspunsuri la Cestionariu despre tradiţiunile istorice şi anticităţile feritor locale de români*, partea I, Bucureşti, 1893, Biblioteca Academiei R.S. România, ms. rom. 4 545—4 554, 4 557.

- DA = *Dicționarul limbii române*, publicat de Academia Română, București, 1913 ș.u.
- DAME, T₂ = Frédéric Damé, *Nouveau dictionnaire roumain-français, V. La terminologie paysanne et le lexique de l'économie domestique*, București, 1900.
- DC = Vasile Bianu și Ioan Glăvan, *Doctorul de casă sau dicționarul sănătății*², Cluj, 1929.
- DCp = N.R. Danielescu, *Monografia comunei Cepari, situată la gura Olteului*, Craiova, 1883.
- DD = V. Drăghici, *Doctorul și iconomul casnic sau Rețetă pentru tot soiul de boali omenești*, Iași, 1858.
- DDRF = N.R. Danielescu, *Nouveau dictionnaire roumain-français, I-IV*, București, 1893-1895.
- DE = Constantin C. Diculescu, *Elementele vechi grecești din limba română*, în DR, IV (1927), partea I, p. 394-516.
- DER, I-IV = *Dicționar enciclopedic român, I-IV*, București, 1962-1966.
- DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române*, București, 1975.
- DH = Ovid Densusianu, *Grăul din Țara Hațegului*, București, 1915.
- DIV = N.R. Danielescu, *Importanța viilor în antichitate și în zilele noastre. Întinderea și productivitatea viilor din România. Periclitarea viticulturii prin invazia filoxerei*, în „Economia rurală”, V, septembrie 1884, p. 397-401.
- DL, I-IV = *Dicționarul limbii române literare contemporane, I-IV*, București, 1955-1958.
- DLR = *Dicționarul limbii române*, publicat de Academia R.S. România, București, 1966 ș.u.
- DM = *Dicționarul limbii române moderne*, București, 1958.
- DPBA = Alexe Pollog, Vasile Velcan, *Dicționar practic de biologie agricolă*, București, 1974.
- DR = „Dacoromania” (Cluj), I (1921) ș.u.
- DS = Dr. Gh. D. Druțu, *Studiu asupra viticulturii și vinurilor din România*, București, 1900.
- DU = Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbii române*, București, 1925.
- Dv = V. Dvornic, Valentina Dvornic, *Cercetări asupra soiurilor autohtone cultivate în podgoria Dăbuleni*, în „Comunicări de botanică”, III, 1965, p. 217-231.
- DV = Gh. D. Druțu, *Manual de viticultură și tratamentul rațional al vinului*, București, 1893.
- DVar. = I. Dodun des Perrières, *Varietățile de viță din podgoria Muscelului*, în RVH, I, 1896, nr. 12, p. 233-234.
- EM = Entz Ferenc, Malnay Ignác, *A szőlészeti borászat Erdélyben, Vacz*, 1877.
- ER, III = *Enciclopedia României*, III, București, 1939.
- EV = I.P. Eliade, *Cultura vielor în România și vinificațiunea*, Ploești, 1874.
- FLORA, VI = *Flora Republicii Populare Române*, VI, București, 1958.
- FMOI I-V = C. Filipescu, *Marea enciclopedie agricolă, I-V*, București, 1937-1943.
- GH = Grigore Gorodea, *Viile hibrizi producători direcți și agrotehnica lor*, București, 1955.
- GLB = Artur Gorovei și M. Lupescu, *Botanica poporului român*, Fălticeni, 1915.
- GN = V.D. Gheorghiu, *Note asupra viilor din împrejurimile Hușului*. în RVH, I, 1896, nr. 14, p. 271-274.
- GO = Constantin C. Giurescu, *Istoria podgoriei Odobeștilor*, București, 1969.
- GV = Danil D. Graur, *Cultivarea vici, manuarea vinului, morburile și vindecarea lor*, Șimleu, 1912.
- GVL = „Grădina, via și livada” (București), I (1952) ș.u.
- H, I-XVIII = B.P. Hasdeu, *Răspunsuri la Chestionarul lingvistic, I-XVIII*, 1884, Biblioteca Academiei R.S. România, ms. rom. 3 418-3 436.

- HEM, I–III = B. Petriceicu Hasdeu, *Etimologicum Magnum Romaniae. Dictionarul limbii istorice și populare a românilor*. I–III, București, 1887–1893.
- HGI = M. Homorodean, *Glosar dialectal din mai multe regiuni ale Transilvaniei*, în *MAT. DIALECT.*, I (1960), p. 239–272.
- HO = C. Hogaș, *Observațiuni asupra varietăților de struguri din podgoria Huși*, Huși, 1926.
- HUȘI = Ion Neamțu, V. Moleavă, A.D. Tudosie, *Monografia podgoriei Huși. Aspecte din viticultura plaiurilor moldovene*, Vaslui, 1969.
- ILM = I. Iordan, *Lexicul graiului din sudul Moldovei*, în „Arhiva”, XXVIII (1921), nr. 2, p. 186–202.
- IM = Ion Ionescu, *Agricultura română din județul Mehedinți*, București, 1868.
- IMeh. = Vasile Ionescu, *Monografia viticolă a județului Mehedinți*, București, 1928.
- IORDAN, S. = Iorgu Iordan, *Stilistica limbii române*², București, 1975.
- IP = Ion Ionescu, *Agricultura română din județul Putna*, București, 1869.
- ISER = Andrei Iser, *Vocabular românesc-nemțesc*, Brașov, 1850.
- IV = Al. P. Ionescu, *Viticultura practică*, București, 1934.
- JO = Gligore M. Jipescu, *Opincaru, cum este și cum trebuie să hie săteanu. Scriere-n limba țărânului muntean*, București, 1881.
- LB = *Lexicon românesc-latinesc-unguresc-nemțesc...*, Budac, 1825.
- LD = P. Lascu, *Priviri generale asupra viilor din Dolj*, în *RVH*, III, 1898, nr. 5, p. 109–111.
- LEXIC REG. I–II = *Lexic regional*, București, I, 1960 ; II, 1967.
- LLM = „Limba și literatura moldovenească” Chișinău, I (1958) ș.u.
- LM = D. Litinschi, *Manual de agronomie practică pentru Moldova*, Iași, 1853.
- LMs = A.T. Laurian și I.C. Massim, *Dicționarul limbii române*, București, I (A–H), 1873 ; II (I–Z), 1876 ; III (*Glossariu...*) 1877.
- LR = „Limba română” (București), I (1952) ș.u.
- L. șt. ICHV = „Lucrări științifice”, București, Institutul de Cercetări Horti-viticole, I (1957) ș.u.
- LTR, 1–18 = *Lexiconul tehnic român*, 1–18, București, 1957–1966.
- MAT. DIALECT. I = *Materiale și cercetări dialectale*, I, București, 1960.
- MB = G. Măntulescu, *Vița de Bordeaux în podgoria Drăgășani*, în *RVH*, I, 1896, nr. 5, p. 88–90.
- MDE = *Mic dicționar enciclopedic*, București, 1972.
- MDE₂ = *Mic dicționar enciclopedic*², București, 1978.
- MI = Simeon Florea Marian, *Insectele în limba, credințele și obiceiurile românilor. Studii folclorice*, București, 1903.
- MO = G. Măntulescu, *Varietățile de viță din podgoria Odobești*, în *RVH*, I, 1896, nr. 1, p. 11–12.
- NARL. Olt, I–IV = Teofil Teaba, Ion Ionică, Valeriu Rusu, *Noul atlas lingvistic român pe regiuni. Oltenia*, I–IV, București, 1967–1980.
- NI = G.N. Nicolescu, *Introduction à l'ampélographie roumaine*, București, 1900.
- NL = Gh. Nicolescu, *Lucrările Serviciului filoxerei pînă la finele anului 1895*, București, 1898.
- NVS = Elena Negreanu, *Varietăți de struguri cu gust tămîtos (Muscat) întâlnite mai des în România*, în „România viticolă”, V (1941), nr. 10, p. 301–305.
- OC = M. Oprean, *Cultura viței de vie pe nisipuri*, București, 1964.
- PI = Tudor Pamfile, *Industria casnică la români. Trecutul și starea ei de astăzi. Contribuțiuni de artă tehnică populară*, București, 1910.
- PO = Dodun des Perrières, *Monografia regiunii Odobești din punct de vedere viticol*, București, 1924.
- POLIZU = G.A. Polizu, *Vocabular româno-german*, Brașov, 1857.
- PONTBRIANT, D. = Raoul de Pontbriant, *Dicționar româno-francez*, București, 1872.
- PF = Zach. C. Panțu, *Plantele cunoscute de poporul român. Vocabular botanic cuprinzând numirile române, franceze, germane și științifice*², București, 1929.

- PPR = Marin Popescu-Spinei, *Podgoria română*, București, 1945.
 PS = Nicolae Pop, *Sădirea și cultivarea viei*, Blaj, 1908.
 PSV = I. Popescu, *Soiuri bune de vițe*, în „Podgoreanul” (Pitești), I (1907), nr. 11, p. 174—175.
 RCM = D. Rădulescu, *Considerații generale asupra vitelor din județul Mehedinți, în trecut și prezent*, în RVH, II, 1897, nr. 23, p. 482—486.
 RHV = „Revista de horticultură și viticultură” (București), I (1952) ș.u.
 RP = Dobre Rădulescu, *Principalele soiuri de vițe. 1. Vițele românești*, în „Universul”, 53 (1936), nr. 286, p. 6 și nr. 314, p. 6.
 RV = „România viticolă”. Revistă lunară de viticultură și oenologie (București), I (1937) ș.u.
 RVH = „Revista viticolă și horticolă” (București), I (1896) ș.u.
 RVP = „Revista viticolă populară” (Galați), I—II (1913/1914).
 SCRIBAN, D. = August Scriban, *Dicționarul limbii românești (etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaizme, neologizme, provincializme)*, Iași, 1939.
 SFL = I. Simionescu, *Flora României*, București, 1939.
 Smt = Gr. Sima al lui Ion, *Materialuri de limbă*, în „Revista pentru istorie, arheologie și filologie”, I (1883), vol. II, p. 181—185.
 SVR = Victor Lăzărescu, Olga Alexei, *Soiuri de viță roditoare și de portaltoi din România. Repertoriu bibliografic*, București, 1972.
 ȘEZ = „Șezătoarea”. Revistă pentru literatură și tradițiuni populare (Fălticeni), I (1892) ș.u.
 ȘIO, I—II₁₋₂ = Lazăr Șăineanu, *Influența orientală asupra limbii și culturii române. I. Introducere. II. Vocabularul. 1. Vorbe populare. 2. Vorbe istorice*, București, 1900.
 ȘV = Corneliu Șumuleanu, *Asupra vinurilor din Moldova*, Iași, 1903.
 TCS = I.C. Teodorescu, Gh. Constantinescu-Ismail, *Soiurile de viță cu potențial steril în podgoriile românești*, București, 1941.
 TD, OLT. = *Texte dialectale Olenia*, publicate sub redacția lui Boris Cazacu, de Cornelia Coșuț, Galina Ghiculete, Maria Mărdărescu, Valeriu Șuteu și Magdalena Vulpe, București, 1967.
 TDRG = H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, I—III, București, 1903—1924.
 TeS = I.C. Teodorescu, *Soiuri rare de vițe în podgoriile românești. Contribuție la Ampelografia Republicii Populare Române*, în „Comunicări Academiei Republicii Populare Române”, XI, 1959, nr. 10.
 TI = I.C. Teodorescu, *Inventarul centrelor viticole cele mai importante din România*, București, 1942.
 TR = I.C. Teodorescu, *Soiuri de vițe cultivate în România*, București, 1926.
 TS = I.C. Teodorescu, *Cele mai recomandabile specii și varietăți de vițe pentru România*, București, 1930.
 TVR = I.C. Teodorescu, *Valoarea productivă a vițelor românești*, București, 1928.
 TV = Constantin Prisnea, *Țara vinurilor*, București, 1963.
 UGI = D. Udrescu, *Glosar regional Argeș*, București, 1967.
 V = Vasile Vaida, *Material jargon de dialect sălăgian*, în „Tribuna” (Sibiu), VII (1890), nr. 83—97.
 VG = V. Vircol, *Gratul din Vileca*, București, 1910.
 VIN = V. Cîrnu-Munteanu și Corneliu Roman, *Vinurile României. Studiu economic și chimic*, București, 1900.
 VV = Petru Vancu, *Vieritul sau cultivarea viței de vie*, Arad, 1898.
 VVA, I+VII = P. Viala et V. Vermorel, *Traité général de viticulture. Ampélographie*, I—VII, Paris, 1901—1910.
 VVC = Th. Volcov, *Valoarea comparativă a unor soiuri de vițe cultivate în podgoria Huși*, Huși, 1935.

ABREVIERI

A. Județe și provincii

Ab	= Alba	Ct	= Constanța	Nț	= Neamț
Ag	= Argeș	Db	= Dimbovița	Ol	= Olt
Ar	= Arad	Dj	= Dolj	Olt.	= Oltenia
Ban.	= Banat	Dobr.	= Dobrogea	Ph	= Prahova
Bc	= Bacău	Gj	= Gorj	Sb	= Sibiu
Bh	= Bihor	Gl	= Galați	Sj	= Sălaj
BN	= Bistrița-Năsăud	Gr	= Giurgiu	SM	= Satu Mare
Br	= Brăila	Hd	= Hunedoara	Sv	= Suceava
Bt	= Botoșani	If	= Ilfov	Tl	= Tulcea
Bucov.	= Bucovina	Il	= Ialomița	Tm	= Timiș
Bv	= Brașov	Iș	= Iași	Tr	= Teleorman
Bz	= Buzău	Mh	= Mehedinți	Transilv.	= Transilvania
Cj	= Cluj	Mm	= Maramureș	Vl	= Vâlcea
Cl	= Călărași	Mold.	= Moldova	Vn	= Vrancea
Criș.	= Crișana	Mș	= Mureș	Vs	= Vaslui
CS	= Caraș-Severin	Munt.	= Muntenia		

B. Diverse

adj.	= adjectiv	pl.	= plural
art.	= articulat	r	= recto
dim.	= diminutiv	s.	= substantiv
f.	= feminin	sq.	= singular
m.	= masculin	subst.	= substantivat
n.	= neutru	suf.	= sufix
n. pers.	= nume de persoană	v	= verso
n. top.	= nume topic		

ASPECTS DE LA MÉTAPHORE DANS LA TERMINOLOGIE VITICOLE ROUMAINE

RÉSUMÉ

L'étude fait l'analyse de la majorité des termes métaphoriques qui désignent des variétés de raisins, connus et utilisés à présent dans le daco-roumain. Les matériaux ont été recueillis de 2788 localités enquêtées par B. P. Hasdeu, Nic. Densușianu, par les enquêteurs et les auteurs de NALR et par l'auteur-même, de manière directe ou indirecte, entre les années 1965-1980. On y ajoute les données obtenues par l'enregistrement de textes dialectaux à sujet de viticulture de Moldavie et de Bucovine, celles des archives ALR I-III, ainsi que les informations excerptées de dictionnaires et d'autres travaux dialectologiques, folkloriques, ethnographiques, ampélographiques, énologiques, littéraires, etc.

Au point de vue génétique, on peut déceler deux types représentatifs : 1) des métaphores *primitives* (ou *primaires*), qui apparaissent comme premières dénominations des objets qui n'ont pas reçu encore des noms ; 2) des métaphores de *substitution* (ou *secondaires*), qui remplacent des termes déjà employés, soit qu'ils sont trop généraux, soit qu'ils sont „prétencieux“, et surtout des néologismes. *Simple*s ou *composées* quant à la forme, les métaphores suscitent, au point de vue du contenu, une différenciation selon la nature du transfert ; il y a des métaphores *inanimité pour inanimité* (noms donnés par la ressemblance des raisins avec des plantes, des objets, des liquides, etc.) et *animé pour inanimité* (noms donnés par la ressemblance des raisins avec les parties du corps humain, avec des animaux, etc.).

Créations de la langue roumaine, les métaphores de la terminologie viticole sont engagées dans un processus à double sens : d'une part, nombre d'elles sont devenues par usure des termes techniques ; d'autre part, elles obéissent à un renouvellement perpétuel. La fonction des métaphores est essentiellement d'ordre pratique, mais leur survivance est en rapport direct avec l'acuité de l'observation ou l'ingéniosité des rapprochements analogiques, bref, avec leur charge stylistique implicite.

Centrul de Lingvistică, Istorie Literară și Folclor
Iași, str. Codrescu, nr. 2